

גמרא סדורה

מסכת

בבא בתרא

פרק ה' "המוכר את הבית"

לימוד פרק זה לע"ן

בן ציון בן גמרא לבית כהן ת.נ.צ.ב.ה

שנתבקש לישיבה של מעלה השבוע ביום שלישי ח' ניסן תשע"ז

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

ניתן להיות מנויים על הגמרא סדורה לדף היומי רישום קל מהיר ובחינם באתר גמרא סדורה
או במייל אלי vinetdb81@gmail.com

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמינ!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לדניאל ברק ווינט ולעמותת "וכל בניך לימודי ה".

אדר תשע"ז

מסכת בבא בתרא פרק ה' - "המוכר את הספינה"

1. עג, א

כ"י

מתני'
המוכר את הספינה. סתם:
תורן ונס ועוגין וכל המנהיגין.
 בגמי מיפרשי:
עבדים. שיש לו לבעל הספינה להנהיגה ולשמור פרקמטיא שלו שבתוכה:
מרצופין. לתת בתוכן האנתיקי דהיינו פרקמטיא של ספינה כדמפרש בגמי וכל הני נמי ליתנהו בכלל הקדש שאם הקדיש את הספינה לא הקדיש את אלו מדלא קתני לה בפירקין דלעיל והיינו טעם דכל הני דחשיבנא בפירקין דלעיל בית המרחץ בית הבד ועיר ושדה כולוהו מקרקעי ניהו וכל הני דחשיב לא מכר בטלים קצת אגבן לגבי הקדש ומתנה וחלוקת אחין אבל הני דהאי פירקא מטלטלי ניהו לא שנא מכר ולא שנא מתנה והקדש כולן שוין בההו דלא מכר שכשם שלא מכר כמו כן לא הקדיש ולא נתן:

גמ'
אסקריא. מש"ט שפורשין עליו את הוילון בראש הספינה:
וכן הוא אומר ארז מלבנון כו'.
 ראייה לדבר דתורן דמתניתין היינו אסקריא שהאסקריא מארז או מאילן גבוה עושין אותה:
אדרא. הוא הוילון שפורסים על התורן להוליך את הספינה ברוח וייל"א בלע"ז:
וכן הוא אומר. דהיינו אדרא שעשוי מפשתים וקנבוס מין בגד:
עוגינין. אנקר"ש של ברזל ומשליכין במים להעמיד הספינה במקום אחד:
וכן הוא אומר. דעיגון דמתניתין לשון עכוב הוא כדכתיב הלהן תעגנה כמו תעשנה תתעכבו מלהנשא לבעל אלמא עוגין דמתני' היינו עיגון:
משוטות. שקורין ריימ"א שמשוטטין בהן את הספינה:
וכן הוא אומר. אלונים מבשן עשו משוטיך. בספינה מיירי ביחזקאל וקחשיב תשמישי הספינה וכליה ומדקחשיב המשוטות ש"מ דעיקר תשמישי הספינה הן ונמכרין בכלל הספינה והלכך אמרי' דכל המנהיגין דמתני' אתא לרבויהו:
כל תופשי משוט. אלמא עיקר הספינה על ידי שתופסין משוטות דסד"א חבלים המושכין הספינה ליהו עיקר מנהיגין אבל משוטות לא מייזבני קמ"ל:

משנה

המוכר את הספינה - מכר: את התורן, ואת הנס, ואת העוגין, ואת כל המנהיגין אותה. אבל לא מכר: לא את העבדים, ולא את המרצופין, ולא את האנתיקי. ובזמן שאמר לו: "היא וכל מה שבתוכה" - הרי נוזן מכורין.

גמרא

"תורן" - איסקריא,
 וכן הוא אומר: **"ארז מלבנון לקחו לעשות תרן עליך"**²²⁷ (יחזקאל כו, ה).
"נס" - אדרא,
 וכן הוא אומר: **"שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך לנס"**²²⁸ (יחזקאל כו, ו).

"עוגין" -

תני רבי חייא:
"אלו עוגינין שלה"
 וכן הוא אומר:
"הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש"²²⁹ (רות א, ג).

"מנהיגין" -

אמר רבי אבא:
 אלו המשוטין שלה,
 וכן הוא אומר: **"אלונים מבשן עשו משוטיך"** (יחזקאל כו, ו).

ואי בעית אימא, מהכא:

"וירדו מאניותיהם כל תפשי משוט"²³⁰ (יחזקאל כו, ט).

²²⁷ ברושים משויר בנו לה את כל התיים ארז מלבנון לקחו לעשות תרן עליך

²²⁸ אלונים מבשן עשו משוטיך קרשך עשו שן בת אשרים מאי פתיים

²²⁹ הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש אל בנתי מי מר לי מאד מכס מי וצאה בי יד ה'

²³⁰ וירדו מאניותיהם כל תפשי משוט מלחים כל חבלי הים אל הארץ ועמדו

2. עג, א

רפ"י

אסכלה. כבש של הספינה שעולין בו ולשון יון הוא וכן פרי"ח ורב האי:

בור המים שבתוכה. נותנין בו מים המתוקין לפי שמי הים מלוחין:

ביצית ודוגית. היינו ספינה קטנה שקושרין לספינה גדולה וכשרוצין לעלות ליבשה נכנסין באותה קטנה מהגדולה שהגדולה אינה יכולה להתקרב אל שפת הים מפני עומקה קוקי"ט בלע"ז ויש לועזים בוצא קרוב ללשון העברי:

ביצייתא דמישן. מישן נהר קטן ואין מהלכין בו אלא בספינות קטנות ובמסי שבת אמרי' בפי הזורק (דף קא). הני ביצייתא דמישן כו': רבי נתן מבבל עלה: **דוגית.** על שם שצדין בה דגים דקלה היא על פני המים:

ואחריתכן בסירות דוגה. בספינות קטנות כקדרות הקרויות דוגה וקלים על פני מים יוליכו אתכם מהרה בגלות:

תנו רבנן:

"המוכר את הספינה:

מכר - את האיסקלה,

ואת בור המים שבתוכה.

רבי נתן אומר:

המוכר את הספינה - מכר את הביצית.

סומכוס אומר:

המוכר את הספינה - מכר את הדוגית.

אמר רבא:

"ביצית" היינו דוגית.

רבי נתן - בקלאה הנה קארי לה 'בוצית',

כדאמרי אינשי: בוציאתא דמיאשן.

סומכוס - דבר ארץ ישראל, קארי לה 'דוגית',

כדכתיב: **"ואחריתכן בסירות דוגה"**²³¹ (עמוס ד, ב.).

3. עג, א - עד, ב

רָס"י

אמר רבה אשתעו לי כו'. כל הני עובדי דקא חשיב משום מה רבו מעשיך ה' ומהן להודיע מתן שחרן של צדיקים לעתיד לבא או לפרש מקראות האמורים בספר איוב המדברים בעופות גדולים ובהמות ודגים גדולים שכל שיחת תלמידי חכמים צריכה תלמוד:

דמטבע. שרוצה לטבוע:

אית ליה ברישא. שהולך לפניו:

צוציתא דנורא חיותא. אש לבנה ומלאך מוזיק הוא:

אלותא. מקלות כמו לא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.):

אמן אמן סלה. גרסינן:

ונייח. מזעפר:

בין גלא לגלא תלתא מאה פרסי. ומשום דאמר בסמוך ורמא ליה גלא קלא לחבריה איצטרך לאשמעינן דמשלש מאות פרסי שמעין קולות לחבירו:

דלינן גלא. יותר משיעור גבהו השליכנו למעלה עד לרקיע אי נמי הבלא דרקיע נפיש עד מהלך קרוב לחמש מאות שנה שיש מן הרקיע עד לארץ:

מרבעתיה. שכינו:

דכוכבא זוטא. כוכב קטן שבקטנים:

ביזרא. בית זרע ארבעים כור של חרדל דנפיש משל שאר זרעים:

מקלינן מהבליה. נשרפים מחום כוכב:

ורמא ליה גלא. נתן קולו כלומר צעק כדוגמת תהום אל תהום קורא ושמא מלאכים הממונים עליהם הם:

שבקת מידי בעלמא כו'. מפני שהגביה כל כך היה סבור שיצא חוץ לשפת הים ושטף את העולם:

ונחריביה. מפני עון הדור:

א"ל. גלא לחבריה:

פוק חזי גבורתא דמרך כו'. כלומר אין לי רשות לצאת:

כמלא חוטא חלא. מלא רוחב חוט איני יכול לצאת מן החול:

שנאמר האותי וגו'. גמרא קאמר ליה:

הורמין. בנו"ן גרסי' כך שמעתי מאבא מרי ואני שמעתי הורמין בזי"ן שד כדאמרין בסנהדרין (דף טז.) מפלגא דתתא דהורמין:

אקופי דשורא. על שיני התומה והאי עובדא להודיע צדקותיו של הקב"ה שמרחם על בריותיו ואינו נותן רשות לאלו להזיקן וגם שלא לצאת בדרך יחיד:

והיט פרשא. לפי תומו:

ולא יכיל ליה. שהיה השד רץ ביותר ומיהו הפרש לא היה מתכוין לכך:

סריגן. שהיה אוכף וסרגא נתונין על הפרדות:

אתרי גישרי דרונגג. שם אותו הנחר והיו רחוקין זה מזה והיה מדלג מפרדה זו לפרדה זו:

תרתי כסא דחמרא. שניהם מלאים יין והיה מוריק תרוייהו ביחד זה בתוך זה בהדי דקמשוור ואינו נשפך אפי' טפה אחת ואע"פ שהיה אותו יום רוח סערה שהיו עולין יורדי הים באניות עד לשמים ויורדין עד תהומות מכח הרוח ואף על פי כן לא נפלה טפה לארץ:

יעלו שמים וגו'. פסוק הוא גבי יורדי הים בספר תהלים:

ה"ג שמעין בי מלכא וקטלוהו. בי מלכא דשידי שאין דרכו של שד להראות לבני אדם והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם ואית דאמר בי מלכא קיסר שהיה ירא שלא יטול המלכות ממנו שהיה אותו שד מאדם הבא על השידה והיה דר בין האנשים:

אורזילא בר יומא. ראם בן יום אחד דאותו היום נולד:

כי הר תבור. כן היה גדול:

בי מרבעתא דרישיה. מקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע:

רמא כופתא. הטיל ריעי וסכר ריעי לירדנא לפי שעה עד שמשסוהו המים מעט מעט:

אמר רבה:

אשתעו לי נחותי ימא:

האי גלא דמטבע לספינה,

מיתחזי פי צוציתא דנורא חיותא ברישא,

ומחזינן ליה באלותא דחקיק עליה: "אהיה אשר אהיה" ²³² (שמות ג, יד),

"יה" ²³³ (שמות יז, טז),

"ה' צבאות" ²³⁴ (ירמיהו נ, לד; ישעיהו כד, כג),

"אמן אמן סלה" ²³⁵ (תהלים מא, יד),

ונייח.

אמר רבה:

אשתעו לי נחותי ימא:

בין גלא לגלא - תלת מאה פרסי,

ורמא דגלא - תלת מאה פרסי.

זימנא חדא הוה אזלינן באורחא, ודלינן גלא עד דחזינן בי מרבעתיה דכוכבא זוטא,

והויא לי - כמבזר ארבעין גריני בזרא דחרדלא,

ואי דלינן טפי - הוה מקלינן מהבליה,

ורמי לה גלא קלא לחברתה: "חבירתי, שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה,

דניתי אנא ונאבדיה?"

אמר ליה: "פוק חזי גבורתא דמריה, מלא חוטא חלא ולא עברי",

שנאמר: "האותי לא תיראו נאם ה', אם מפני לא תחילו,

אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו" ²³⁶ (ירמיהו ה, כב).

אמר רבה:

לדידי חזי לי, הורמין בר לילית,

פי קא רהיט אקופיא דשורא דמחוזא,

והיט פרשא כי רכיב חיותא מתתאיה, ולא יכיל ליה.

זמנא חדא הוה מסרגאן ליה תרתי בודנייתי,

וקיימן אתרי גישרי דרונגג,

ושואר מהאי להאי ומהאי להאי,

ונקיש תרי מזגי דחמרא בידיה,

ומוריק מהאי להאי ומהאי להאי,

ולא נטפא ניטופתא לארעא,

ואותו היום: "יעלו שמים ירדו תהומות" ²³⁷ (תהלים קו, כו) הוה,

עד דשמעו בי מלכותא וקטלוהו.

עגב

אמר רבה:

לדידי חזי לי אורזילא בר יומיה, דהוה כהר תבור.

ו"הר תבור" כמה הוי? ארבע פרסי.

ומשאכא דצואריה - תלתא פרסי,

ובי מרבעתא דרישיה - פרסא ופלגא.

רמא כופתא - וסכר ליה לירדנא.

²³² ויאמר אלהים אל משה אשר אהיה ויאמר מה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם

²³³ ויאמר כי יד על כס זה מלחמה לה בעמלק מדר הד

²³⁴ גאלם חוק ה' צבאות שמו ריב וריב את ריבם למען הרגיע את הארץ והרגיו לי שביי בכל.

ושמתי למורש קפד ואגמי מים וטאטאטיה במטאטא השמד נאם ה' צבאות.

²³⁵ ברוך ה' אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן

²³⁶ האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו

²³⁷ ועלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג

רפ"י

אקרוקתא. צפרדע:
כאקרא דהגרונאיא. גדול היה כאותו כרך:
ואקרא דהגרונאיא כמה הוה שיתין בת. הגמרא קאמר ליה:
אתא תנינא. רבה קאמר ליה:
פושקנצא. עורב נקבה:
באילנא. על ענף אחד כדרך העופות:
לא הימני. לא האמנתי:
כורא. דג:
אכלה טינא. שרץ קטן:
באוסיייה. בנחיריו של דג נכנס השרץ ונראה לי דהיינו כילבית כדאמר'י בעלמא (שבת עז):
 עייש) שלשה אימות הן חלש על הגבור אימת כילבית על לויתן:
ואדחיוהו מיא. הדיחווהו המים והשליכוהו כדרך ים שאינו סובל דבר מת:
חרבו מיניה שיתין מחווי. שהשליכו על ששים כרכים ושיברן כולן שהיה גדול כל כך:
ואכלו מיניה שיתין מחווי. בעודנו לח:
ומלחו מיניה שיתין מחווי. אחרים שהיו רחוקים משם ומלחו ממנו ונשאווהו למקומן:
מחד גלגלא דעיניה. מגלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי:
לשנה אחרת הוו מנסרי. לבנות מעצמות הדג אותן מחווי שהפיל:
חלתא אגביה. שהיה חול נקבץ על גבו:
וקדחו. עשבים על החול:
וסברינן יבשתא. איי היס היא:
שיצא. סנפיר:
בין שיצא לשיצא. סנפירין בגב הדג אחת לצד הראש ואחת לצד הזנב:
איהו בזקיפא. שהיה הולך כנגד הרוח ואנן אזלינן בשיפולא כמו שהרוח הולך דמים של ים אינן נובעין אלא עיי רוח הולכין בהן:
כמיחם קומקומא דמיא. כשיעור שמחממים קומקומום של מים חמין:
ושדי פרשא גירא. כשהיה שום אדם יורה בחץ ובקשת על שפת הים לארץ הוה חזינן דקדמה לה ספינתא לגירא:
גילדנא. שם דג קטן הוא כלומר דג זה הוי מדגים קטנים שבים:
תרי שיצי. אבל שאר דגים שבים אין להם אלא סנפיר אחת באמצע הגב:

ואמר רבה בר בר חנה:
 לדידי חזינא לי ההיא אקרוקתא - דהווא פי אקרא דהגרונאיא.
 ו"אקרא דהגרונאיא" כמה הווא? שתיין בתי.
 אתא תנינא בלעה,
 אתא פושקנצא ובלעה לתנינא,
 וסליק יתיב באילנא.
 תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא.

אמר רב פפא בר שמואל:
 אי לא הוואי התם, לא הימני.

ואמר רבה בר בר חנה:
 זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא,
 וחזינן ההוא פוורא דיתבא ליה אכלה טינא באוסיייה ומית²³⁸,
 ואדחיוהו מיא ושרדיוהו לגודא,
 וחרוב מיניה שיתין מחווי,
 ואכול מיניה שיתין מחווי,
 ומלחו מיניה שיתין מחווי,
 ומלאו מחד גלגלא דעיניה - תלת מאה גרבי משחא.
 וכי הדרן לבתרי תריסר ירחי שתא, חזינן דהוה קא מנסרי מגרמי מטלתא,
 ויתבי למבנייהו, הנך מחווי.

ואמר רבה בר בר חנה:
 זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא,
 וחזינן ההוא פוורא דיתבא ליה חלתא אגביה,
 וקדח אגמא עילויה.
 סברינן יבשתא היא,
 וסלקינן ואפינן ובשלינן אגביה.
 וכד חם גביה אתהפיד, ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא, הוה טבעינן.

ואמר רבה בר בר חנה:
 זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא,
 וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכנארא,
 תלתא יומי ותלתא לילוותא,
 איהו - בזקיפא,
 ואנן - בשיפולא.
 וכי תימא: לא מסגיא ספינתא טובא -
 כי אתא רב דימי אמר: כמיחם קומקומא דמיא מסגיא שתיין פרסי,
 ושאדי פרשא גירא, וקדמה ליה.

ואמר רב אשי:
 ההוא גילדנא דימא הוואי, דאית ליה תרי שיצי.

ואמר רבה בר בר חנה:
 זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא,

²³⁸ תוספת מילה על פי הגהות הבי"ח, וכך גם בכתבי יד.

רָס"י

וחזינו לההוא ציפרא כו'.
גרסינן:

אמרין ליכא מיא. היינו סבורין שאין עמוקים הואיל ולא קאי במיא אלא עד קרצוליה:

חציצא. גרזן או מעעד:

לבר נגרא. חרש עצים:

ולאו משום דעמיקי מיא. מהלך שבע שנים לא הגיע החציצא לקרקע אלא משום דרדיפי מיא מתוך חריפות הנהר לא היה נצלל עדיין ולא מחמת העומק בלבד:

עמדי. ראשו מגיע לרקיע:

דשמטי גדפיהו. נופלות נוצה שלהן מרוב שומן:

דליא לי גדפא. הגביהה לי הכנף רמו זה חלקך לעתיד לבא:

ליתן עליהם את הדין. שבתאמתם מתעכב משיח ויש להם צער בעלי חיים לאותן אווזים מחמת שומן:

טייעא. סוחר ישמעאל:

והפכינן. האי עפרא בהאי עפרא לנסותו אם היה בקי כל כך:

אמר לי. ההוא טייעא תא ואחוי לך:

הכי גרסי' אזלינן חזיתניהו ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד. שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתויין יין:

אפרקיד. פניו למעלה שיפנייש בלע"ז:

ועייל טייעא תותי בירכיה כו'. כלומר ראיתי טייעא שהיה מהלך תחת ברכי המת רוכב על הגמל ורומחו בידו ולא היה נוגע בו בברכיה וליכא לפרושי דגובה הברכים כשיעור שיכול טייעא ללכת תחת ברכי המת ורומחו בידו ולא היה נוגע בו דאי שיעורא קאמר ולא ממש חזא מעשה הכי הו"ל למימר ועייל פרשא תותי בירכיה כו' אי נמי ועייל גברא:

שקלי קרנא. כנף הטלית להביאו לפני חכמים ללמוד ממנו דין ציצית אי כבי"ש אי כב"ה כדלקמן:

ולא הוה מסתגי לן. בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין לילך:

כל אבא חמרא. רבה בר בר חנה היינו רבי אבא בר חנה וכמו כן רבינא כמו רב אבינא:

חמרא. כלומר שוטה כחמור:

סיכסא. שוטה כדאמרין בחלק (סנהדרין דף ק:) עבדקן סיכסן:

למאי הלכתא. פסקת ליה משום דבעית למיחזי אי הלכה כבי"ש דפליגי במסכת מנחות (דף מא:):

דתי"ר כמה חוטיין הוא נותן ב"ש אומרים ארבעה ובית הלל אומרים שלשה וכמה תהא משולשלת כו':

איבעי לך למימני חוטיין וחוליות. מקמי דתיהדריה ותיתי ותימא לן:

חוליות. שלשה חוטיין גדיל קרי חוליא במסכת מנחות:

וחזינו ההוא ציפרא דקאים עד קרצוליה במיא, ורישיה ברקיע, ואמרין ליכא מיא, ובעינן לחות לאקורי נפשין, ונפק בת קלא ואמר לן: לא תיחותו הקא, דנפלת ליה חציצא לבר נגרא הא שב שני, ולא קא מטיא אארעא. ולא משום דנפשי מיא, אלא משום דרדפי מיא.

אמר רב אשי:

וההוא 'זיו שדי' הוא,

דכתיב: **"זיו שדי עמדי"**²³⁹ (תהלים נ, יא).

ואמר רבה בר בר חנה:

זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא,

וחזינו הנהו אווזי דשמטי גדפיהו משמנייהו,

וקא נגדי נחלי דמשחא מתותיהו,

אמינא להו: אית לן בגויכו חלקא לעלמא דאתי?

חדא - דלי גדפא,

וחדא - דלי אטמא,

כי אתאי לקמיה דרבי אלעזר,

אמר לי: "עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין".

(סימן כעפרא דתכילתא טרקתיה עקרבא לסלתיה)

ואמר רבה בר בר חנה:

זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא,

ואיתלוי בהדן הוה טייעא, דהוה שקיל עפרא ומורח ליה,

ואמר: הא - אורחא לדוכתא פלן,

והא - אורחא לדוכתא פלן,

אמרין ליה: כמה מרחקינן ממיא?

ואמר לן: הבו לי עפרא.

יהבינן ליה, ואמר לן: תמני פרסי.

תנינן ויהבינן ליה, אמר לן: דמרחקינן תלתא פרסי.

אפכית ליה, ולא יכילית ליה.

אמר לי: "תא אחוי לך מתי מדבר",

אזלי, חזיתניהו, ודמו כמאן דמיבסמי,

וגנו אפרקיד, והוה זקיפא ברפיה דחד מינייהו,

ועיל טייעא תותי ברפיה כי רכיב גמלא, וזקיפא רומחיה, ולא נגע ביה.

פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו, ולא הוה מסתגי לן.

אמר לי דלמא שקלת מידי מינייהו? אהדריה!

דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי ליה.

אזלי אהדרתיה, והדר מסתגי לן.

כי אתאי לקמיה דרבנן,

אמרו לי: כל 'אבא' - חמרא, וכל 'בר בר חנה' - סיכסא!

למאי הלכתא עבדת הכי?!

למידע אי כבית שמאי, אי כבית הלל?

איבעי לך למימני חוטיין ולמימני חוליות!

רפ"י

שנשבעתי. מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים: **והוא.** רבה בר בר חנה סבר דלמא שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגוי (ישעיה נד) אותה שבועה היה רוצה להפר ויחריב את העולם במבול ולפיכך לא רצה להפר: **ורבנן.** דקרו ליה סיכסא אמרי א"כ לא הוה ליה למימר אוי לי אלא משום דבכל צרתם לו צר: **ביזעי.** בקעים דכתיב ותבקע הארץ אשר וגוי (במדבר טז): **קוטרא.** עשן: **שקל גבבא דעמרא.** לקח גיזת צמר ושראה במים: **איחרך איחרוכי.** הנהו גבבי אעי"פ ששרויין במים: **אצית.** הסכת ושמע: **שמעית דקאמרי.** שהרי ירדו חיים שאולה: **כל תלתין יומין.** כל ראש חדש: **כבשר בקלחת.** שמהפכין אותו כדי שתתבשל: **היכא דנשקי ארעא ורקיעא.** מקום גבוה היה שם שנושקין יחד זה לזה ולא היינו סוף העולם דהא מהלך חמש מאות שנים הוי וא"י אמצעיתו של עולם היא כדכתיב (יחזקאל לח) יושבי על טבור הארץ והיינו מקומו של רבה בר בר חנה: **סילתאי.** סל לחם שלי: **דהדר.** חוזר כדאמרינן בפסחים (דף צד:) גלגל חוזר ומזלות קבועים: **אוסיה.** נחיריו ל"א מתרתי זימיה מיא והיינו נמי נחירי: **מברי דסורא.** נהרות שבסורא: **בריה קלה.** מבריות קטנים שבים: **לפומיה דלוינתן.** שיאכלני היום: **עיזא דימא.** שכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה בשחיטת חולין (דף קכו:): **דבחישא.** חופרת בים בקרניה לבקש אחר מזונותיה:

אמר לי: "תא אחוי לך הר סיני".

אזלי, חזאי דהדרן ליה עקרב, וקיימי כי חמרי חוורת²⁴⁰.

שמעתי בת קול שאומרת: "אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי?" כי אתא לקמיה דרבנן,

אמרו לי: כל 'אבא' - חמרא, כל 'בר בר חנה' - סיכסא! היה לך לומר: 'מופר לך'.

והוא סבר: דלמא שבועתא דמבול הוא.

ורבנן?

אם כן, "אוי לי" למה?

אמר לי: "תא אחוי לך בלועי דקרר".

חזאי תרי ביזעי, והווי קא מפקי קוטרא.

שקל גבבא דעמרא ואמשינה במיא,

ודעציתה בראשה דרומחא, ועייליה התם, וכי אפיק, הוה איחרך איחרוכי. אמר לי: אצית מאי שמעת?

ושמעית דהווי אמרין: "משה ותורתו אמת, והן בדאין".

אמר לי: "כל תלתין יומי מהדר להו גיהנם להכא, כבשר בקלחת, ואמרי הכי: "משה ותורתו אמת והן בדאין".

אמר לי: "תא אחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי".

אזלי וחזאי דעביד פוי פוי²⁴¹.

שקלתא לסילתאי, אתנחתא בכוותא דרקיעא,

אדמצלינא, בעייתה ולא אשכחיתה,

אמינא ליה: 'איכא גבבי הכא?'

אמר לי: האי גלגלא דרקיעא הוה דהדר, נטר עד למחר הכא, ומשכחת לה.

רבי יוחנן משתעי,

זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא,

וחזינו ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא,

ודמין עייניה פתרי סיהרי, ונפויז מיא מתרתי זימיה כתרי מברי דסורא.

רב ספרא משתעי,

זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא,

וחזינו ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא,

והוה ליה קרני וחקיק עליה:

"אנא בריה קלה שבבים, והוינא תלת מאה פרסי, ואזלינא לפומא דלוינתן".

אמר רב אשי:

ההוא עיזא דימא הוא,

דבחישא ואית לה קרני.

רבי יוחנן משתעי,

²⁴⁰ תיקון גירסה לפי הרש"ש ועוד.

²⁴¹ תוספת מילים על פי הגהות הב"ח.

רש"י

קרטליתא. ארגז :
 דשמייה כרשא. כך שמו :
 בר אמוראי. אדם שידוע לשוט
 במים :
 בעא לשמטיה לאטמיה. שביקש
 לחתוך יריכו :
 זרק ליה חלא. חומץ וברח
 מריחו :
 למישדא ביה. להצניע בו :
 וחזינו ההיא אבן טבא. לתוך
 המים והדרא ליה תנינא: ה"ג
 אתא ההוא תנינא רגש וקבעי
 למבלע לספינתא אתא
 פושקנצא עורב נקבה וקטעיה
 לרישיה דתנינא אתהפיכו מיא
 והו דמא מרוב דם שהיה גדול
 הרבה הדר בעי לטבעיה
 לספינתא אתא ההוא פושקנצא
 וקטליה ואזיל בר אמוראי
 ושקליה לההיא אבן טובה
 ותלינהו להנהו ציפרי לנסות אם
 יחיו וחיו ופרחו להן :
 בהדה. בהדי ההיא אבן :
 נזדעזע. חרד חרדה :
 פתחנא ונקרינא. מינה חלב וגיד
 הנשה :
 חלם. שנתחברה יחד כמתחלה :
 סמתרי. עשב שמחבר כדאמרינן
 בהמקבל (ב"מ דף קז:) ובאלו
 טריפות (חולין דף נד.) דעבד ליה
 סמתרי וחיי :
 דריתמא. רותם שאין גחליו
 כבים מהרה :

זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא,
 וחזינו ההיא קרטליתא דהוה קא מקבעי בה אבנים טובות ומרגליות,
 והדרי לה מיני דכוורי דמקרי כרשא.
 נחית לה אבן אמוראי לאתויה, ורגש ובעי לשמטיה לאטמיה,
 ושדא זיקא דחלא, ונחת,
 נפק בת קלא אמר לן: "מאי אית לכו בהדי קרטליתא דדביתהו דרבי חנינא בן דוסא,
 דעתידה דשדא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי".

ע.ב.

רב יהודה הינדא משתעי:
 זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא,
 וחזינו ההוא אבן טבא, דהוה הדיר לה תנינא,
 נחית בר אמוראי לאתויה,
 אתא תנינא קא בעי למבלע לה לספינתא,
 אתא פושקנצא פסקיה לרישיה,
 אתהפיכו מיא והו דמא,
 אתא תנינא חכריה, שקליה ותליה ליה וחי,
 הדר אתא קא בעי בלעא לספינתא, אתא ציפרא פסקיה לרישיה,
 שקלוה לההיא אבן טבא שדיה לספינתא,
 הוה הני ציפרי מליחי בהדן, אותבינהו עליהו, שקלוה ופרחו להו בהדה.

תנו רבנן:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה,
 והיה רבי אליעזר יושן, ורבי יהושע נעור.
 נזדעזע רבי יהושע וננער רבי אליעזר.
 אמר לו: מה זה יהושע, מפני מה נזדעזעת?
 אמר לו: מאור גדול ראיתי בים.
 אמר לו: שמא עיניו של לויטן ראית,
 דכתיב: "עיניו כעפעפי שחר"²⁴² (איוב מא, י).

אמר רב אשי:

אמר לי הונא בר נתן: זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא,
 והואי אטמא דבשרא בהדן,
 פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשבי, אדמיתין ציבי חלם אטמא, וטוינן.
 כי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא, חזינהו להנהו גומרי דהוה קא מלחשי,
 כי אתאי לקמיה דאמימר, אמר לי:
 ההוא עישבא סמתרי הוה,
 הנהו גומרי דריתמא הוה.

4. עד, ב

רש"י

ארזילי דימא. ראמים שבים (ה) (ורבינו חננאל פירש לויתן):
 נחש בריח. הוא לויתן זכר וזקוף הוא כבריח:
 עקלתון. לויתן נקבה שמקיף את כל העולם:
 זכר ונקבה בראם. כדכתיב (ישעיה כז) נחש בריח ונחש עקלתון:
 מחריבין את כל העולם. שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמחריבין את העולם:
 סירס את הזכר. שלא יזקק לשאר דגים א"י דלא ליהוי ליה צער תאוה:
 שנאמר והרג את התנין. סיפא דהאי קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה (וגו') [הוא] ומדלא כתיב ויהרוג וכתביב יפקוד קדריש הכי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויתן נחש בריח לעתיד לבא כאשר עשה אל לויתן נחש עקלתון שהרי הרג את התנין אשר בים מששת ימי בראשית:
 בהמות בהררי אלף. פסוק הוא בתהלים במזמור לאסוף כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף ע"ש שרועה אלף הרים בכל יום:
 כחו במתניו. שלא הטיל זרע מימיו:
 ואונו בשירי בטנו. שלא ילדה ולעיל מיניה כתיב באיוב הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך וגו':
 התם נמי. גבי לויתן לצננה ללויתן נקבה ואמאי הרגה:
 דגים פריצי. ולא מהניא בהו ציננו:
 ה"ג ואבע"א כיון דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו. ואמרינן במסכת ע"ז (דף ג: ו) שעה רביעית יושב ומשחק עם לויתן:
 הכא נמי לימלחה לבהמה נקבה. ומה בצע להחיותה ולצננה:

"ויברא אלהים את התנינים הגדלים" ²⁴³ (בראשית א, כא).

הכא תרגימו - ארזילי דימא.

רבי יוחנן אמר:

זה לויתן נחש בריח,

ולויתן נחש עקלתון,

שנאמר: "ביום ההוא יפקד ה' בחרבו הקשה" ²⁴⁴ (ישעיהו כז, א).

(סימן כל שעה ירדו).

אמר רב יהודה אמר רב:

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו זכר ונקבה בראם.

אף לויתן נחש בריח, ולויתן נחש עקלתון - זכר ונקבה בראם.

ואלמלי נזקקין זה לזה - מחריבין כל העולם כולו,

מה עשה הקדוש ברוך הוא?

סירס את הזכר,

והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא,

שנאמר: "והרג את התנין אשר בים" (ישעיהו כז, א).

ואף "בהמות בהררי אלף" ²⁴⁵ (תהלים נ, י) זכר ונקבה בראם,

ואלמלי נזקקין זה לזה - מחריבין כל העולם כולו,

מה עשה הקדוש ברוך הוא?

סירס הזכר,

וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא.

שנאמר: "הנה נא כחו במתניו" ²⁴⁶ (איוב מ, טו-טז) - זה זכר,

"ואונו בשירי בטנו" (איוב מ, טז) - זו נקבה,

התם נמי ליסרסיה זכר וליצננה נקבה!

דגים פריצי.

וליעביד איפכא!

איבעית אימא:

נקבה מליחא מעלי.

איבעית אימא:

כיון דכתיב: "לויתן זה יצרת לשחק בו" ²⁴⁷ (תהלים קד, כו).

בהדי נקבה לאו אורח ארעא.

הכא נמי לימלחה!

נקבה, כוורא מליחא מעלי.

בשרא מליחא לא מעלי.

²⁴³ ויברא אלהים את התנינים הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשות אשר שרצו המים למיניהם ואת כל עוף כנף למיניהו ויברא אלהים מי טוב

²⁴⁴ ביום ההוא יפקד יהוה בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים

²⁴⁵ מי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף

²⁴⁶ טו הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך חציר כבקר יאכל. טז הנה נא כחו במתניו ואנו בשירי בטנו

²⁴⁷ שם אניית והלכו לויתן זה יצרת לשחק בו

רָשׁ"י

וּבֹלַע כָּל מִימוֹתַי. כְּדֵי שֶׁתֵּרְאֶה
הִיבְשָׂה:
דֵּי שֶׁאֲבֹלַע מִיָּם שְׁלִי. דְּלֵהֲכִי
כִּתִּיב וְהִים אֵינְנוּ מֵלֵא שְׁבוֹלַע
אוֹתָם:
רָגַע הִים. לְשׁוֹן שְׁבִירָה:
מִפְּנֵי רִיחוֹ. שֶׁהוּא מוֹסְרָח לְפִי
שְׁמַת וְלִכְךָ הִיָּה מִסְרִיחַ:
אֵל תִּקְרִי לַיָּם מַכְסִּים. שֶׁהִרִי
הִים עֲצָמוּ מִיָּם הוּא:
אֵימַתִּי בַּהֲמוֹת בַּהֲרֵי אֵלֶּף
בְּטוּחוֹת. שֶׁלֹּא יִמוֹתוּ כָּל שְׁעָה
שִׁיגִיחַ יִרְדֵּן לְפָנָיו שֶׁל לְוִיתָן דְּכָל
זָמַן שֶׁהוּא חַי בְּטוּחִין הֵן כְּמוֹ
כֵּן:

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
בְּשָׁעָה שֶׁבִּיקֵשׁ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרָאוֹת אֶת הָעוֹלָם,
אָמַר לוֹ לְשׂוֹר שֶׁל יָם: פֶּתַח פִּיךָ וּבִלְעַ כָּל מִימוֹת שֶׁבְּעוֹלָם.
אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, דֵּי שֶׁאֲעֲמוּד בְּשֶׁלִּי,
מִיָּד בְּעֵט בּוֹ וְהִרְגוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בִּכְחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ מִחֵץ רָהֵב" (איוב כו, יב).

אָמַר רַבִּי יִצְחָק:
שָׁמַע מִיָּנָה:
שָׂרוּ שֶׁל יָם - "רָהֵב" (איוב כו, יב) שָׁמוּ.

וְאֵלְמָלָא מִיָּם מַכְסִּין אוֹתוֹ - אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְעֲמוּד בְּרִיחוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַיָּם קִדְשֵׁי פְּמִיָּם לַיָּם מַכְסִּים"
אֵל תִּקְרִי "לַיָּם מַכְסִּים", אֵלֶּא: "לְשָׂרָה שֶׁל יָם מַכְסִּים".

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
יִרְדֵּן יוֹצֵא מִמְּעַרְת פְּמִיָּים.

תְּנִינֵי נְמִי הָכִי:
יִרְדֵּן יוֹצֵא מִמְּעַרְת פְּמִיָּים,
וּמַהֲלֵךְ בֵּימָה שֶׁל סִיבְכֵי וּבִימָה שֶׁל טַבְרֵיָא, וּמַתְגַּלְגַּל וְיִוֹרֵד לַיָּם הַגָּדוֹל,
וּמַתְגַּלְגַּל וְיִוֹרֵד עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְפָנָיו שֶׁל לְוִיתָן,
שֶׁנֶּאֱמַר: "יִבְטַח מִי יִגִּיחַ יִרְדֵּן אֵל פִּיהוּ"²⁴⁸ (איוב מ, כג).

מִתְקִיף לָהּ רַבָּא בַר עוּלָא:
הֵאֵי בִּ"בַּהֲמוֹת בַּהֲרֵי אֵלֶּף"²⁴⁹ (תהלים נ, י) כְּתִיב!

אֵלֶּא אָמַר רַבָּא בַר עוּלָא:
אֵימַתִּי "בַּהֲמוֹת בַּהֲרֵי אֵלֶּף" בְּטוּחוֹת?
בְּזָמַן שֶׁמִּגִּיחַ יִרְדֵּן בְּפָנָיו שֶׁל לְוִיתָן.

²⁴⁸ הוּא יַעֲשֶׂק נַחַד לֹא יִחַפּוּז וּבְטַח מִי יִגִּיחַ יִרְדֵּן אֵל פִּיהוּ
²⁴⁹ מִי לִי כָּל חַיְתוֹ וְעַד בַּהֲמוֹת בַּהֲרֵי אֵלֶּף

רפ"י

כי הוא. הקב"ה על ימים יסדה לארץ ישראל:
קניגיא. צידת חיות בקשת ורומח כל מיני צידה קרוי כן וכן בשחיטת חולין (דף ס:) וכי משה רבינו קניגי או בליסטרי היה:
התמשוך כו'. וכי אתה יכול לעשות קניגיא עם לויתן מכלל דעתידה [לקניגיא]:
העושו יגש חרבו. בבהמות כתיב באיוב וה"ה עם לויתן:
מפני ריחו. שמתוך שיש לו הבל וחמימות הרבה יוצא ריח קשה:
כמרחקה. כבשמים כמו רוקח מרחקת (שמות ל) מתוך שהכניס ראשו לגן עדן:
תלמים תלמים. שנראים חפירות עמוקות בים כתלמים של מחרישה:
אחריו. כששתה יאיר נתיב הים:
אינו חוזר לאיתנו. מרוב המים שחסרו:

5. עד, ב - עה, א

(סימן ימים גבריאל, רעב).

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
מאי דכתיב: "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה"²⁵⁰ (תהלים כד, ב)?
 אלו שבועה ימים, וארבעה נהרות, שמקיפין את ארץ ישראל.
 ואלו הן שבועה ימים: ימה של טבריא,
 וימה של סדום,
 וימה של חילת,
 וימה של חילתא,
 וימה של סיככי,
 וים אספמא,
 וים הגדול.
 ואלו הן ארבעה נהרות: ירדן,
 וירמוד,
 וקירומיון
 ופיגה.

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
עה, א עתיד גבריאל לעשות קניגיא עם לויתן,
 שנאמר: ה' תמשוך לויתן בחפה ובחבל תשקיע לשנו" (איוב מ, כה).
 ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו,
 שנאמר: "העשו יגש חרבו"²⁵¹ (איוב מ, יט).

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:
 בשעה שלויתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מימות שבמזולה,
 שנאמר: "ירתיח כסיר מצולה"²⁵² (איוב מא, כג).
 ואלמלא מכניס ראשו לגן עדן,
 אין כל ברירה יכולה לעמוד בריחו,
 שנאמר: "ים ישים כמרחקה" (איוב מא, כג),
 ובשעה שצמא עושה תלמים תלמים בים,
 שנאמר: "אחריו יאיר נתיב"²⁵³ (איוב מא, כד).

אמר רב אחא בר יעקב:
 אין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה,
 שנאמר: "יחשב תהום לשיבה" (איוב מא, כד),
 ואין "שיבה" פחותה מלשבעים.

²⁵⁰ מי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה

²⁵¹ הוא ראשית דרכי אל העשו יגש חרבו

²⁵² ירתיח כסיר מצולה ים ישים כמרחקה

²⁵³ אחריו יאיר נתיב יחשב תהום לשיבה

6. עה, א

רש"י

סוכה. היינו מלמעלה גג וארבע דפנות מארבע רוחות צל היינו סיכוך בלא מחיצות: **ותקשרנו.** היינו דבר מועט שקושרו לתלות בצוארו כמין קמיע: **שמשותיך.** חומותיך: **פליגי בה.** באבנים של חומות ירושלים ממה יהיו אלו אבנים שעתידים להיות: **כדין וכדין.** כדברי זה וכדברי זה והיינו כדכוד משהם וישפה תבנה ואע"פ שמקרא זה קדם לבני ר' חייא טובא יש לומר שכך נתנבא ישעיה שכדברי כל המפרשים עתידה להבנות:

אָמַר רַבֵּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לְצַדִּיקִים מִבְּשׂוּרוֹ שֶׁל לְוִיתָן,
שֶׁנֶּאֱמַר: "יִכְרוּ עֲלֵיו הַכְּרִים" ²⁵⁴ (איוב מ, ל),
וְאִין "כְּרֵה" אֶלָּא סְעוּדָה,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּכְרֶה לָהֶם כְּרֵה גְדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ" ²⁵⁵ (מלכים ב, ו, כג),
וְאִין "הַכְּרִים" אֶלָּא תַלְמִידֵי חֲכָמִים,
שֶׁנֶּאֱמַר: "הַיְיֹשֵׁבֵת בֵּת בְּגַנִּים חֲבָרִים מְקַשְׁיָבִים לְקוֹלֵךְ הַשְּׂמִיעֵנִי" (שיר השירים ח, ג),
וְהַשָּׂאֵר מִחֻלְקִין אוֹתוֹ וְעוֹשִׂין בּוֹ סְחוּרָה בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּחְצוּהוּ בֵּין פְּנַעֲנִים" (איוב מ, ל),
וְאִין "פְּנַעֲנִים" אֶלָּא תַגְרִים,
שֶׁנֶּאֱמַר: "פְּנַעַן בִּידוֹ מֵאוּנֵי מְרֻמָּה לַעֲשֹׁק אֲהַב" (הושע יב, ח).

וְאִי בְּעֵית אֵימָא:
מֵהָכָא: "אֲשֶׁר סִחְרִיהָ שְׂרִים, פְּנַעֲנִיהָ נִכְבְּדֵי אֶרֶץ" ²⁵⁶ (ישעיהו כג, ח).

וְאָמַר רַבֵּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סוּכָה לְצַדִּיקִים מֵעוֹרוֹ שֶׁל לְוִיתָן,
שֶׁנֶּאֱמַר: "הַתְּמֹלַא בְּשִׁמּוֹת עוֹרוֹ" ²⁵⁷ (איוב מ, לא).
זָכָה - עוֹשִׂין לוֹ סוּכָה,
לֹא זָכָה - עוֹשִׂין לוֹ צִלְצַל,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְצִלְצַל דְּגִים רֵאשׁוּ" (איוב מ, לא),
זָכָה - עוֹשִׂין לוֹ צִלְצַל,
לֹא זָכָה - עוֹשִׂין לוֹ עֵנֶק,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעֵנֶקִים לְגַרְגְּרֵתִיךָ" ²⁵⁸ (משלי א, ט),
זָכָה - עוֹשִׂין לוֹ עֵנֶק,
לֹא זָכָה - עוֹשִׂין לוֹ קָמִיעַ,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְתִקְשְׁרֵנוּ לְנַעֲרוֹתֶיךָ" ²⁵⁹ (איוב מ, כט),
וְהַשָּׂאֵר פּוֹרְסוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם,
וְזִיוו מִבְּהִיק מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמַלְכִים לְגַנְהָ זֶרְחֵךְ" (ישעיהו ס, ג).

"וְשִׁמְתִי כְּדָכַד שִׁמְשֵׁתִיךָ" ²⁶⁰ (ישעיהו נד, יב).

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי:
פְּלִיגֵי תְרֵי מְלָאכֵי בְּרַקִּיעָא - גְּבַרְיָאֵל וּמִיכָאֵל,
וְאָמְרֵי לָהּ תְרֵי אֲמוֹרָאֵי בְּמַעֲרָבָא - וּמֵאֵן אֵינּוֹן? יְהוּדָה וְחֻזְקִיהָ בְּנֵי רַבִּי חֵיִיא,
חַד אָמַר: שׁוּהֵם,
וְחַד אָמַר: יִשְׁפָּה.
אָמַר לְהוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לְהוּי כְּדִין וְכְדִין.

"וְשַׁעֲרֶיךָ לֹאבְנֵי אֶקְדָּח" (ישעיהו נד, יב).

כִּי הָא, דִּיתִיב רַבִּי יוֹחָנָן וְקָא דְרִישׁ:
עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַבִּיא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת,
שֶׁהֵם שְׁלֵשִׁים עַל שְׁלֵשִׁים,

254 יכרו עליו הכרמים ויחצוהו בין פנענים
255 ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו וישלחם וילכו אל אדניהם ולא יספו עוד גדודי ארם לבוא בארץ ישראל
256 מי יעץ זאת על צד המעטירה אשר סחריה שרים פנעניה נכבדי ארץ
257 התמלא בשמות עורו ובצלצל דגים ראשו
258 מי לוית חו הם לראשך וענקים לגרגרתיך
259 התשחק בו מצפור ותקשרנו לנערותיך
260 ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדה וכל גבולך לאבני חפץ

רפ"י

וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים.
לגלג עליו אותו תלמיד: 'השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן! כולי האי משכחינן?!'
לימים הפליגה ספינתו בים,
חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות,
שהם שלשים על שלשים, וחוקק בהן עשר ברום עשרים,
אמר להו הני למאן?
אמר ליה: שעתיד הקדוש ברוך הוא להעמידן בשערי ירושלים.
אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה: דרוש, רבי, לה נאה לדרוש! פאשר אמרת כן ראיתי.
אמר לו: ריקא! אלמלא לא ראית לא האמנת?! מלגלג על דברי חכמים אתה?!
נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות.

וחוקק עשר. של רוחב ברום עשרים והיינו אקדח לשון קודח שחוקק בהם ומשמע נמי אבן טובה שמאירה כאש קודחת כמו קודחי אש (ישעיהו ט):
אקדח. קרבונקלייא בלע"ז ובתרגום יונתן אבני גומרא:
כביעתא דצוצילתא. ביצת עוף קטן ששמו תאציל:
קוממיות. שתי קומות שני ממיין דריש:
כשתי קומות של אדם הראשון. שמיעטו עד ק' אמה במסכת חגיגה (דף יב.).

ההיכל. של בית שני שהיה רום מאה אמה ולפי קומתו צריך שערים גבוהים וקשיא לרי יוחנן דאמר רום עשרים:
לכווי דבי זיקא. לחלונות העשוין לאויר והיינו שערך דקרא חלונות החומה:

עני יומם. אחד ועשן בי ונוגה גי אש ד' להבה ה' כי על כל כבוד ו' חופה ז' ולי"נ כי על כל כבוד אינו מן החשבון אבל וסוכה תהיה לצל יומם דסמיך ליה לסיפיה דהאי קרא הוה השביעי והאי על כל כבוד לכדמפרשי בסמוך אתא:

שעיניו צרות. שלא לההנותו מנכסיו: **נכוה.** חופתו של קטן מחופתו של חבירו הגדול ממנו:
שבאותו הדור. שראו משה ויהושע:
אוי לה לאותה בושה. שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו:

מיתבי:

"ואולך אתכם קוממיות" ²⁶¹ (ויקרא כו, ג).

דבי מאיד אומר:

מאתים אמה, בשתי קומות של אדם הראשון.

דבי יהודה אומר:

מאה אמה, בנגד היכל ובתליו,

שנאמר: "אשר בנינו כנטעים מגדלים בנעוריהם,

בנותינו כזוית מחטבות תבנית היכל" (תהלים קמד, יב)."

כי קאמר רבי יוחנן, לכווי דבי זיקא.

ואמר רבה אמר רבי יוחנן:

עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק, שנאמר: **"וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקדאָה: עני יומם,**

ועשו,

ונגה,

אש,

להבה לילה,

מי על כל כבוד,

חפה" (ישעיהו ד, ה).

מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו.

"עשן" בחופה למה?

אמר רבי חנינא:

שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה, מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא.

ו"אש" בחופה למה?

אמר רבי חנינא:

מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה פלימה.

פיוצא בדבר אתה אומר:

"ונתתה מהודך עליו" ²⁶² (במדבר כו, כ) ולא כל הודך,

זקנים ששבאותו הדור אמרו: פני מלשה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה פלימה.

²⁶¹ אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להם עבדים ואשכנז מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות
²⁶² ונתתה מהודך עליו למען ושמעו כל עדת בני ישראל

7. עה, א

רפ"י

בעדן גן אלהים היית. בחירם מלך צור כתיב וכי סבור אתה להיות כאדם הראשון שהיה בגן עדן והיו לו כל החופות הללו אודם פטדה וגוי עד זהב הרי עשר אבל כל אבן יקרה לא חשיב דכולל ואח"כ מפרש מאי כל אבן יקרה דאמרן אודם פטדה וגוי:

וזהב א"ר יוחנן גרוע שבכולן זהב [וכו']. וזהב אקרא קא מהדר לפרושי גרוע שבכולן זהב] מכלל דחשובין יותר מדאי:

בך נסתכלתי. כשבראתי עולמי שאתה עתיד למרוד ולעשות עצמך אלוה ובראתי באדם נקבים שמוציאין ריעי תוף חלול הוא ומנוקב ביום הבראך כוננו ביום שנתתי אל לבי שתהא נברא בו ביום כוננו הנקבים באדם:

וקנסתי מיתה. והיינו תופיך הקבר שהוא חלול כמו תוף:

נקראו על שמו. שיהא שםם ה': אל תקרי. ה' שמה אלא ה' שמה:

לומר לפניהם. מלאכים יאמרו:

אמר רבי חמא בר חנינא:

עשר חופות עשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן, שנאמר: "בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה"²⁶³ (יחזקאל כח, ג).

מר זוטרא אמר:

אחת עשרה,

שנאמר: "כל אבן יקרה" (יחזקאל כח, ג).

אמר רבי יוחנן:

וגרוע שבכולן "זהב",

דקא חשיב ליה לבסוף.

מאי "מלאכת תפירה ונקביו בך" (יחזקאל כח, ג)?

אמר רבי יהודה אמר רב:

אמר לו הקדוש ברוך הוא לחירם מלך צור,

בך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם.

ואיפא דאמרי:

ע.ה.ב הכי קאמר: בך נסתכלתי, ^ ונקנסתי מיתה על אדם הראשון.

מאי "ועל מקראה" (ישעיהו ד, ה)?

אמר רבה אמר רבי יוחנן:

לא כירושלים של עולם הזה, ירושלים של עולם הבא:

ירושלים של עולם הזה - כל הרוצה לעלות עולה,

של עולם הבא - אין עולין אלא המזומנין לה.

ואמר רבה אמר רבי יוחנן:

עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקדוש ברוך הוא,

שנאמר: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"²⁶⁴ (ישעיהו מג, ז).

ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן:

שלשה נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא, ואלו הן:

צדיקים, ומשיח, וירושלים.

צדיקים הא דאמרן.

משיח: דכתיב: "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו"²⁶⁵ (ירמיהו כג, ו).

ירושלים: דכתיב: "סביב שמנה עשר אלה ושם העיר מיום ה' שמה" (יחזקאל מח, לה),

אל תקרי "שמה" אלא "שמה".

אמר רבי אלעזר:

עתידין צדיקים שאומרים לפניו 'קדוש',

כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא,

שנאמר: "וזהו הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש ואמר לו" (ישעיהו ד, ג).

ואמר רבה אמר רבי יוחנן:

עתידין הקדוש ברוך הוא להגביה את ירושלים שלש פרסאות למעלה,

²⁶³ בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסכתא אדם פטדה ויהלם תרשיש שהם וישפה ספיר נפק וברקת וזהב מלא הבראך מוננו

²⁶⁴ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו

²⁶⁵ בנימין תנשע והודה וישאל ישמן לבטח וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו

רפ"י

שמע מינה. מדקדמי עיבא להעלאת ירושלים דהוי עיבא תלתא פרסי: **מידלי.** מארעא: **למוד את ירושלים.** לעשותה קטנה:

פרזות תשב ירושלים. מה פרזות הללו אין להן שיעור בבנין ישובן אלא כמה שרוצין בונין אף ירושלים כן:

אמר ריש לקיש. ירושלים דהויא תלתא פרסי עתיד הקב"ה להוסיף בה מגדלים באלף פעמים בחשבון קפל וגיטאות באלף פעמים טפף כל הני גימטריאות הן והאי דהאריך בסימנין כי האי גוונא היינו משום דלשון הגון הוא בעירם בלא חשבון ויסד החשבון בתיבה המתפעלת:

אלף ושני שיל"ה. שנים ואלף פעמים בחשבון בגימטריא שיל"ה:

ליצו"י. גימטריא הוא:

טוטפראות. קטנים מבירניות: **הכי גרסינן ק"פ אלף שווקים של מוכרי ציקי קדירה.** מין מאכל:

שלוש ושלושים פעמים. פשטיה דקרא מיירי בתאים והכא יתורא דכתיב פעמים קדריש דמשמע גי ירושלים ובכל אחת שלשים פעמים זו למעלה מזו אי נמי פעמים אשלש קאי והכי קאמר שלש פעמים זה ע"ג זה בשלשים:

שנאמר: **"וראמה וישבה תחתיה"**²⁶⁶ (זכריה יד, י).

מאי **"תחתיה"** (זכריה יד, י)?

כתחתיה.

וכמאי דהאי **"תחתיה"** (זכריה יד, י) תלתא פרסי הויא?

אמר רבה:

אמר לי ההוא סבא: לדידי חזי לי ירושלים קמיינתא, ותלתא פרסי הויא.

ושמא תאמר: יש צער לעלות?

תלמוד לומר: **"מי אלה קעב תעופינה ומיונים אל ארבתיהם"** (ישעיהו ס, ח).

אמר רב פפא:

שמע מינה: האי עיבא תלתא פרסי מידלי.

אמר רבי חנינא בר פפא:

בקלש הקדוש ברוך הוא לתת את ירושלים במדה, שנאמר: **"ואמר אנה אתה הלך?"**

ויאמר אלי למד את ירושלים לראות כמה רחבה וכמה ארבה"²⁶⁷ (זכריה ב, ה-ו).

אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא:

רבונן של עולם, הרבה כרפים בראת בעולמך של אומות העולם,

ולא נתת מדת ארכן ומדת רחבן,

ירושלים ששמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה - אתה נותן בה מדה?

מיד: **"ויאמר אלו רץ דבר אל הנער הלז לאמר:**

פרזות תשב ירושלים מרב אדם ובהמה בתוכה"²⁶⁸ (זכריה ב, ח-ז).

אמר ריש לקיש:

עתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף על ירושלים:

אלף טפף גינאות,

אלף קפל מגדלים,

אלף ליצוי בירניות,

אלף ושני שילה טוטפראות,

וכל אחת ואחת הויא כצפורי בשלונתה.

תניא:

"אמר רבי יוסי:

אני ראיתי צפורי בשלונתה,

והיו בה מאה ושמונים אלף שווקים של מוכרי ציקי קדירה."

"והצלעות צלע אל צלע שלוש ושלשים פעמים"²⁶⁹ (יחזקאל מא, ו).

מאי **"שלוש ושלשים פעמים"**?

אמר רבי לוי אמר רב פפי משום רבי יהושע דסקני:

²⁶⁶ יסוב כל הארץ כערכה מגבע לרמון נגב ירושלים וראמה וישבה תחתיה למשער בנימן עד מקום שער הראשון עד שער הפנים ומגדל הננאל עד יקבי המלך

²⁶⁷ ח ואשא עיני וארא והנה איש ובידו חבל מדה. ו ואמר אנה אתה הלך ויאמר אלי למד את ירושלים לראות כמה רחבה וכמה ארבה

²⁶⁸ ז והנה המלאך הדבר בי יצא ומלאך אחר יצא לקראתו. ח ויאמר אלו רץ דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלים מרב אדם ובהמה

בתוכה

²⁶⁹ והצלעות צלע אל צלע שלוש ושלשים פעמים ובאות בקיר אשר לבית לצלעות סביב סביב להיות אחוזים ולא יהיו אחוזים בקיר הבית

רַש"י

אם ירושלים. דלעולם הבא
גדולה באורך כשלש ירושלים
שהיתה כבר:
כל אחת ואחת יהו בה. בכל בית
ובית שלשים מדורות למעלה זה
על גב זה:

אם שלש ירושלים הן,
כל אחת ואחת יש בה שלשים מדורין למעלה.
אם שלשים ירושלים הן,
כל אחת ואחת יש בה שלשה מדורין למעלה.

8. עה, ב - עו, ב

רפ"י

איתמו ספינה. מאימתי תהא קנויה ללוקח שלא יוכל מוכר לחזור בו דהא במטלטלין אין מעות קונות אלא משיכה או רשותו:

כל שהוא. טפח או חצי טפח: **עד שימשוך את כולה.** שיבא סוף הספינה במקום שהיה ראשה עומד דהיינו שעקרה כולה חוץ למקומה:

כיצד. בהמה גסה נקנית במסירה [דתנן בפרק ראשון דקדושין (כה): בהמה גסה נקנית במסירה] והדקה במשיכה וסברא בעלמא הוא דהא אורחה בהכי והא אורחה בהכי:

אחזה. הלוקח: **בטלפה.** ברגלה במעות המוכר: **ובשליף.** אמתחת וקשור לבהמה ואעי"פ שלא הזיזה ממקומה קנאה:

כיצד. דקה נקנית במשיכה: **יד ורגל.** היינו משיכה כל שהוא כרב:

מלא קומתה. דהיינו עקירת ארבע רגליה:

בזוכתה קיימא. גוף הבהמה לא זזה ממקומה שהרי נשען על אידך יד ורגל שלא עקרה:

נדה כולה. גם ראשה השני נמשך ממקום שהיה שם:

אידך. יד ורגל נמי למיעקר קיימי וכמי שהיא עוקרת דמי והיכא דעקרה ארבעתן היינו עקירת כולה חוץ למקומה אבל ספינה דכי עקר לה משהו לא ממילא מיעקר כולה ממקומה הלכך אי משיך לה כולה קני ואי לא לא:

לימא. רב ושמואל כהני תנאי דלקמן:

ואותיות. שטר חוב שמוכרו או נותנו לחבירו כדי לקנות את השטר ואת החוב שכתוב בו קני ליה במשיכה כשיבא לידו שימסור לו המוכר:

ובשטר. אם כתב לו שטר מכירה על שטרות הללו כדאמר לקמן קני לך הוא וכל שעבודה אבל במסירה בלא שטר לא קני אלא לצור ע"פ צלוחיתו וכדלקמן ומש"ה בעי שטר אחר עלויי זה ולקמיה פריך שטר בספינה למה:

מסירה. דספינה היינו שאחו בחבל שקשורה בו ולא הזיזה ממקומה:

ואותיות במסירה. אבל משיכה אינה אלא בדבר שגופו ממון דמכי משך ליה זכה ביה והיינו לגבי לצור ע"פ צלוחיתו תיהני ליה משיכה כשאר מטלטלין אבל כדי לגבות החוב צריך שימסרנו מלוה ליד הלוקח:

איתמר:

ספינה:

רב אמר:

כיון שמשוך כל שהוא - קנה.

ושמואל אמר:

לא קנה עד שימשוך את כולה.

לימא כתנאי:

"**כיצד במסירה?**

אחזה בטלפה בשערה,

באזנף שעליה,

בשליף שעליה,

בפרומביא שבפינה,

בזוג שבצוארה קנאה.

כיצד במשיכה?

קורא לה והיא באה,

או שהבישה במקל ורצתה לפניו,

כיון שעקרה יד ורגל - קנאה.

רבי אחי. ואמרי לה **רבי אחא אומר:**

עד שתהליך מלא קומתה."

לימא רב אמר כתנאי קמא,

ושמואל אמר כרבי אחא.

אמר לך רב:

אנא דאמרי אפילו לרבי אחא,

עד כאן לא קאמר רבי אחא אלא בבעלי חיים,

דאף על גב דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא,

אבל ספינה, כיון דנדה בה פורתא, נדה לה כולה.

ושמואל אמר:

אנא דאמרי אפילו כתנאי קמא,

עד כאן לא קאמר תנאי קמא אלא בבעלי חיים,

כיון דמיעקרא יד ורגל, אידך למיעקר קיימא,

אבל ספינה:

אי משיך לה כולה - אין,

אי לא - לא.

לימא כהני תנאי:

דתנאי:

"**ספינה - נקנית במשיכה,**

רבי נתן אומר:

ספינה ואותיות - נקנות: במשיכה ובשטר."

עו, א

"**אותיות**" מאן דכר שמיהו?

חסורי מחסרא והכי קתני:

"**ספינה - נקנית במשיכה,**

ואותיות - במסירה.

רבי נתן אומר:

ספינה ואותיות - נקנות במשיכה ובשטר."

רָשׁ"י

מט טלי היא. ומכי משכה קנייה כדון מטלטלין:
אלא לאו הכי קתני. מילתיה דר' נתן:

ואותיות בשטר. כלומר אף בשטר דתרוייהו בעי מסירה ושטר כרבנן דאמרי לקמן לא קנה עד שיכתוב וימסור דאי בשטר לחוד קאמר דאותיות נקנות אי"כ רבי נתן דאמר כמאן לא כרבי ולא כרבנן ואם כן איכא שלש מחלוקות בדבר:

ספינה במשיכה. למה ליה לרבי נתן למימר היינו ת"ק אלא לאו בדבר ושמואל קמיפלגי דקאמר ת"ק ספינה נקנית במשיכה כולה כשמואל ואתא ר' נתן דהוא תנא בתרא לטפויי דאפילו במשיכה כל שהוא נקנית כרב:

באותיות. נקנות במסירה לחוד קמיפלגי ולא בספינה:

מודינא לך. דבמשיכה כדקאמרת לרב כדאית ליה ולשמואל כדאית ליה:

ובפלוגתא דהני תנאי. קמיפלגי ר' נתן ורבנן דרבנן דהכא רבי ור' נתן היינו רבנן דלקמן רבי ורבי נתן סוף משנה וחברים היו וגם אמוראי אליביהו נינהו בהך ברייתא סתם כרבי ובאידיך כר' נתן:

אותיות נקנות. לגבות הלוקח את החוב מן הלוח במסירה שמסר לו המלוה את השטר ולא מצוי טעין לוח לצור ע"פ צלוחיתך מסרו לך:

כתב. לו מוכר ללוקח שטר מכירה על שטר זה ומסר לו אותו שטר מכירה אבל לא מסר לו עדיין שטר המלוה לא קנה עד שיכתוב וימסור דמצוי למימר ליה נייר בעלמא זביני לך ובשטר מכירה לחוד לא קני דאין נקנין בשטר אלא קרקע ועבדים:

במאי אוקימתא. לתנא קמא דר' נתן כרבי:

ספינה נמי תיקני במסירה. ואמאי בעי משיכה:

עד שימשכנה. לרשות המיוחד לו:

עד שישכור. דרשותו של אדם קונה לו כדנפקא לן מואם המצא תמצא בידו הגנבה:

לא קשיא. הא דאמר רבי ספינה במסירה היינו ברשות הרבים כגון רקק מים שברשות הרבים דאי אפשר במשיכה דאין משיכה אלא כשמושך לרשותו כגון בחצר של שניהן או בסימטא כדלקמן וכיון דאי אפשר במשיכה קנה ליה במסירה והאי דקאמר ת"ק דר' נתן דהיינו רבי ספינה במשיכה היינו בסימטא כגון מבואות קטנים הפתוחין לרשות הרבים ויש בהן מים וספינה עומדת שם דכיון דאינו רשות הרבים ממש אלא דזימנין דדחקי בני רשות הרבים ועיילי להתם ויש רשות לאדם לשבת שם הרי הוא ברשות כל מי שעומד שם לקנות במשיכה כאילו הוא רשותו וכיון דאפשר במשיכה לאו אורחא דסימטא במסירה ולא מקניא במסירה ומשום הכי קאמר ספינה במשיכה ואותיות במסירה דמשמע אבל בספינה לא מקניא במסירה דהאי כי אורחיה והאי כי אורחיה רה"ר במסירה וסימטא במשיכה כן נראה בעיני: הכי גרסינן בפר"ח אימא סיפא וחכמים אומרים לא קנה כו' ואי ברה"ר ממאן אוגיר ותו משיכה ברשות הרבים מי קניא והא אב"י ורבא וכו':

מאי עד שימשכנה. דקתני מרה"ר לסימטא ומאי שישכור את מקומה הכי קאמר אי ברשות בעלים היא לא קנה עד שישכור כו' וכן עיקר דתרי פירכי קפריך ברישא ולבסוף מתרץ להו תרוייהו והכי קפריך אי ברשות הרבים מיירי הך ברייתא היכי קאמרי רבנן עד שישכור את מקומה מי יוכל להשכירה ותו דקאמרי רבנן עד שימשכנה משיכה ברה"ר מי קניא בתמיה:

דאמרי תרוייהו כו'. סברות נינהו:

מסירה. כגון בספינה ובבהמה גסה:

קונה ברה"ר. דהא לא אפשר במשיכה:

משיכה. בין בספינה בין בבהמה גסה וכ"ש בבהמה דקה קונה בסימטא שהוא מקום מיוחד לעומדים שם באותה שעה וכחצר של שניהן דמי וכיון דאפשר במשיכה לא מהניא ביה מסירה כלום דעיקר מסירה אורחיה ברשות הרבים ומשיכה אורחיה ברשות שיש לו חלק בו:

אבל הגבהה קונה בכל מקום. אפילו ברשות המיוחד למוכר לבדו:

שטר לקסינה למה לי?

מטלטלי היא!

אלא לאו הכי קתני:

"ספינה נקנית במשיכה, ואותיות במסירה.

רבי נתן אומר: ספינה במשיכה, ואותיות בשטר.

ספינה במשיכה היינו תנא קמא!

אלא דרב ושמואל איכא בינייהו.

לא,

דכולי עלמא, אי כרב אי בשמואל,

ובספינה כולי עלמא לא פליגי,

כי פליגי באותיות,

והכי קאמר ליה רבי נתן לתנא קמא:

בספינה ודאי מודינא לך,

באותיות: אי איכא שטר - אין,

אי לא - לא.

ובפלוגתא דהני תנאי:

דתנאי:

"אותיות נקנות במסירה,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

בין כתב ולא מסר,

בין מסר ולא כתב,

לא קנה עד שיכתוב וימסור".

במאי אוקימתא? כרבי,

ספינה נמי תיקני במסירה!

דתנאי:

"ספינה נקנית במסירה,

דברי רבי.

וחכמים אומרים: לא קנה,

עד שימשכנה או עד שישכור את מקומה!"

ע,ב

לא קשיא:

כאן - ברשות הרבים,

כאן - בסימטא.

במאי אוקימתא להא בתרייתא - ברשות הרבים,

אימא סיפא: "וחכמים אומרים: לא קנה עד שימשכנה",

ואי ברשות הרבים - ממאן אוגיר?

ותו,

משיכה ברשות הרבים מי קניא!?

והא אב"י ורבא דאמרי תרוייהו:

"מסירה - קונה ברשות הרבים,

ובחצר שאינה של שניהם.

משיכה - קונה בסימטא,

ובחצר שהיא של שניהם.

והגבהה - קונה בכל מקום!"

רפ"י

ומשני מאי עד שימשכנה כו'.
לא ברשות הרבים מיירי אלא שימשכנה מרשות הרבים לסימטא דקניא ביה משיכה ומאי עד שישכור כו' לאו ברשות הרבים קאי אלא הכי קאמר והיכא דברשות מוכר היא לית ליה תקנה לא במסירה ולא במשיכה עד שישכור את מקומה:

לימא אביי ורבא דאמרי כרבי.
דאמר ספינה נקנית במסירה ברשות הרבים ולא כרבנן דאילו רבנן לית להו מסירה קונה ברשות הרבים דמשום הכי אמרי לא קנה עד שימשכנה מרשות הרבים לסימטא והיכי שבקי רבנן ואמרי כרבי:

כל היכא דאמר ליה בעל הספינה ללוקח לך חזק וקני.
והוא לקחה ואחזו בה דהיינו מסירה כולי עלמא לא פליגי דקני דודאי נקנית במסירה ברשות הרבים:

רבנן סברי קפידא. לא גמר להקנותו אלא במשיכה ולא במסירה שאם ירצה מוכר יוכל לחזור בו כל זמן שלא משכה זה לרשותו:

מראה מקום. אי בעית אפילו למשכה מיד לרשותך לך משוך דהא במסירה אקניתיה לך:

מאי "עד שימשכנה" נמי דקאמר?

ומאי "עד שישכור את מקומה" דקאמר?
הכי קאמר:

"עד שימשכנה" - מרשות הרבים לסימטא,
ואם רשות בעלים היא - לא קנה "עד שישכור את מקומה".

לימא אביי ורבא דאמרי כרבי?!

אמר רב אשי:

אי דאמר ליה: 'לך חזק וקני' הכי נמי.

הכא במאי עסקינן: דאמר ליה: 'לך משוך וקני',
מר סבר: קפידא,

וקר סבר: מראה מקום הוא לו.

9. עו, ב

רש"י

צריך למיכתב. שטר אחר: **קני לך כו'.** ולפרושי אתא דהלכתא כרבנן דפליגי עליה דרבי ואמרי עד שיכתוב וימסור וגם בא לפרש היאך יכתוב ליה ההוא שטרא: **אמרייתה לשמעתיא.** נתווכחתי בשמועה זו ורב אשי כרבי סבירא ליה דאותיות נקנות במסירה בלא שטר אחר: **הא לא כתב ליה הכי.** אלא מסר בלא שטר אחר לא קני כרבנן ואמאי וכי לצור על פי צלוחיתו קנאו זה הא סברא היא דמשום גביית חוב הכתוב בו קזבין ליה והלכך במסירה לחוד מיקני כרבי: **ואמר לי אין לצור ולצור.** ואי משום אונאה יתר משתות ליהוי ביטול מקח ומחזיר לו דמיו וזה יחזיר לו שטר חובו:

אמר רב פפא:

האי מאן דמזבין ליה שטרא לחבריה, צריך למיכתב ליה: "קני הוא וכל שעבודא דביה".

אמר רב אשי:

אמרייתה לשמעתיא קמיה דרב כהנא, ואמריית ליה: טעמא דכתב ליה הכי, הא לא פתב ליה הכי - לא קני.

וכי לצור על פי צלוחיתו הוא צריך?!

אמר לי:

אין, לצור ולצור!

10. עז, א-ב

רפ"י

הכי גרסינן אמר אמימר הלכתא אותיות נקנות במסירה כרבי. וכן ריהטא דגמרא ומסקנא בהרבה מקומות דאותיות נקנות במסירה ולא צריך למכתב קני לך וכל שעבודיה ולא שום שטר:

אמר רב אשי סברא היא. דאין השטר מועיל כלום לקנות שטר אחר על ידו אלא במסירה תליא מילתא:

דאותיות. מכירת שטר חוב:

מילי נינהו. דברים הוא מוכר ולא ממון ממש הלכך מעשה בידים דהיינו מסירה הוא עיקר קנייתן אבל שטר אחר לא מהני דמילי במילי לא מיקנו שטר לא יקנה בשטר:

שני שטרות הן. חלוקין זה מזה:

זכו בשדה זו לפלוני. אני מקנה לכם בסודר זה שדה זו לצורך פלוני והן קנו לאותו פלוני כמו שצווה להם:

חוזר בשטר. ואפי' אמר כתבו ותנו דכל זמן שלא בא ליד מקבל מתנה יכול זה לעקור שליחותו דאין עושין שטר בעל כרחו של נותן דאם ייפה כחו במתנה בעל פה לא ניחא ליה דתיהוי מתנה בשטר ואע"ג דאמר"י בחזקת הבתים (לעיל דף מ.) קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתבו דסתם קנין לכתובה עומד הני מילי סתמא דמסתמא ניחא ליה למקנה שיכתבו שטר לקונה אבל היכא דמחי לא כתבינן בעל כרחו:

ואינו חוזר בשדה. שכבר זכו וזכין לו לאדם שלא בפניו:

על מנת שתכתבו כו'. הכי קאמר לא יזכה עד שיבא השטר לידו:

אם קדם מוכר כו'. מי שצריך למעות ורוצה למכור מנכסיו לחבירו ופעמים שהוא מוצא סופר וכותב שטר מכירה כדי שיהא מזומן ליתנו ללוקח כל שעה שירצה למכור:

כאותה ששנינו. שמוטר לעשות כן אע"ג דמיחזי כשיקרא דאין כאן הפסד לשום אדם אלא למוכר עצמו שאם יאבד השטר וימצאנו לוקח שכתב בשמו יטעון שלקחו מזה המוכר ואי הוא לא חייש להכי אגן לא חיישינן בשבילו:

כיון שהחזיק זה. הלוקח בקרקע מסקנא דמילתיה דאמורא הוא ולא מן המשנה:

נקנה השטר. שנכתב קודם המכירה לזה הלוקח בכל מקום שהוא שהרי דעתו של מוכר להקנות השטר ללוקח וקני ליה לשטר אגב קרקע כדין כל מטלטלין הנמכרין עם קרקע שנקנין בחזקת קרקע כאילו עבד משיכה במטלטלין גופייהו וכדמפרש:

וזה היא ששנינו כו'. בקדושין (דף כו.) נפקא לן מקראי:

שאינ להם אחריות. מטלטלין ושטר:

שיש להם אחריות. מקרקעי:

בכסף בשטר ובחזקה. בכסף שקבל מן הקרקע או שהחזיק בה נקנין גם מטלטלין וקס"ד השתא דהשטר במילי בעלמא מיקני שנתרצה המוכר להקנות ללוקח ואע"פ שלא בא השטר לידו דלוקח קני ליה כ"ש לעיל דשטר בשטר מיקני דאילו הכא אפילו במילי גרידי קני ליה בלא שטר וכ"ש דמיקני במילי הכתובים בשטר:

ומשני מאי דקני שטר אגב ארעא שאני. דכיון שהחזיק בקרקע קני ליה לשטר אגב ארעא דמקראי נפקא לן בקדושין ולא היינו מילי אלא מעשה גדול הוא כמשיכת הממון עצמו:

דהא מטבע כו'. בפרק הזהב והתם מפרש טעמא:

בחליפין. בנקין סודר:

אגב אסיפא. סף ביתו מקרקע כדי שיביאם לו והיינו הרשאה ואילו לא אקנינהו ניהליה לא הוו יהבי ליה דלא ליחייבו באונסא דאורחא כדאמר בב"ק:

נפק לאפיה. מרוב שמחת מעותיו שהביא:

עד תווד. מקום במסכת נדה (דף לג:) וכך שמו ולא שמועין אתא דמשום קנין זה מסרו לו המעות דכיון דנפק לאפיה שמעינן דהביא המעות:

["אותיות נקנות במסירה,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

בין כתב ולא מסר,

בין מסר ולא כתב,

לא קנה עד שיכתוב וימסור"].

עז, א

אמר אמימר:

הלכתא:

אותיות - נקנות במסירה, כרבי.

אמר ליה רב אשי לאמימר:

גמרא או סברא?

אמר ליה:

גמרא.

אמר רב אשי:

סברא נמי הוא,

אותיות, מילי נינהו,

ומילי במילי לא מיקנין.

ולא?!

והאמר רבה בר יצחק אמר רב:

שני שטרות הם:

'זכו בשדה לפלוני וכתבו לו את השטר' - חוזר בשטר,

ואינו חוזר בשדה.

'על מנת שתכתבו לו את השטר' - חוזר בין בשטר בין בשדה.

ורב חייא בר אבין אמר רב הונא:

שלישה שטרות הן:

תרי הא דאמרו,

איך: אם קדם מוכר וכתב את השטר.

כאותה ששנינו:

עז, ב

"**כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו**" (בבא בתרא קסז:),

כיון שהחזיק זה בקרקע, נקנה שטר בכל מקום שהוא,

וזה היא ששנינו:

"**נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות -**

בכסף ושטר וחזקה" (קידושין כו.).

אגב שאני.

דהא מטבע - לא ניקני בחליפין,

ואגב ארעא - ניקני.

פי הא,

דרב פפא הוו ליה תריסר אלפי זוזי בי חוזאי,

אקנינהו ניהליה לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתיה,

כי אתא נפק לאפיה עד תווד.

רש"י

העבדים. המשמרים והמנהיגים
 הספינה:
המרצופין. שקין גדולים שבהן
 משימין הפרקמטיא אשר
 בספינה:
עיסקא דבגווה. פרקמטיא
 שבה:

11. עז, ב

"אֶבֶל לֹא מָכַר: לֹא אֶת הָעֶבְדִּים וְלֹא אֶת הַמְרָצוּפִין וְלֹא אֶת הָאֲנִיָּקִי" וכו'.

מאי "אֲנִיָּקִי"?

אמר רב פפא:
 עיסקא דבגווה.

12. עז, ב

רפ"י

מתני'

קרן. עגלה:

הפרדות. המושכות בקרון ובשאין אדוקין בו מיירי כמפרש בגמ' דרך פרדות לקרון וצמד לבקר וכלים לחמור:

צמד. הוא העול וכלי העגלה קטנה והעגלה עצמה המחברין את השוורים יחד:

לא מכר את הצמד. דברי הכל היא אלא דפליגי רבי יהודה ורבנן בפירוש דהך מילתא דלרבי יהודה זימנין מכר זימנין לא מכר ולרבנן לעולם לא מכר: **אין הדמים ראה.** אלא במתנה ביקש ליתן לו המותר אי נמי ליהוי מקח טעות כדאמרינן בגמרא ויחזיר לו מעותיו ויטול צמדו:

גמ'

איסמייה. מקמי מתניתין:

תתרגם מתניתא בשאדוקין בו. שקשורין ביחד בשעת המכירה הלכך הכל מכר ומתניתין בשאין אדוקין:

משנה

מכר את הקרון - לא מכר את הפרדות.

מכר את הפרדות - לא מכר את הקרון.

מכר את הצמד - לא מכר את הבקר.

מכר את הבקר - לא מכר את הצמד.

רבי יהודה אומר:

הדמים מודיעין.

פיצד?

אמר לו: מכור לי צימדך במאתים זוז,

הדבר ידוע שאין הצמד, מאתים זוז.

וחכמים אומרים:

אין הדמים ראה.

גמרא

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו:

"מכר את הקרון - מכר את הפרדות".

והא אגן "לא מכר" תגן!

אמר ליה:

איסמייה?

אמר ליה:

לא,

תיתרגם מתניתך באדוקין בו.

13. עז, ב - עח, א

רָשׁ"י

היכי דמי. דמיפלאגי רבי יהודה ורבנן: **אילימא דקרו ליה.** באותה העיר לצימא צימא העול קורין אותו באותה העיר צמד ולא השוורים:

ולבקר קורין בקר. ולא צמד:

הכי גרסינן צמד זבין ליה בקר לא זבין ליה. ואמאי קאמר רבי יהודה דדמים מודיעין שמכר את הבקר והלא בקר אינו בכלל צמד כלל דנימא לשון שלו כך הוא שקרא גם לבקר צמד ואפילו בשאדוקין בו נמי לא קני דהא לא מפליגין בין אדוקין לשאינן אדוקין כדמפליגין גבי קרון ופרדות ולקמיה בשמעתין נמי אמרינן דמתניתין מילי מילי קתני:

הכי גרסינן ואלא דקרו ליה נמי לבקר צמד כולה זבין ליה. דכי האי גוונא גרסינן גבי המוכר בית לחבירו בבירה גדולה בפרק המוכר את הבית (לעיל דף סא):

כולה זבין ליה. ואמאי אמרי רבנן אין הדמים ראייה הא ודאי כיון דכולי עלמא קורין גם לבקר צמד וגם הדמים מודיעין עליה דמוכר רמיא לגלויי דלא בקר קא מזבין אלא העול לבדו ומדלא פירש אמרינן שמכר הכל: ה"ג לא צריכא באתרא דאיכא דקרו ליה לצמד צמד ולבקר בקר ואיכא דקרו נמי לבקר צמד. והשתא מספקא לן בהאי גברא מהי מינייהו הוא אם קרא לבקר צמד אם לאו:

רבי יהודה סבר הדמים מודיעין. שהוא מן הקורין לבקר צמד ובקר מכר עם הצמד:

ורבנן סברי. כיון דיש קורין לבקר בקר ולא קרו ליה צמד לא אמרינן הדמים מודיעין דדלמא האי מינייהו הוא ולא מכר את הבקר דיד לוקח על התחנותה דאוקי ממונא בחזקת מריה ולא אמרינן דמים מודיעין אבל היכא דכל בני העיר קורין לבקר צמד כיון דפשיטא לן דהאי גברא רגיל לקרות גם לבקר צמד וגם דמים הרבה יש כולה זבין ליה:

ואי אין הדמים ראייה. כלומר נהי נמי דאין הדמים ראייה ומכר את הצמד לא מכר את הבקר דמשמע אבל הצמד מכור ואמאי ליהוי ביטול מקח שיבטל המקח ויחזיר לו דמיו ויטול צמדו כדין כל אונאה יתר משתות דבטל המקח בפרק הזהב (בי"מ דף מט:) ובשתות מצומצם אמרינן קנה ומחזיר אונאה ובפחותה היא מחילה:

ה"ג וכ"י ביטול מקח לרבנן לית להו. כלומר דאונאה ודאי אית להו דמן התורה היא דכתיב לא תונו (ויקרא כה) אבל ביטול מקח לית להו אלא סבירא להו יותר משתות כשתות עצמה דמי וקנה ומחזיר אונאה:

והתנן. בפרק הזהב:

ר' יהודה אומר המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין להם דין אונאה ואמרו לו כו'. ואמר'י בגמרא עד כמה לא הוי אונאה אמר אמרינן עד כדי דמיהן דהיינו יתר משתות לא הוי אונאה אליבא דרבי יהודה ואפילו להחזיר אונאה אלא מחילה היא דעביד אינש דזבין להו ביוקר ומדקאמרי ליה לא אמרו דאין להן אונאה אלא אלו המנוין במשנתנו עבדים ושטרות וקרקעות וטעמא יליף התם מקראי אבל לכל מילי אית להו דין אונאה וביטול מקח כך פירשו רבותינו ולא נהירא דהא לא שמעינן להו מהכא דאית להו ביטול מקח ביתר משתות אלא ש"מ דאיכא אונאה וצריך להחזיר הדמים ונראה בעיני לפרש כן ואי אין הדמים ראייה לקנות בקר עם הצמד אמאי מתקיימת מכירת הצמד לגמרי שלא יחזיר לו זה כלום ללוקח מאונאתו שכן משמע לשון המשנה מכר את הצמד לא מכר את הבקר אבל מכירת הצמד מכירה מעלייתא היא ואמאי לא מיבעיא דאונאתו היה לו להחזיר אילו נתאנה שתות אלא אפילו ביטול מקח ליהוי מן הדין דהא נתאנה יותר משתות טובא וכ"י רבנן לית להו לא החזרת אונאה בשתות ולא ביטול מקח ביתר משתות אלא בכל ענין קנה ולא יחזיר לו כלום שאין לנו לכופו בבי"ד לכך אם אינו רוצה לצאת ידי שמים והתנן אמרו לו לא אמרו אלא את אלו אבל שאר דברים יש להן אונאה וצריך להחזיר ואמאי אמרינן במתניתין אין הדמים ראייה דמשמע שהמכירה תתקיים לגמרי ולא יחזיר לו מוכר ללוקח ממעותיו כלום והאי דקאמר גמרא וכ"י ביטול מקח לית להו לאו דוקא דהוא הדין דמאונאת שתות קפריך אלא משום דקפריך וליהוי ביטול מקח דרבנותא קפריך מש"ה קאמר נמי וכ"י ביטול מקח כו':

ומשני מאי אין הדמים היינו ביטול מקח שאין הדמים ראייה לקנות את הבקר להתקיים המכר אלא לא מכר את הבקר ויבטל המקח משום אונאת יתר משתות:

בכדי שהדעת טועה. וסבור בלבו שכן שוה כגון שוה ה' בז' או ו' בח' והלכך בטל מקח דמקח טעות הוא אבל בכדי שאין הדעת טועה כמתניתין דצמד ששוה פרוטה אין קונין אותו במנה או מאתים ומסתברא כתירוץ אחרון וקמא שינויא דחיקא הוא:

אימור מתנה כו'. יש לנו לומר דמתנה בעלמא הוא דיהיב ליה:

"מכר את הצמד - לא מכר את הבקר."

...

רבי יהודה אומר:

הדמים מודיעין.

ביצד?

אמר לו: מכור לי צימדה במאתים זו,

הדבר ידוע שאין הצמד, מאתים זו.

וחכמים אומרים:

אין הדמים ראייה."

היכי דמי?

אילימא דקרו לצימדה 'צימדה'

ולבקר 'בקר',

פשיטא צימדה זבין ליה, בקר לא זבין ליה!

ואלא דקרו ליה נמי לבקר 'צימדה' - כוליה זבין ליה!

לא צריכא,

באתרא דקרו ליה לצימדה 'צימדה', ולבקר 'בקרבי,

ואיכא נמי דקרו לבקר 'צימדה',

רבי יהודה סבר: הדמים מודיעין

ורבנן סברי: אין הדמים ראייה.

ואי אין הדמים ראייה, ליהוי ביטול מקח!

עח, א וכי תימא: ביטול מקח לרבנן לית להו,

ולא?!

והתנן:

"רבי יהודה אומר:

המוכר ספר תורה, בהמה ומרגלית אין להן אונאה.

אמרו לו: לא אמרו אלא את אלו" (בבא מציעא נו:).

מאי "אין דמים ראייה" נמי דקתני,

דהוי ביטול מקח.

ואיבעית אימא:

כי אמור רבנן אונאה וביטול מקח בכדי שהדעת טועה,

אבל בכדי שאין הדעת טועה - לא!

אימור - מתנה יהיב ליה.

14. עת, א

רפ"י

מתני'
כליו. בגמרא מפרש להו: **רבי יהודה אומר כו'**. כולה מיפרשא בגמרא:
חמורך זו. כמות שהיא עם כלים שעליה:
חמורך היא. כלומר אם זו היא חמורך מכור אותה לי דהיינו כמוכר את החמור סתם וסבירא ליה לרבי יהודה דאין כליו מכורין אפילו בעודן עליו:

גמ'
מחלוקת. דתנא קמא ונחום המדי בכלים העשויין למשוי החמור כגון שק ודיסקיא שעשויין ליטול בתוכו משאוי ולתת על החמור:
וכומני. מרכבתא דנשי וכדלקמן וגם הוא ממין משאוי שהאשה יושבת כמשאוי דסתם חמור לרכיבת אנשים קאי:
דת"ק סבר. חמור לרכיבת אדם עומד ולא למשאוי הלכך המוכר את החמור סתם לא מכר אותם כלים העשויין למשאוי אלא אותם כלים העשויים לרכיבה כגון אוכף ומרדעת ונחום המדי סבר חמור למשאוי עומד וקנה כולן גם האוכף ומרדעת דלטעון משאוי על גבן עשויין:
אוכף ומרדעת. בין לרכיבה בין למשאוי:
קילקלי. צינגלי"ש לקשור האוכף בחבישת החמור:
חבק. פוטרי"ל וצרכי רכיבה הן:
הא לא אמר ליה. חמור וכליו אלא סתם מכר לו את החמור לא קנה את האוכף ומרדעת ואם איתא לדעולא הא מני לא רבנן ולא נחום המדי אלא ע"כ באוכף ובמרדעת פליגי והא ברייתא רבנן היא:
לא הוא הדין כו'. ורבנן היא ולא נחום המדי דלנחום מיקנא קני נמי שק ודיסקיא וכומני:
והא קמ"ל דאע"ג דאמר ליה חמור וכליו. לא אהני האי ייתור לשון לטפויי שק ודיסקיא ולא קני להו כרבנן:

משנה

המוכר את החמור - לא מכר כליו.

נחום המדי אומר:

מכר כליו.

רבי יהודה אומר:

פעמים מכורין, פעמים אינן מכורין.

ביצד?

היה חמור לפניו וכליו עליו, ואמר לו: "מכור לי חמורך זה" - הרי כליו מכורין. "חמורך הוא" - אין כליו מכורין."

גמרא

אמר עולא:

מחלוקת: בשק

ודיסקיא

וכומני,

תנא קמא סבר: סתם חמור לרכוב קאי,

ונחום המדי סבר: סתם חמור למשאוי קאי.

אבל אוכף ומרדעת קילקלי וחבק - דברי הכל מכורין.

מיתיבי:

"חמור וכליו אני מוכר לך" - הרי זה מכר: את האוכף,

ואת המרדעת,

ואת הקילקלי,

ואת החבק.

אבל לא מכר: שק,

ודיסקיא,

וכומני.

ובזמן שאמר לו: "היא וכל מה שעליה" - הרי נוזן מכורין."

טעמא דאמר ליה "חמור וכליו" - הוא דקני אוכף ומרדעת,

הא לא אמר ליה הכי - לא!

הוא הדין דאף על גב לא אמר ליה: "חמור וכליו"

נמי אוכף ומרדעת מכורין,

והא קא משמע לן:

דאף על גב דאמר ליה "חמור וכליו" - שק ודיסקיא וכומני לא קני.

מאי "בומני"?

אמר רב פפא בר שמואל:

מרכבתא דנשי.

15. עח, א-ב

רָק"י

בעודן עליו. הא שק ודיסקיא מחלוקת בעודן עליו בשעת מכירה אבל בשאין עודן עליו מודה להו נחום לרבנן דאין מכורין ואפילו אוכף ומרדעת נמי אין מכורין אם אינן עליו:

או דלמא בשאין עודן עליו מחלוקת. ואפי"ה אוכף ומרדעת קנה:

ת"ש ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שעליו הרי כולן מכורין. אפילו שק ודיסקיא וכומני ובע"כ בעודן עליו מיירי דהא קתני וכל מה שעליו ואפי"ה קתני רישא דאינן מכורין בכלל החמור עד דא"ל בהדיא וכל מה שעליו כדקתני סיפא:

אי אמרת בשלמא בעודן עליו מחלוקת הא מני רבנן היא. דאמר לא מכר את כליו אע"פ שעודן עליו:

הא מני. לא נחום ולא רבנן דהא בעודן עליו מיירי ואפי"ה לא מכר מסתמא עד דא"ל בהדיא וכל מה שעליה וכי היכי דפריך מסיפא ה"ל לפרוכי מרישא דקתני בהדיא לא מכר אלא משום דעיקר פירכיה ממה דקתני וכל מה שעליה דמשמע בעודן עליו משי"ה אלימא פרוכי מינה דסיפא:

ת"ש רבי יהודה אומר פעמים מכורין כו'. ורבי יהודה בעודן עליו מיירי דהא קתני חמורך זו כליו מכורין דמשום דאמר זו דמשמע כמו שהיא טעונה משי"ה כליו מכורים ואמאי דקאמר ת"ק קאי דשמעניהו דמיפליג בעודן עליו למר מכר ולמר לא מכר ואתא איהו למימר פעמים מכורין כו' ולהכריע ביניהם אתא:

מילתא אחריתי קאמר. אינהו איירו בשאין עודן עליו אבל בעודן עליו דברי הכל מכור ואתא ר' יהודה לאפלוגי אדוקיא דידהו דאפי' בעודן עליו פעמים שאין מכורין:

ואמר רב פפא עיסקא. דאית בה מיקרי אנתיקי אבל עיסקא דחוץ לספינה לא מיקריא אנתיקי הלכך על כרחך בעודן עליו מיירי וא"נ כל פרקמטיאות מיקרי אנתיקי מיהו מתני' לא איצטריך למיתני דלא מכר אלא עיסקא דבגוה אבל עיסקא דלבראי מינה מימר בעי בתמיה:

מילי מיילי קתני. חדא בעודן עליו וחדא בשאין עודן עליו שהכל הולך אתר מנהגו של עולם יש דבר שהוא בכלל חבירו בעודן עליו ויש דבר שאין בכללו אפי' בעודן עליו:

[**המוכר את החמור - לא מכר כליו.**

נחום המדי אומר:

מכר כליו].

איבעיא להו:

בעודן עליו, מחלוקת,

אבל בשאין עליו מודה להו נחום המדי?

או דלמא בשאין עליו מחלוקת,

אבל בעודן עליו מודו ליה רבנן לנחום?

תא שמע:

"ובזמן שאמר לו: 'הוא וכל מה שעליו' - הרי כולן מכורין,"

אי אמרת בשלמא: "בעודן עליו" מחלוקת,

הא מני רבנן היא,

אלא אי אמרת: "בשאין עודן עליו" מחלוקת, אבל "בעודן עליו" דברי הכל מכורין,

הא מני?

לעולם "בשאין עודן עליו" מחלוקת,

ורבנן היא,

ואימא: "ובזמן שאמר לו 'הוא וכל מה שאין עליו'".

תא שמע:

"רבי יהודה אומר: פעמים מכורין, פעמים שאין מכורין,"

מאי לאו אמאי דקאמר תנא קמא קאי רבי יהודה!

לא,

עח,ב רבי יהודה א' מלתא אחריתי קאמר.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

תא שמע:

"מכר את הקרון - לא מכר את הפדודות" (בבא בתרא עז:).

ותני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו:

"מכר את הקרון - מכר את הפדודות,"

ואמר ליה: והא אגן "לא מכר" תנן!

ואמר ליה: איסמיה?

ואמר ליה: לא, תתרגם מתניתך באדוקים בו,

מקלל דמתניתין בשאין אדוקים בו,

ומדרישא "בשאין עודן עליו", סיפא נמי, "בשאין עודן עליו"!

אדרבה,

אימא רישא: "אבל לא מכר לא את העבדים ולא את האנתיקי" (בבא בתרא עג:).

ואמרין, מאי "אנתיקי"? אמר רב פפא: עיסקא דבגוה,

מדרישא "בעודן עליו", סיפא נמי "בעודן עליו"!

אלא תנא, מילי מיילי קתני.

אמר אביי:

רבי אליעזר,

ורבן שמעון בן גמליאל,

ורבי מאיר,

ורבי נתן,

רפ"י

כולהו סבירא להו כו'. לאו משום דכולהו סבירא להו כי הדדי דהאי לית ליה סברא דהאי דלמר הא מילתא בטל לגבי דהך ולמר אידך מילתא בטל לגבי אידך ומיהו בחדא שיטה הולכין שמוסיפין מכירת תשמישין טפי מרבנן דידהו חוץ מר"מ לבדו דס"ל דכולהו מכורין שהרי אמר כל תשמישי כרם ומשום הכי לא קאמר אביי אמרו דבר אחד ובכל מקום שאמר אביי אמרו דבר אחד בגמי' כן צריך לפרש:
דר"א ור"ש. בהמוכר את הבית:
ה"ג דתניא ר"מ אומר מכר את הכרם כו'. דלא תנן לה במתני' וכאבא שאול אשכחן לה בתוספתא:
ר' נתן וסומכוס. בריש פירקא:

וסומכוס,
 ונחום המדי,
 כוליהו סבירא להו: כי מוזבין איניש מידי, איהו וכל תשמישתיה מוזבין.

"רבי אליעזר" -

דתנן:

"רבי אליעזר אומר:

המוכר את בית הבד - מכר את הקורה" (בבא בתרא סז:).

"רבן שמעון בן גמליאל" -

דתנן:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

המוכר את העיר מכר את הסנטר" (בבא בתרא סח:).

"רבי מאיר" -

דתניא:

"רבי מאיר אומר:

מכר את הכרם מכר תשמישי הכרם."

"רבי נתן וסומכוס" -

"ביצית ודוגית."

"נחום המדי" -

הא דאמרן.

16. עת, ב

רש"י

אמר רבא. כשאמר חמורך זו ודאי יודע הוא שחמור זה שלו הוא והכי הי"ל למימר מכור לי חמורך דהא ליכא קמיה שני חמורים שיאמר את זה מכור לי והלכך האי דקאמר זה משום כליו כלומר חמור זה כמות שהוא:

חמורך הוא. משמע לשון שאילה אמר לו אם חמורך הוא ותמכרהו לי הלכך לא מכר את כליו דס"ל לר' יהודה דהמוכר את החמור סתם לא מכר את כליו אפי' בעודן עליו:

"דבי יהודה אומר פעמים מכורין, פעמים אינן מכורין.

ביצד?

היה חמור לפניו וכליו עליו, ואמר לו: "מכור לי חמורך זה" - הרי כליו מכורין. "חמורך הוא" - אין כליו מכורין."

מאי שנא "חמורך זו", ומאי שנא "חמורך הוא"?

אמר רבא:

"חמורך זו" - ידע דחמרא דידיה הוא,

והאי דקא אמר ליה "זו" - משום כליו קאמר ליה.

"חמורך הוא" - דלא ידע דחמרא דידיה הוא,

והכי קאמר ליה: חמורך הוא שתמכרנה לי?

17. עת, ב

רס"י

מתני'

המוכר את החמור. סתם :
סיח. בנו של חמור קרוי סיח :
יכא מכר בנה. בגמרא מפרש
מאי שנא פרה מחמור :
מכר אשפתו. מקום עמוק ג' או
גבוה שלשה שרגיל לתת שם זבל
בהמותיו :
בור. של מים מכוונסין :
מכר כוורת מכר דבורים. דכל
הני דקחשיב בטילי להני דקביעי
אבל מכר זבלו לא מכר אשפתו
מכר מימיו לא מכר בורו וכן
כולן ומילתא דפשיטא היא ולא
אצטרך למיתני :
מכר יונים. שובכו ושבאים
לתוכו :

גמ'

היכי דמי. הך מכירה דחמור
ופרה דבחמור מכר סיח ובפרה
לא מכר בנה :
ואי דלא אי"ל היא ובנה. והלכך
לא מכר את בנה דסי"ל להאי
תנא דאין הבן נמכר בכלל האם
משום דגופין מחולקין הן
ואפשר לבן להיות בלא האם
אפילו חמור נמי לא ימכר סיח
בכלל חמור :
אמר רב פפא. כל היכא דזבין
חמור ופרה פשיטא ליה לתנא
דמתני' דאין הבנים מכורין
והכא במאי עסקינן דאי"ל חמור
מניקה ופרה מניקה והלכך
בשלמא פרה בדין הוא דלא מכר
בנה כדין המוכר פרה סתם
דהאי דאמר ליה מניקה לאו
לטפויי בנה קאתי אלא לחלבה
קאמר דאי לא ליהוי לה חלב
ליהוי מקח טעות הלכך מסתמא
אין בנה מכור עד שיפרש :
אלא חמור. שאין צורך לחלבה
האי דאי"ל מניקה שיש לה ולד
קאמר ועם הולד מוכרה לו
וכמאן דפריש בהדיא היא ובנה
דמי :
שמהלך אחר סיחה נאה.
בקריאה בנחת וברמיזה הולך
למקום שהאדם חפץ אבל זקן
צריך מרדע :

משנה

המוכר את החמור - מכר את הסיח,
מכר את הפרה - לא מכר את בנה,
מכר אשפה - מכר זבלה.
מכר בור - מכר מימיה.
מכר כוורת - מכר דבורים.
מכר שובך - מכר יונים.

גמרא

היכי דמי?

אי דאמר ליה: "היא ובנה" - אפילו פרה ובנה נמי,
אי לא אמר ליה: "היא ובנה" - אפילו חמור נמי לא!

אמר רב פפא:

דאמר ליה: "חמור מניקה" ו"פרה מניקה" אגזי מוכר לה.
בשלמא פרה, איכא למימר לחלבה בעי לה,
אלא חמור מאי קאמר ליה?
שמע מינה היא ובנה קאמר ליה.

ואמאי קרי ליה "סיח"?

שמעיה אחר סיחה נאה.

18. עת, ב

רס"י

אמר שמואל בר נחמן כו'. משום דמיירי לקמיה בסיח נקט לה:

מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו'. פשטיה דקרא מיירי שכשנלחם סיחון במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו נתנבא בלעם וחביריו שינצח סיחון למואב ומיהו פרשה יתירה היא דמה צריך לכתב זה אם להשמיענו דעמון ומואב טיהרו בסיחון הרי כבר כתיב והוא נלחם במלך מואב הראשון ואין צריך יותר הלכך לדרשה כתבה משה רבינו:

המושלים ביצון. צדיקים כדכתיב ומושל ברוחו מלוכד עיר (משלי טז) צדיק מושל יראת אלהים (שמואל ב כג):

הפסד מצוה. שמתבטל מריות בשביל שעוסק במצוה או נתן צדקה ומחסר ממנו כנגד שכרה המרובה לעתיד: **ושכר עבירה.** שלא להשתכר בעבירה עכשיו כנגד הפסדה שיפסיד יותר לעתיד:

אם אתה עושה כן. לחשוב הפסד כנגד שכר:

כעיר זה. שמתפתה ביצרו ובדברי האפיקורסים ואינו מושל ביצרו:

תצא אש מן המחשבים. הצדיקים ותאכל את שאינם מחשבים כדאמרין בפירקין לעיל (דף עה.) [כל אחד ואחד כוהו מחופתו של חבירו] תופתו של קטן מחופתו של חבירו הגדול ממנו:

שנקראו שיחין. אילנות כדכתיב (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה וכתוב והוא עומד בין ההדסים (זכריה א) ואמר ר' יוחנן (סנהדרין דף צג.) אין הדסים אלא הצדיקים כדכתיב ויהי אומן את הדסה וכתוב (שיר ז) אמרתי אעלה בתמר וגו' ואמור רבנן (סנהדרין דף צג.) אני אמרתי אעלה בתמר ולא עלתה בידי אלא סנסן ומנו חנניה מישאל ועזריה תחת אחד השיחים (בראשית כא) מתרגמינן תחות חד מן אילניא וכתוב נמי וכל שיח השדה טרם (שם ב) ומתרגמינן וכל אילני חקלא:

ער מואב. כעיר שמהלך אחר תאוותו: **ואכלה נמי האש.** גסי הרוח המגביהין דעתן כבמות ארנון הללו:

בעלי במות. בעלי גסות דאמר מר כל המגיס דעתו כו' בפ"ק דע"ז (דף יח: ע"ש) אמר ר"ל כל המתלוצץ נופל בגיהנם שנאמר זד יהיר לץ שמו וגו' וכל המתיהר נופל בגיהנם שנאמר זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר יום עברה היום ההוא:

אבד חשבונו של עולם. כלומר לית דין ולית דיין:

עד נופח. כלומר אש שמנופח מעצמו כדכתיב תאכלהו אש לא נופח (איוב כ):

שדאיב נשמתן. כמו ודאבון נפש (דברים כח) ולאדיב נפשך (שמואל א ב): **עד דעבד.** קודשא בריך הוא מאי דבעי למיעבד לרשעים לעולם הבא דאילו בעולם הזה דרכם צלחה כדי לטרדם לעולם הבא עד דריש ליה עד דעבד ומידבא דריש ליה מאי דבעי ובלשון קצר:

מהאש יצאו. מן התורה פירשו דכתיב (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש וכתוב (דברים לג) מימינו אש דת למו (ופסוק הוא בירמיהו):

רפאים בעמקי שאול. כפול לשון הוא:

אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן:

מאי דכתיב: **"על כן יאמרו המושלים"** ²⁷⁰ (במדבר כא, כז)?

"המושלים" - אלו המושלים ביצרים,

"באו השבון" - באו ונחשב חשבוננו של עולם,

הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה.

"תבנה ותמונן" - אם אתה עושה כן, תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא.

"עיר סיחון" - אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה,

מה כתיב אחריו?

"מי אש יצאה מחשבון" וגו' - תצא אש ממחשבון ותאכל את שאינן מחשבין.

"להבה מקרית סיחון" - מקרית צדיקים שנקראו שיחין,

"אכלה ער מואב" - זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה.

"בעלי במות ארנון" - אלו גסי הרוח.

דאמר מר: כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם.

"ונירם" - אמר רשע: אין רם,

"אבד השבון" - אבד חשבוננו של עולם.

"עד דיבן" - אמר הקדוש ברוך הוא: המתן עד שיבא דין.

"ונשים אעד נפח" - עד שתבא אש שאינה צריכה ניפוח.

"עד מידבא" - עד שתדאב נשמתן.

ואמרי לה: עד דעבד מאי דבעי.

אמר רב יהודה אמר רב:

כל הפורש מדברי תורה - אש אוכלתו,

שנאמר: **"ונתתי את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם"** ²⁷¹ (יחזקאל טו, ז).

כי אתא רב דימי אמר רבי יונתן:

כל הפורש עצמו מדברי תורה - נופל בגיהנם,

שנאמר: **"אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח"** (משלי כא, טז).

ואין רפאים אלא גיהנם,

שנאמר: **"ולא ידע מי רפאים שם בעמקי שאול קראיה"** (משלי ט, יח).

²⁷⁰ על כן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותמונן עיר סיחון

²⁷¹ ונתתי את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם וידעתם מי אני ה' בשומי את פני בהם

19. עט, א

רש"י

"מכר אשפה מכר זבלה" וכו'.

תנן התם:

"כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית,
לבדק הבית ולא למזבח,
לא למזבח ולא לבדק הבית,
מועלין בהו, ובמה שבתוכו.

פיצד?

הקדיש:

בור מלאה מים,
אשפות מלאות זבל,
שוכך מלא יונים,
שדה מלאה עשבים,
אילן נשוי פירות -

מועלין בהו, ובמה שבתוכו.
אבל הקדיש:

בור מים,
אשפה ואחר כך נתמלאה זבל,
שוכך ואחר כך נתמלא יונים,
אילן ואחר כך נשא פירות,

שדה ואחר כך נתמלאה עשבים -
מועלין בהו, ואין מועלין במה שבתוכו,
דברי רבי יהודה;
רבי יוסי אומר:

הקדיש:

את השדה ואת האילן -
מועלין בהו ובגידוליהם,
מפני שהו גידולי הקדש" (מעילה ג.)

תנא:

"אמר רבי:

נראין דברי רבי יהודה - בבור ושוכך,
ודברי רבי יוסי - בשדה ואילן".

האי מאי?

בשלמא "נראין דברי רבי יהודה בבור ושוכך" - מכלל דפליג אשדה ואילן,
אלא "נראין דברי רבי יוסי בשדה ואילן" - מכלל דפליג בבור ושוכך!?
והא רבי יוסי שדה ואילן קאמר!

וכי תימא לדבריו דרבי יהודה קאמר -
והתנא:

"אמר רבי יוסי:

אין אני רואה דבריו של רבי יהודה בשדה ואילן,
מפני שהו גידולי הקדש",
בשדה ואילן הוא אינו רואה, הא בבור ושוכך רואה!

הכי קאמר:

נראין דברי רבי יהודה לרבי יוסי בבור ושוכך,
שאף רבי יוסי לא נחלק עליו אלא בשדה ואילן,
אבל בבור ושוכך מודי ליה.

תנן התם. במס' מעילה פ"ג:

כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית. כגון שור וכשב ועז
תמימים דהמתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה
וכן תורים ובני יונה סולת ולבונה ויין ושמן כל הנך
גופן ראוי למזבח ואינו ראוי לכבשן בבנין:

לבדק הבית ולא למזבח. כגון זהב וכסף ואבנים יקרות
וכיוצא בהן:

לא לזה ולא לזה. כגון חלב גבינה מורייס אשפה עשבים
וכיוצא בהן וכל הני דקתני ראשון ראשון חשוב דקדשי
מזבח חשיבי מקדשי בדק הבית וקדשי בדק הבית
חשיבי מקדשי דמים שאין ראויין גופן לא למזבח ולא
לבדק הבית אלא לימכר וליקח בדמיהן צרכי מזבח או
בדק הבית הכל כמו שפירש בשעה שהקדיש הלכך לא
זו אף זו קתני דלא מיבעי' הנך קמאי דחמירי דמועלין
במה שבתוכו אלא אפילו הנך בתראי מועלין נמי במה
שבתוכו:

בור מלא מים. כשהקדיש לא הזכיר אלא את הבור:
מים. ראויין לבדק הבית לעשות טיט ולא למזבח דמים
מכונסין פסולין לניסוך המים וגם אין מדיחין בשר
הקרבנות אלא מאמת המים שבעזרה:
אשפות מלאות זבל. לא למזבח ולא לבדק הבית:

שוכך מלא יונים. ראוי למזבח ולא לבדק הבית דלא
חזו לשקען בבנין והשוכך עצמו לא הוקדש אלא לדמיו
דאם עוקרין אותו ממקומו ליתנו בבנין זהו הפסד גדול
שהשוכך נמכר ביוקר ועוד כל הני דקתני למזבח ולא
לבדק הבית כו' אמה שבתוכם קאי וה"ק לא מיבעיא
אי הו מה שבתוכו קדשי מזבח דקדשי אלא אי הו
נמי קדשי בדק הבית קדשי:

אילן מלא פירות. לא למזבח ולא לבדק הבית דלבנין
לא חזו ולקרבן נמי לא חזו כדכתיב כל שאור וכל דבש
לא תקטירו (ויקרא ב) ובכורים לכהן הן כתרומה:
שדה מלאה עשבים. עשבים לא חזו לא למזבח ולא
לבדק הבית:

מועלין בהו. אם נהנה מהן שוה פרוטה כגון הצניע
חפציו בבור או הוריד שם חבית של מים לקרר וכן אם
תלה חפציו באילן או נתן יונים בשוכך והניח זבלו
במקום אשפתו:

ובמה שבתוכו. אם נהנה מגופן שאכל מן הפירות ומן
היונים ומן המים כדנפקא לן במסכת מעילה בפרק
הנהנה מן ההקדש (דף יח: ע"ש) דבמחובר לקרקע יש
מעילה אם נהנה אע"פ שלא פגם ובתלושין לא הויא
מעילה עד שיפגם:

אין מועלין במה שבתוכו. דס"ל לר' יהודה אין מעילה
בגידולין דמשום גרמא דקגרים ליה קרקע הקדש
ליגדל אין לנו לעשותו הקדש דמ"מ אין ממון דהקדש
מעורב בהן:

נראין דברי ר' יהודה. במקדש בור ושוכך ריקנין
ואח"כ נתמלאו דאין מועלין במה שבתוכו:

בשלמא. מאי דאמר רבי נראין לי דברי ר' יהודה בבור
ושוכך דמשמע אבל בשדה ואילן אין נראין לי אלא
דברי ר' יוסי שפיר קאמר דהא חזינן דפליג ר' יהודה
אדר' יוסי בשדה ואילן הא דקאמר נראין לי
דברי ר' יוסי בשדה ואילן דמשמע אבל בבור ושוכך אין
נראין לי מכלל דפליג בבור ושוכך בתמיה:

והא רבי יוסי בשדה ואילן קאמר. בהדיא ובבור ושוכך
מודי ליה והכי הוה למימר הלכה כר' יוסי או רואה אני
דברי ר' יוסי ומיהו במאי דקאמר נראין דברי ר' יהודה
בבור ושוכך איכא לאקשווי נמי דהא משמע מכלל
דפליג עליה ר' יוסי בבור ושוכך וכיון דמסיפא פריך לה
בהדיא טפי הך פירכא גופא לא חייש לפרוכי מרישא:

הכי קאמר כו'. כלומר האי ודברי ר' יוסי דקאמר רבי
לאו אנראין קאי לומר ונראין דברי ר' יוסי אלא כן
תפרש אותו שדברי ר' יוסי בשדה ואילן אבל בבור
ושוכך מודי ליה ורבי לפרושי אתא דבור ושוכך לא
פליגי דלא תימא ר' יוסי בבור ושוכך נמי פליג וס"ל
כו' אלעזר בר' שמעון לקמן בשמעתין דאמר מועלין
במה שבתוכו היכא דהקדישן לבור ושוכך ריקנין

ואח"כ נתמלאו ולדבריו דר' יהודה קאמר לדידי
מועלין נמי בבור ושוכך דאדם מקנה דבר שלא בא
לעולם דקנה לו רשות הקדש אלא לדידך אודי לי מיהא
בשדה ואילן דמועלין בגידולין הבאין לאחר מיכן
משום דקינקי מהקדש וקא"ל ר' יהודה לא קמ"ל רבי
דבבור ושוכך מודי דלא אלים רשות הקדש לקנות מן
רשותו כיד הדיוט דאילו בהדיוט אתרבאי רשות מואם
המצא תמצא בידו (שמות כב) אבל לא בהקדש:

20. עט, א

רפ"י

הקדישן ריקנין. לקמן מפרש אי בבור ושובך
אי בשדה ואילן:
דברי הכל כו'. כר' יהודה ור' יוסי דלא פליגי
בהו נמי לעיל:

א"ל אב"י. לרבה רבו הקשה הלכך גרסי
לקמן אלא אמר רבה כלומר חזר בו ופירש
כן ולא גרסיי אלא אי איתמר הכי איתמר:
הקדישן מלאין. סיפא דהך ברייתא
דהקדישן ריקנין היא כדקתני:

ור' אלעזר מחליף. החליף שיטתו דלעיל גבי
הקדישן ריקנין מועלין במה שבתוכן והכא
קאמר אין מועלין במה שבתוכן ומשום
דמילתא דתימה היא דכ"ש הכא הוה ליה
למימר מועלין במה שבתוכן הלכך קתני
מחליף:

ואי בשדה ואילן. פליגי לעיל גבי הקדישן
ריקנין וה"ה בסיפא אמאי מחליף כ"ש הכא
דמועלין במה שבתוכן דאיכא תרת"ג גידולי
הקדש וגם הקדיש הכל ביחד דלא גרע
ממוכר אלא אי בבור ושובך מוקמת לה
איכא לפרושי טעם מחלוקתן במלאין
וריקנין כדמפרש לקמן אבל בשדה ואילן
ליכא למיתב טעמא אמאי מחליף:

ה"ג אלא אמר רבה מחלוקת כו'. מחלוקת
דמלאין וריקנין בבור ושובך כדמפרש ואזיל
אבל בשדה ואילן בין מלאין בין ריקנין דברי
הכל מועלין בהן ובמה שבתוכן כרבי יוסי
דנימוקו עמו:

פלוגתא דר"מ ורבנן. גבי האומר לאשה הרי
את מקודשת לי ע"מ שאתגייר ע"מ
שתתגיירי כו' בהרבה מקומות:

אימור דשמעת ליה לר"מ כגון פירות דקל.
שהמוכר פירות דקל לחבירו אע"פ שעדיין
לא באו לעולם אינו יכול לחזור בו משיבואו
לעולם דהא ודאי עבידי דאתו דומיא דע"מ
שאתגייר דדעתיה לאיגיורי וכי האי גוונא
נמי מפרשינן לע"מ שאתחרר ע"מ
שתשתחרר כו' שהבטיחו רבו לשחררו
ומיהו ר"מ לא איירי בפירות דקל אלא רב
הונא דקאי כוותיה במסכת יבמות בפי'
האשה רבה (דף גז). דאמר רב נחמן בר
יצחק רב הונא כרב ורב כרבי ינאי ורבי ינאי
כרבי חייה ורבי חייה כר"מ וכולהו סבירא
להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם רב
הונא מאי היא דאיתמר המוכר פירות דקל
לחבירו אמר רב הונא עד שלא בא לעולם
יכול לחזור בו משבאו לעולם אינו יכול
לחזור בו:

הני מי יימר דאתו. אם לא יביא מים וישפוך
לתוך הבור או יביא יונים לשובך:

הבאים דרך חצירו. שהבור עשוי במקום
מדרון דממילא אתו לבור:

דרך שובכו. הסמוך לזה דודאי עבידי דאתו
יונים הנולדים לשובך ריקן זה ודוקא שובכו
אבל שובך של אחרים יכולין הן לעכב שלא
יבואו לכאן (ולא דמי לפירות דקל) בשם
רבינו זקני מ"כ:

סבר לה כאבוה. בשילהי המוכר את הבית
דאמר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא
חרוב המורכב כו' ומפרשי בגמי דסבירא בעין
רעה מקדיש דדנין דין גבוה מדין הדיוט כו'
והלכך כי היכי דהדיוט המוכר בור סתם לא
מכר את מימיו כדמפי' בסמוך ודלא כמתני'
דאמר מכר בור מכר מימיו אף דין גבוה כו'
ומיהו היכא דאין בו מים בשעת הקדש קדשי
המים הבאין לאחר מכאן דאדם מקנה דבר
שלא בא לעולם ודעתו היה להקדישן דבדבר
שלא זכה בו עדיין ליכא למימר עין רעה אבל
כשהבור מלא מים והמים והבור שלו הן
והוא הקדיש הבור איכא למימר דהמים
שייר לעצמו ורבנן דפליגי עליה סבירא להו
דבעין יפה מקדיש אי נמי סבירא להו כרבי
נתן דאמר מכר בור מכר מימיו ולא גרע
הקדש מהדיוט:

תנו רבנן:

**"הקדישן ריקנין ואחר כך נתמלאו - מועלין בהן,
ואין מועלין במה שבתוכן.
רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:
אף מועלין במה שבתוכן.**

אמר רבה:

מחלוקת בשדה ואילן,
תנא קמא סבר לה כרבי יהודה,
ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כרבי יוסי,
אבל בבור ושובך דברי הכל מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן.

אמר ליה אב"י:

ואלא הא דתניא:

**"הקדישן מלאין - מועלין בהן ובמה שבתוכן,
ורבי אלעזר ברבי שמעון מחליף,**

עט,ב ואי בשדה ואילן, אמאי מחליף?

אלא אמר רבה:

מחלוקת בבור ושובך,
אבל בשדה ואילן - דברי הכל מועלין בהן, ובמה שבתוכן.

ובבור ושובך,

בריקנין במאי פליגי, ובמלאין במאי פליגי?

בריקנין, פליגי בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן,

תנא קמא סבר לה כרבנן דאמרי: "אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם",
ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר כרבי מאיר, דאמר: "אדם מקנה דבר שלא בא לעולם".

אימור דשמעת ליה לרבי מאיר כגון פירות דקל דעבידי דאתו,
הני מי יימר דאתו?

אמר רבא:

משכחת לה במים הבאין דרך חצרו לבור,
ויונים הבאין דרך שובכו לשובך.

ובמלאים במאי פליגי?

אמר רבא:

כגון שהקדיש בור סתם,
ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כאבוה, דאמר:
דנין דין גבוה מדין הדיוט,
מה דין הדיוט מצי אמר בירא זביני לה, מצי לא זביני לה,
אף דין גבוה בירא אקדיש, מצי לא אקדיש.²⁷²

ודין הדיוט לא?

והתנו:

"מכר בור מכר מימיו!"

²⁷² בכתב"י וברשב"ם ועוד לא גרסו: (ותנא קמא סבר אין דנין דין גבוה מדין הדיוט).

רש"י

מתני' יחידאה היא. רבי נתן קאמר לה אבל רבנן פליגי עליה מיהו הלכתא כמתני' כדאמר ביבמות (דף מב:) דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם דמתני' ואע"ג דקאמר יחידאה היא לאו למימר דלא סבירא לן כוותיה אלא לאשמועינן דרבי אלעזר ברבי שמעון סבירא ליה כרבנן אבל כשאמורא אומר דבר מדעתו לפסוק הלכתא היתר או איסור או דין ומקשי ליה ממתני' ומשני יחידאה היא לא סבירא לן כי ההיא משנה דאמורא סמכינן וכמ"ד האמורא לית הלכתא כמתני' דמי:

אמר רבא:

מתניתין יחידאה היא,

דתניא:

"מכר בור - לא מכר מימיו.

רבי נתן אומר:

מכר בור - מכר מימיו."

21. פ, א

רפ"י

מְשֻׁנָּה:

פ, א

הַלּוּקָח:

פירות שובך מחבירו - מפריח בריכה ראשונה.
פירות כוורת - נוטל שלשה נחילים, ומסרס.
חלות דבש - מניח שתי חלות.
זיתים לקוי - מניח שתי גרופיות.

גְּמָרָא:

וְהַתְּנִיא:

"בְּרִיכָה רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה!"

אָמַר רַב פְּהֵנָא:

לֹא קָשִׁיא:

הָא - לָהּ,

הָא - לְאִמָּה.

מַאי שְׁנָא אִמָּה?

דְּמִיִּצְטוּתָא אֲבֵרְתָא וְאִזְוָגָא דְשִׁבְקִינָן לָהּ,
אִיָּהּ נְמִי תִיִּצְטוּתָא אִמָּה, וְאִזְוָגָא דְשִׁבְקִינָן לָהּ!

אִמָּה אֲבֵרְתָא - מִיִּצְטוּתָא,

בְּרֵתָא אִמָּה - לֹא מִיִּצְטוּתָא.

מתני' הלוקח פירות שובך. כגון שאמר לו בניסן מכור לי פירות שנה זו מה שילדו בכל חדש אבל האמהות לא קנה ודרך היונים לעשות שני ולדות בכל חדש זכר ונקבה חוץ מחדש אדר שאין יולדין והנהו ולדות גם הם לסוף ב' חדשים עושים ולדות בכל חדש וכל שני ולדות קרוין בריכה:

מפריח. הלוקח בריכה ראשונה מניח לפרוח עם האם שאותן לא מכר שכן דרך המוכרין פירות שובך לעכב בריכה ראשונה להיות צוות לאמהות להתקיים השובך פן יברחו האמהות והוא שובכו לא מכר הלכך מסתמא גם בריכה ראשונה של שנה זו עיכב עם השובך דזו היא קיום השובך ובגמ' מפרש דגם פירות הראשונים דההיא בריכה ראשונה שייר המוכר להיות צוות להך עם בריכה ראשונה פן תברח דהא אאמה לא מצטוותא ומכיון שתברח בריכה ראשונה תברח גם האם ונמצא מפסיד שובכו כך דעתי לפרשה בגמ': פירות כוורת. של שנה אחת דבורים הנולדים מן הכוורת:

רפ"י

נוטל ג' נחילים. ג' חבורות הנולדות ראשונה בג' זמנים מט' ימים או י' ימים זה אחר זה שכן דרך הכוורת בתחלת ימות הקיץ יוצא מן הכוורת נחיל של דבורים ילדות שילדו האמהות ויושבין על ענף האילן ומביא כוורת חדש ומכניסין לתוכו וכן לסוף ט' או י' ימים יוצא נחיל של דבורים אחר ומביא כוורת אחרת ריקנית ומכניסין לתוכו וכן השלישי וקורין לו טירציל ויש שעושין עד ז' וח' פעמים במלכות יון ובמלכות זו רובן עושין ג' פעמים והשלישי גרוע מכולן דאחרון אחרון גרוע הלכך די בגי' נחילין ראשונים שהן חשובין: ומסרס. כלומר מכאן ואילך יגרום להם המוכר שיסתרסו מאליהן ולא יעשו עוד פירות כדי שיהו טרודין ועסוקין לעשות דבש וכל זמן שעושין דבש אין עושין ולדות והדבש של מוכר הוא שכן הכוורת לאחר שיצאו כל הנחילין עושה דבש ויש שהורגין אותן ולוקחין הדבש ויש שמריקין אותן לכוורת ריקנית:

ומסרס. בגמרא מפרש: חלות דבש. הכוורת לאחר שעשתה פירות ויצאו הנחילין לוקחין את הדבש והוא עשוי חלות חלות ויש בו י' חלות או עשרים זה בצד זה משעוה ודבש מעורב יחד והמוכר חלות כוורתו ולא מכר את הכוורת רוצה הוא להכניסה בימות הגשמים להצניעה לשנה הבאה לעשות פירות והלכך מסתמא שייר ב' חלות להתפרנס בהן הדבורים בימות הגשמים: גרופיות. ענפים וחורז וצומח כדאמר' בבראשית רבה ויטע כרם לא היה לו ליטע לא ייחור אחד ולא גרופית אחת ומהיכן היה לו אי"ר אבא בר כהנא הכניס עמו זמורות לנטיעות וייחורים לתאנים וגרופיות לזיתים:

גמ'

והתניא. הלוקח פירות שובך מפריח בריכה ראשונה ושניה וקס"ד דשתי בריכות הללו מן האמהות כגון בריכה ראשונה של ניסן ובריכה שניה של אייר והלכך קשיא למתניתין דלא משיירא אלא בריכה ראשונה של אמהות לבדה אבל כל מה שילדו האמהות עוד הכל מכור: ה"ג בפ' ר"ח מרומי לא קשיא הא לה הא לאמה. האי שניה אבריכה ראשונה קאי שיפריח גם בריכה ראשונה שתלד ההיא בריכה ראשונה לסוף ב' חדשים כדי שיהו צוות לבריכת אמן ראשונה וכן משמע הא לה האי שניה לה לבריכה ראשונה משיירין אותה כדי שתתקיים היא:

והא לאמה. האי בריכה ראשונה דקתני במתני' ובברייתא לאמה קאמר שמשיירין לה לאם בריכה ראשונה ממנה להיות לה לצוותא ובאה הברייתא להשמיענו דמההיא בריכה ראשונה של אם משיירין גם ממנה בריכה ראשונה ומאי דלא פירש במתני' פירש בברייתא והאי דקרי לפירות בריכה ראשונה שניה משום דשניים הם לאמהות של אמן בני בנים שניים הם לוקנים ובין מתני' ובין ברייתא במוכר פירות שובכו סתם מייירי והמשנה והברייתא במכירה אחת מייירי ובשובך אחד כמו שפירשתי אלא שהברייתא פירשה יותר מן המשנה דמתני' לא איירי בבני בריכה ראשונה אם יפריח גם מהם או לא וכן נראה בעיני ועיקר ויש לשונות הרבה דמוקי לה בשני שובכין או בשתי מכירות ואין בהן ממש ושיטת השמועה אינה מתישבת בהן כלל:

ופריך גמרא לאמה מ"ט. די בבריכה ראשונה כדקתני מתני' מפריח בריכה ראשונה ולא קתני ב' בריכות פשיטא דמשום דמצטוותא אברתא כלומר אבריכה ראשונה דשבקינן לה ואזוגא הוא הזכר בן זוגה כן פ"ח ולא הוה צריך הגמ' להזכיר דבר זה אלא משום דלא תקשי מה לנו לצוותא דברתא הלא יש לה בן זוג דמצטוותא בהדיה הלכך פירש לך דלכל היותר שני מיני צוות בעי מתני' בן זוגה ובניה:

איהי נמי. בריכה ראשונה תצטוות אמה ואבן זוגה שהרי יש לה שני מיני צוות ולמה אנו מצריכין להניח לה בריכה ראשונה כדי שלא תברח היא ומתוך כך תברח גם האם וחרב השובך:

ומשני אמה אברתא. לבד מצטוותא שרחמי האם על הבת אבל בריתא דהיינו בריכה ראשונה לא מצטוותא אמה לבד ואבן זוגה אלא אם כן יש לה בנים הלכך מניחין גם לבריכה ראשונה בניים דהשתא איכא חבורות טובא אמה ובן זוגה ובריכה ראשונה ובריכה של בריכה ראשונה בת הבת דכיון דאיכא ג' חבורות אפי' בני בריכה ראשונה לא ערקי דמצטוותי אאמם ואם אמם ואין להניח להם בנים לאצטוותי בהדיהו דהשתא האם מצטוותא אברתא בריכה ראשונה ובריכה ראשונה מצטוותא נמי אברתא בריכה שניה לאם שהיא ראשונה לה וההיא מצטוותא אמה ואם אמה דהוה להו חבורות טובא כן נראית בעיני שיטת שמועה זו ויש לשונות רבות וא"א ליישבן:

22. פ, א

רפ"י

במה מסרסן. דלשון סירוס זכרות משמע פשוטה של משנה: **בחדל** להאכילן חרדל כדמפרש לקמיה:

לא חרדל מסרסן אלא. גרמא בעלמא קגרים להו כדמפרש: **חד.** מר:

ואוכלות את דובשנן. ומתוך שביעותן בטילות מפריה ורביה וחוזרות ועושות דבש ורבינו חננאל פירש אוכלות דבש שבנקבי החלות וחוזרות ומגדלות בנקבים ואיכא למימר דלשנה הבאה יולדו אותן הדבורים ויהיו של מוכר:

ור' יוחנן. לאו אסירוס של זכרות מיירי כלל אלא האי סירוס לשון דילוג הוא כמו קראה סירוסין במסכת מגילה ירושלמית וה"ק מתני' נוטל ג' נחילין ע"י דילוג ראשון שלישי וחמישי והמוכר יטול השאר שיהיה לשניהן מן הטובים ומן הכחושין שכן דרך סתם מוכרי כוורת:

במתניתא תנא. והכי הלכתא דברייתא עיקר וגם לשון המשנה דקתני ומסרס כן משמע שתחלה נוטל ג' נחילין רצופין ואחר כך מסרס זה נוטל אחד [הלוקח] נוטל אחד ומניח אחד לצורך המוכר:

"פירות בנות - נוטל שלשה נחילין ומסרס."

במה, מסרסן?

אמר רב יהודה אמר שמואל: **בחרדל.**

אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא: **לא חרדל מסרסן,** אלא מתוך שפיהן חד חוזרות ואוכלות את דובשנן.

רבי יוחנן אמר: נוטל שלשה נחילין בסירוס.

במתניתא תנא:

"נוטל שלשה נחילין בזה אחר זה, מכאן ואילך - נוטל אחת ומניח אחת."

23. כ, א-ב

כ"י

דבש. אפי' בכוורתו אינו יוצא מידי מאכל ואע"פ שיש עת שהדבורים אוכלין דובשנן אפילו הכי אינו יוצא מידי מאכל עד שיקצהו בפירוש למאכל דבורים א"י דוקא בכוורתו הוי אוכל אבל אם זב מכוורתו הוי משקה מסתמא אלא אם כן חישב עליו לאכילה כדתניא בהדיא בראש ברייתא דמסכת טהרות:

לא אוכל. לטמא בכביצה:

ולא משקה. לטמא ברביעית ומיהו לעצמו מקבל אוכל טומאה בכל שהוא כדמפרש בתורת כהנים מכל האוכל אשר יאכל (ויקרא יא) אבל האי דבש בכוורתו אין לו תורת אוכל כלל אפילו לקבל טומאה:

שתי חלות. שמניחין לימות הגשמים לפרנסת הדבורים ומפורש בתוספתא שהן חלות חיצונות בפירוש ר"ח:

רבא אמר ר' אליעזר היא. משום דסתם דבש לא משמע ליה שתי חלות אלא כל דבש של כוורת הלכך ניחא ליה לרבא טפי לאוקומה כיחידאה:

דתנן כוורת דבורים כו'. כבר פירשתי בפי המוכר את הבית:

הרי היא כקרקע. והלכך אפי' אם חישוב עליה לא הוי מאכל לקבל טומאה כדנפקא לן מיערת הדבש:

ה"ג דבש שזב מן הכוורת אינו לא אוכל ולא משקה בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא קשיא. ולא גרסינן בשלמא לאביי אע"ג דזב מוקצה הוא ופירוש משובש היה בספרים שטעו לומר דלענין שבת מיירי ולא מילתא היא דלא שייך למימר האי לישנא דאין לא אוכל ולא משקה אלא לענין טומאה אבל לענין איסור מוקצה דשבת ה"ל למימר דבש שזב מכוורת אסור אלא לענין הלכות טומאה מיתניא כדתניא נמי כי האי גוונא בתוספתא בתחלת מסי' טהרות (פ"ב) דבש שזב מכוורת דבורים מטמא טומאת משקין חשב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין:

אינו לא אוכל כו'. כלומר לא מקבל טומאה:

בשלמא לאביי. דמוקי דבש כוורת בשתי חלות ה"נ בשתי חלות הלכך ניחא ולא תקשי לרב כהנא דכיון דאיתקצו לדבורים אע"ג דזב בעי מחשבה:

אלא לרבא. דלא בעי לאוקומי בשתי חלות קשיא לרב כהנא דאפי' אי מוקי לה כר"א כיון דזב לא חשיב כקרקע:

ע"ג כלי מאוס. והלכך כיון דבתוך הכוורת לא הוי חשיב אוכל כר"א והשתא כשיוצא הרי זב ע"ג כלי מאוס הלכך צריך מחשבה אבל אליבא דרבנן דחשיבי ליה אוכל בתוך הכוורת לא מיבטיל שם אוכל מיניה משום כלי מאוס עד שיפסל מלאכול הכלב כדאמרינן בשחיטת חולין (דף עא.) כן נראה בעיני:

קשקשין. קיסמין דקין שאין ראוי לאספו אבל גבי כלי מאוס חשיב אוכל:

"חלות דבש מניח שתי חלות" וכו'.

אמר רב פהנא:

דבש בכוורת אינו יוצא מידי מאכל לעולם.

אלמא קסבר:

לא בעי מחשבה.

מיתבי:

"דבש בכוורת - אינו לא אוכל,

ולא משקה!"

אמר אביי:

לא צריכא, אלא לאותן שתי חלות.

רבא אמר:

רבי אליעזר היא,

דתנן:

"כוורת דבורים

רבי אליעזר אומר:

הרי היא כקרקע,

ונותבין עליה פרוזבול,

ואינה מקבלת טומאה במקומה,

והרודה ממנה בשבת חייב חטאת

וחכמים אומרים:

אין נותבין עליה פרוזבול,

ואינה כקרקע,

ומקבלת טומאה במקומה,

והרודה ממנה בשבת פטור" (שביעית י, ז).

אמר רבי אליעזר:

מאי טעמא דרבי אליעזר?

דכתיב: **"ויטבל אותה בעירת הדבש"**²⁷³ (שמואל א' יד, כז).

וכי מה ענין **"יער"** אצל **"דבש"**?

אלא לומר לך: מה יער התולש ממנו בשבת - חייב חטאת,

אף דבש הרודה ממנו בשבת - חייב חטאת.

מיתבי:

"דבש הזב מכוורתו - אינו לא אוכל ולא משקה",

בשלמא לאביי - ניחא,

אלא לרבא - קשיא!

אמר רב זביד:

כגון שזב על גבי כלי מאוס.

רב אחא בר יעקב אמר:

כגון שזב על גבי קשקשין.

מיתבי:

²⁷³ ויזנתן לא שמעו בהשביע אביו את העם וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבל אותה בעירת הדבש וישב ידו אל פיו ותאדנה עיניו

רפ"י

טפח. דהדר וצמח ואע"ג דלא הניח שום גרופית: **בתולת השקמה.** שלא נקצצה מעולם: **סדן.** שכבר נקצץ פעם אחרת וגדל: **לפי שאין גזעו מחליף.** אם יניח ממנו חוץ לקרקע הואיל ונקצץ בראשו: **ובתולת השקמה ג' טפחים.** בתמיה והלא די בפחות: **מפני שהיא עבודה.** שידגל יותר וכתוב וכרמך לא תזמור (ויקרא כה): **כדרכו אסור.** כדמפרש לקמיה: **מן הקרקע עד י' טפחים.** ולת"ק איכא למימר דלית ליה האי שיעורא אלא שיעור אחרינא כגון מג' ולמעלה אסור: **וקוצץ.** מלמעלה מעשרה היזק הוא לאילן ומכחישו: **הא אידך.** טפח או ב' טפחים מעליא ליה ואמאי קתני לעיל ג' טפחים במשהו סגיא: **מכאן ואילך.** מן הקרקע עד ג' ומג' עד י': **לא מקשי קשי.** כל כך ולא עלויי מעלי אלא מספקא לן משום דזימנין קשי וזימנין מעלי: **הלכך גבי שביעית.** שאסור לזמור אילן כדי שיבריא עבדין מידי דודאי קשי דפשיטא לן ביה דלא ישביח בזימור זה משום דספק איסור דאורייתא לחומרא אבל גבי מקח וממכר דעת המוכר לשייר לעצמו כדי מחיית האילן ודאי:

"דבש בכורתו - אינו לא אוכל ולא משקה, חישב עליו - לאכילה: מטמא טומאת אוכלין. למשקין: מטמא טומאת משקין,"
בשלמא לאב"י - ניהא, אלא לרבא - קשיא!

אמר לך רבא:
תריין הכי: חישב עליו לאכילה - אינו מטמא טומאת אוכלין, למשקין - אינו מטמא טומאת משקין.

תניא כוותיה דרב פהנא:
"דבש בכורתו - מטמא טומאת אוכלין שלא במחשבה."

24. פ, ב

"זיתים לקוץ מניח שתי גרופיות".

תגנו רבנו:

"הלוקח אילן מחבירו לקוץ - מגביה מן הקרקע טפח וקוצץ.
בתולת השקמה - שלשה טפחים.
סדן השקמה - שני טפחים בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה,
בדקלים ובארזים - חופר ומשרש לפי שאין גזען מחליף.

ו"בתולת השקמה שלשה טפחים" בעינינו?!

ורמינהי

"אין קוצצין בתולת השקמה בשביעית, מפני שהיא עבודה,

רבי יהודה אומר:

בדרבנא אסור, אלא מגביה עשרה טפחים וקוצץ, או גומם מעם הארץ" (שביעית ד, ה).
מעם הארץ הוא דקשי, הא אידך מעלי לה!

אמר אביי:

שלשה טפחים מעלי לה,

מעם הארץ ודאי קשי לה,

מכאן ואילך, לא מקשי קשי לה ולא עלווי מעלי לה.

גבי שביעית - עבדינן מידי ודאי קשי לה,

גבי מקח וממכר - עבדינן מידי ודאי מעלי לה.

25. כ, ב - כא, א

"בדקלים ובארזים חופר ומשרש, לפי שאין גזעו מחליף".

כ"י

אם נאמר תמר. שעושה פירות ואין גזעו מחליף למה נאמר ארוז שגזעו מחליף ואין עושה פירות קשו קראי אהדדי אם מדמהו לארוז ותמר מכל וכל: אף צדיק אין עושה פירות. שאוכל צדקותיו בעוה"ז ואין לו לעוה"ב אי"נ שאין מאכילין אותו פרי מעלליו לכך נאמר תמר כדכתיב נמי קרא אחרינא אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ישעיה ג): אין גזעו מחליף. אם נקצץ: אף צדיק אין גזעו מחליף. אם מת שלא יוליד בן כמותו אי"נ אם יפול לא יקום: לכך נאמר ארוז. כדכתיב כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד): ארזא. קיצא בלע"ז: תורניתא. פי"ץ. כל שמות הללו הם היו בקיאים בהם: אפרסמא. שף שממנו עושין הזפת כן נראה בעיני: ברתי. בוי"ש: שאגא. איכא דאמר שף וא"כ אפרסמא הוא שממנו יוצא שמן אפרסמון: שורבינא. לא איתפרש: ומקשינן הני שבעה הוו: הוסיפו עליהן. חכמים על אותן שבאותו פסוק: אלונים. בוטמי כדמתרגמא תחת האלה בוטמא (בראשית לה): בלוטי. קיישני"א שטעון גלוץ: כסיתא. אילן שגדל בים ויקר הרבה וקורין קורייל: ערי. אילן שגדילין בו בייש וקורין לדיי"ר: דולבי. קיישטניי"ר:

וארוז אין גזעו מחליף!? והא דריש רבי חייא בר לולייני: מאי דכתיב: "צדיק פתמו יפרח פארוז בלבנון ישגה" (תהלים צב, ג)? אם נאמר "תמר" למה נאמר "ארוז", ואם נאמר "ארוז", למה נאמר "תמר"? אילו נאמר "ארוז" ולא נאמר "תמר", הייתי אומר: מה ארוז - אין עושה פירות, אף צדיק - אין עושה פירות, לכך נאמר: "תמר". ואם נאמר "תמר" ולא נאמר "ארוז", הייתי אומר: מה תמר - אין גזעו מחליף, אף צדיק - אין גזעו מחליף, לכך נאמר: "ארוז".

אָלָא, הָכָא בְּמַאי עֶסְקִינָן: בְּשֹׁאֵר מִינֵי אַרְזִים. כְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא. דְּאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אָמַרְי בִּי רַב: עֲשֶׂרָה מִינֵי אַרְזִים הֵן, שְׁנַאֲמַר: "אַתָּן בְּמַדְבַּר אַרְזוֹ שְׂטָה וְהַדְס וְעֵץ שִׁמּוֹן אֲשֵׁים"²⁷⁴ (ישעיהו מא, יט).

- "אָרוֹז" - אַרְזָא,
  - "שִׁיטָה" - תוֹרְנִיתָא,
  - "הַדְס" - אָסָא,
  - "עֵץ שִׁמּוֹן" - אַפְרַסְמָא.
  - "בְּרוּשׁ" - בְּרִיתִי.
  - "תְּדַהַר" - שְׂאֵגָא,
  - "וְהַתְּאֲשׁוּר" - שוֹרְבִינָא.
- הֵנִי שְׂבַעָה הוּי!

כי אתא רב דימי אמר: הוסיפו עליהן: אלונים, אלמונים, אלמוגים.

אלונים - בוטני,
אלמונים - בלוטי,
אלמוגים - אֶפְסִיתָא.

איכא דאמרי:
ערונים, ערמונים, אלמוגים.
ערונים - ערי.
ערמונים - דולבני,
אלמוגים כסיתא.

²⁷⁴ אתן במדבר ארוז שטה והדס ועץ שמון אשים בערבה ברז תדהר ותאשור יחדו

26. פֵּא, א

רָשׁ"י

מתני'

הקונה שני אילנות. סתמא לא קנה קרקע סביביו כלל ואפי' מקום האילן והרי הוא כמי שקטאן לפירותיו שכשייבש יעקרנו וילך:

קנה קרקע. דחשבי להו שדה האילן:

הגדילו. הרחיבו הענפים הרבה:

לא ישפה. לא יקצוץ אותן בעל הקרקע אע"פ שהצל רע לבית השלחין דכיון דאין לו קרקע לבעל האילנות שהרי שעבד לו שדהו לצורך האילנות כל צרכן שעל מנת כן לקחן:

גזע. בגמרא מפרש:

שלו. של בעל האילן דמגוף אילנות קאתי:

של בעל הקרקע. דכיון דמתחת לקרקע יוצא מקרקעו גדל:

אם מתו. יבשו:

אין לו קרקע. ליטע אילן אחר במקומן:

קנה קרקע. דחשיבי שדה האילן ובגמ' מפרש כמה יש לו קרקע והיאך נטועים דמצטרפי:

הגדילו. חוץ לקרקע שלהן:

ישפה. המוכר דכיון דאין נטועין בשל מוכר כי אם בקרקע של לוקח והמוכר לא שעבד לו קרקע שלו אינו מניחן ליכנס בשלו מאחר שמזיקין לו:

גמ'

בתם. במסכת בכורים:

ואינו קורא. לפי שלא קנה קרקע ולא קרינא ביה פרי האדמה אשר נתתה לי (דברים כו) ולקמיה פריך א"כ למה מביא:

מביא וקורא. ור"מ לטעמיה דס"ל קנה קרקע אבל באילן אחד מודה:

מחייב. להביא בכורים בלוקח פירות שבאילן ואותה שביכרה תחלה קושר בה גמי לידע שמבכרת היא והאי דקתני הקונה שני אילנות משום רבנן נקט להו דאילו רבי מאיר אפי' באילן אחד שאין לו קרקע מביא וקורא:

משנה יתירא. הך דבכורים:

אלא ש"מ מחייב היה ר"מ כו'. והכי קאמר אפי' אם כדבריכם כן הוא דשני אילנות אין להן קרקע אפי' הכי מביא וקורא דלא חיישינן לקרקע גבי מקרא בכורים:

והכתיב אשר תביא מארצך. אבל לוקח פירות לא מביא ולא קורא:

והכתיב אדמתך. ראשית בכורי אדמתך תביא:

למעוטי אדמת עכו"ם. שאם יש לו לעכו"ם קרקע בארץ ישראל ולקח ממנו פירות אין מביא מהן בכורים ונראה בעיני דהכי גרסינן והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כתיב ראשית בכורי אדמתך בספר ואלה שמות בואלה המשפטים ובכי תשא וקמשני חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר שהרי הגר עצמו מן המביאין ולא קורין הוא כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ד) שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ואתא האי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מביא ולא קורא:

תיובתא. וכל הנך קראי דלעיל מירשי בספרי ובמסכת בכורים בפרק קמא:

משנה

הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו - הרי זה לא קנה קרקע.

רבי מאיר אומר:

קנה קרקע.

הגדילו - לא ישפה

והעולה מן הגזע - שלו,

מן השרשים - של בעל הקרקע,

ואם מתו - אין לו קרקע.

קנה שלשה - קנה קרקע.

הגדילו - ישפה,

והעולה מן הגזע ומן השרשין - שלו,

ואם מתו - יש לו קרקע.

גמרא

תנן התם:

"הקונה שני אילנות בתוך של חבירו - מביא ואינו קורא,

רבי מאיר אומר:

מביא וקורא" (ביכורים א, ו).

אמר רב יהודה אמר שמואל:

מחייב היה רבי מאיר אף בלוקח פירות מן השוק.

ממאי?

מדקתני משנה יתירא,

מפדי תנא ליה דיש לו קרקע - פשיטא דמביא וקורא!

אלא ששמע מינה: מחייב היה רבי מאיר אף בלוקח פירות מן השוק.

והא כתיב: **"אשר תביא מארצך"**²⁷⁵ (דברים כו, ב)!

ההוא למעוטי חוצה לארץ.

והא כתיב: **"אדמתך"**²⁷⁶ (שמות כג, יט)!

למעוטי אדמת גוי.

והכתיב: **"אשר נתתה לי"**²⁷⁷ (דברים כו, י)!

דיהבת לי וזו וזבני בהו.

מתיב רבה:

"הקונה אילו אחד בתוך של חבירו - מביא ואינו קורא,

לפי שלא קנה קרקע,

דברי רבי מאיר!"

תיובתא!

²⁷⁵ ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלקת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשמן שמו שם

²⁷⁶ ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו

²⁷⁷ ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' אלהיך והשתחוית לפני ה' אלהיך

26. פא, א - פב, א

["הקונה שני אילנות בתוך של חבירו - מביא ואינו קורא,

רבי מאיר אומר:

מביא וקורא" (ביכורים א, ו).

...

"הקונה אילו אחד בתוך של חבירו - מביא ואינו קורא,

לפי שלא קנה קרקע,

דברי רבי מאיר"].

אמר לו רבי שמעון בן אליקים לרבי אלעזר:

מאי טעמא דרבי מאיר באלו אחד?

ומאי טעמא דרבנן בשני אילנות?

פא, ב

אמר לו: דבר שהראשונים לא אמרו בו טעם, תשאלני בבית המדרש כדי לביישני!?

אמר רבה:

מאי קושיא?

דלמא רבי מאיר באלו אחד ספוקי מספקא ליה,

ורבנן בשני אילנות ספוקי מספקא להו.

ומי מספקא ליה!?

והא קתני: "לפי שלא קנה קרקע, דברי רבי מאיר!"

אימא: שמוא לא קנה קרקע.

ולחיש דדלמא לאו ביכורים ניהו, וקא מעייל חולין לעזרה!

דמקדיש להו.

והא בעי מיכלינהו!

דפריק להו.

ודלמא לאו בכורים ניהו, וקא מפקע להו מתרומה ומעשר!

דמפריש להו.

בשקמא: תרומה גדולה - יהיב לה לכהן,

מעשר שני - נמי יהיב ליה לכהן,

מעשר עני - נמי יהיב ליה לכהן עני,

אלא מעשר ראשון - לוי הוא, למאן יהיב ליה!

דיהיב ליה לכהן, פרבי אלעזר בן עזריה.

דתניא:

"תרומה גדולה - לכהן,

מעשר ראשון - ללוי,

דברי רבי עקיבא.

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

מעשר ראשון - אף לכהן".

ודלמא בכורים ניהו ובעו קרייה!

קרייה לא מעקבת.

רפ"י

מאי טעמא דר"מ באלו אחד. כיון דאינו קורא משום דכתיב אשר תביא מארצך למה מביא הא מהבאה נמי ממעט ליה קרא:

מספקא להו. אי קנה קרקע מן הדין או לא והאי דאמרי לא קנה קרקע היינו משום דיד המוכר על העליונה דמספיקא לא מפקינן מיניה:

דלמא לאו בכורים ניהו. דשמוא לא קנה קרקע וקמעיל חולין לעזרה ודרשינן (ו) ובסיפרי כי ירחק ממך המקום וזבחת (דברים יב) בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום חולין שלך והוא הדין לכל הבאת חולין בעזרה שאסור אי נמי מדרבנן דלמא איכא דחזי ליה דנוהג בהן מנהג חולין כדינן וסבור קדשים הן הואיל ואייתניהו בעזרה ואתי לזולולי בקדשים:

דמקדיש להו. על התנאי אי הווי ביכורים שפיר ואי לאו ליקדשו לקנות בהן קרבן:

הא בעי מיכלינהו. לכהן ושמוא קדושת דמים יש בהן ונהנה מן ההקדש ומעל:

ומשני דפריק להו. אחר שהניחם לפני המזבח והניף:

וקא מפקע להו מתרומה כו'. ונמצא אוכל טבלים אבל בכורים הרי הן כתרומה דכתיב (דברים יב) תרומת ידך אלו הבכורים וכל שדהו יכול לעשות בכורים כדתנן במסכת בכורים (פ"ב מ"ד) ומשני דמפריש:

למאן יהיב ליה. ואין לנו לעשות תקנה לגזול את הלויים:

מעשר שני נמי. אם שנה ראשונה או שניה של שמיטה הוא דיהיב ליה לכהן דאיהו לא מצי אכיל ליה דלמא בכורים ניהו:

מעשר עני נמי. אם שנת שלש היא:

מעשר ראשון לכהן. ולא ללוי כדמפרש בכתובות בפרק האשה שנתארמלה ומוקי לה לבתר דקנסינהו עזרא ומשמע ליה לרי אלעזר בן עזריה לויים דקרא אף כהנים במשמע דבעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לויים:

ובעי קרייה. והיאך יאכל מהם בלא קרייה:

רָשׁ"י

לא מעכבת. כדאמרין בפי בתרא דמסכת
מכות:

כל הראוי לבילה. במנחות בפרק המנחות
תנן מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון
ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים
ואחד מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי
אחד ומפרשינן טעמא בגמי' משום דששים
נבללין ביחד יפה בלוג שמן אבל ששים
ואחד אי אפשר להבלל ופרכינן וכי לא בלל
נמי מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר ומשני
אי"ר זירא כל הראוי לבילה כגון ששים
עשרון אם לא בלל כשר אבל ששים ואחד
שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו כלומר
מה שאי אפשר להבלל מעכבת בו דכיון
דכתיב ויצק עליה שמן וצוה לבלול דכתיב
בלולה ש"מ שצוה הקב"ה להביא מנחה
שיכול לקיים בהן מצות בילה וכשהוא
מביא ששים ואחד מנחה כזו לא צוה
להביא והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות
דאינה כלום שכל דבר שצוה הקב"ה להביא
יש עיכוב בעיקר הבאתו להביא באותו ענין
שצוה הכתוב ולא בענין אחר אבל מצות
האמורות באותה מצוה כגון תנופה בקרבן
בלילה במנחה יש שמעכבין אם גילה
הכתוב לשנות עליו ולעכב ויש שאין מעכבין
וגבי בכורים נמי דחזו לקרייה בעינן ואע"ג
דאיכא מביאי בכורים שמביאין ולא קורין
במסכת בכורים (פ"א מ"ד) ה"מ כגון גר
דמעיקרא כי מייתי ע"מ שלא לקרות מייתי
להו וכגון מהחג ועד חנוכה דמביא ואינו
קורא כדנפקא לן מקראי בסיפרי אבל הנך
בכורים דמייתי להו מספיקא שמא טעונין
קרייה מן התורה דשמה קנה קרקע והלכך
חזו לקרייה בעינן:

בצרן ושיגרן ביד שליח. או שמת שליח
בדרך שהשליח עצמו בצרן ומת בחצי הדרך
ומינה שליח אחר תחתיו עד לירושלים או
שהביאוהו הבעלים עצמן משם ואילך:
מביא ואינו קורא. אין הבעלים קורין
כדמפרש טעמא:

ולקחת והבאת. דכתיב ולקחת מראשית כל
פרי האדמה אשר תביא והאי ולקחת קרא
יתירא הוא דמצי למיכתב והבאת מארצך
ודרשינן ביה מי שלוקח דהיינו בוצר הוא
מביא דבעינן הבצירה והבאה כולה עד
לירושלים באדם אחד הלכך היכא דבצרן
איהו והשליח הביאן לא הויא לקיחה
והבאה באחד אלא בשנים וכן היכא דמת
בדרך לא הויא לקיחה וגמר הבאה באחד
אבל היכא דבצרן שליח והביאן לירושלים
אז קורין הבעלים דשלוחו של אדם כמותו
ויכול לקרות הנה הבאתי וגוי' ומיהו שליח
עצמו לא בר קרייה הוא כדתנן במס' **בכורים**
שאין יכול לומר אשר נתת לי ה'
וה"נ בצרן ושלחן ע"י שליח דפטר להו
מקרייה והא ליכא למיפרך דמהבאה נמי
יפטר שהרי בקרקע קדשו כדתנן במס'
בכורים:

מכדי פסוקי ניהו ליקרי. ואמאי עביד להו
כדרי' יוסי כמו שמביא מספק כך יהא קורא
מספק כאדם שקורא בתורה:

משום דמיחזי כשיקרא. שהרי בשביל
הבאת ביכורים קא קרי ושמה לאו בקרקע
שלן גדלו וקא משקר וכתוב דובר שקרים
לא יכון לנגד עיני (תהלים קא) אבל
כשקורא בתורה לא מיחזי כשיקרא:

דלמא אתי לאפקועינהו כו'. מאן דחזי
דקרי עלייהו כביכורים ודאים כשיהיו לו
ביכורים כאלו לא יפריש מהן תרומה
דקסבר ביכורים ודאין הן אי נמי האי גברא
גופיה הלכך עבוד בהו היכרא שלא לקרות:

ולא?

והאמר רבי זירא:

כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו!

דעביד להו פרבי יוסי בר חנינא,

דאמר: בצרן ושיגרן ביד שליח, ומת שליח בדרך - מביא ואינו קורא.

מאי טעמא?

דכתיב: "ולקחת... והבאת" ²⁷⁸ (דברים טו, ב).

פבא, עד שתהא לקיחה והבאה כאחד, והא ליכא.

אמר ליה רב אחא בר ריה דרב אוןא לרב אשי:
מכדי פסוקי ניהו ליקרי.

אמר ליה משום דמחזי כשיקרא!

רב משרשיא בר ריה דרב חייא אמר:
דלמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר.

27. כב, א

רפ"י

כל שרואה פני חמה. היינו כל האילן חוץ מן הקרקע: ושאינו רואה פני חמה. היינו מתחת לקרקע: וליחוש זימנין דמסקא כו'. כיון דאמרת מן הגזע היינו כל שרואה פני החמה ואפילו סמוך לקרקע הרי הוא של בעל האילן וא"כ היכי תקון רבנן מילתא דאתי בה מוכר לידי פסידא והא זימנין שיש לו אילן אחד בתוך שדה של חבירו ואמור רבנן דהיוצא מן הגזע שלו ומסקא ארעא שירטון ותגביה הקרקע עד שיתכסה אילן היוצא מן הגזע מקצתו בקרקע ויראו כשלשה אילנות וכגון שהיה רוחב בין הגזע לאילן כשיעור המפורש לפנינו ויטעון לוקח שיש לו קרקע ויפסיד המוכר דהוי כשלשה אילנות וקנה קרקע והוה להו לרבנן למימר היוצא מן הגזע יחתוך בעל האילן פן יפסיד המוכר: אמר רב נחמן יקוץ. מתניתין דקתני היוצא מן הגזע שלו לא שניחנו כך ויגדל אלא הרי הוא שלו על מנת לקצוץ ולשרוף: נקטינן. מרבותינו דקל אין לו גזע לקמיה מפרש: אין לו. היוצא מן הגזע לבעל הדקל דכיון דלחפור ולשרש קאי כשייבש האילן דהא לא קנה קרקע: אסוחי מסח דעתיה. בעל הדקל מן העתיד לצאת מן הגזע דסבור הוא שמא ייבש הדקל מהרה ולא יוציא גזע דלא דמי לשאר אילנות שאם יבשו בראשון קוצצן למטה וחוזרין וגדילין שהרי גזען מחליף כדתניא לעיל (דף פ:) אבל דקל מאחר שייבש אין לו תקנה כדתניא לעיל בדקלים ובארזים חופר ומשרש הלכך מייאש מן היוצא מן הגזע ולא נתכוין לקנותו: והא קונה שני אילנות. דמתני' בכל אילנות מיירי ואפילו בדקלים ואע"ג דלחפור ולשרש קיימי כשימותו דהא אין לו קרקע אפי' הכי קתני מתני' דיש לו גזע: אלא אמר רב פפא. לא תיתלי טעמא דאסוח דעתא בחופר ומשרש אלא אין לו גזע לבעל הדקל כדקאמרת ולא מטעמיד: אלא לפי שאין דרך. דקל להוציא מן הגזע כלום אלא מלמעלה בראשו גדילים כל ענפיו והלכך עולין לו בחבל כדאמרן בהמוכר את הבית (לעיל דף סט:) ומשום הכי הסיח דעתו ואפי' אי מיקרי ויוצא מן הגזע הרי הוא של בעל הקרקע ומתני' באילנות הרגילין להוציא גזע מיירי ולא בדקל הואיל ולא שכיח להוציא גזע דכל מילתא דלא מסיק לוקח אדעתיה לא קני: ולרב זביד. דסבירא ליה דמוציא גזע: קשיא מתני'. דבכל אילנות המוציאין גזע מיירי: דזבין ליה לחמש שנין. שאף אם ימות יטע אחר במקומו והלכך כיון דמשעבדא ליה ארעא לזמן קצוב לא מסח דעתיה מן הגזע אבל היכא דזבין סתמא שאפילו אם ימות לסוף יום או יומים לעקור ולשרש קאי התם ודאי מסח דעתיה:

"הגדילו - לא ישפה, והעולה מן הגזע - שלו, מן השרשים - של בעל הקרקע, ואם מתו - אין לו קרקע".

היכי דמי "מן הגזע"? והיכי דמי "מן השרשים"?

אמר רבי יוחנן: כל שרואה פני חמה - זהו "מן הגזע", ושאינו רואה פני חמה - זהו "מן השרשים".

וְלִיחֻשׁ דְּלָמָּא מִסְקָא אֲרַעָא שִׁירְטוֹן, וְאָמַר לִיהּ תִּלְתָּא זְבִינַת לִי וְאִית לִי אֲרַעָא!

אלא אמר רב נחמן: יקוץ.

וכן אמר רבי יוחנן: יקוץ.

אמר רב נחמן: נקטינן דקל אין לו גזע.

סבר רב זביד למימר: אין לו גזע לבעל דקל, דכיון דלמחפור ולשרש קאי אסוחי מסח דעתיה.

מתקיף לה רב פפא: והא קונה שני אילנות דלמחפור ולמשרש קיימי וקתני ד"יש לו גזע"!

אלא אמר רב פפא: אין לו גזע לבעל דקל, לפי שאין מוציא גזע.

ולרב זביד קשיא מתניתין!

דזבין לחמש שנין.

28. כב, א-ב

רש"י

תחתיהן. תחת עיקר האילנות והנופות:
וביניהן. קרקע מגולה שבין נופות אילן זה לנופות אילן זה:

וחוצה להן. סביב האילנות מקום שכלין נופותיהן ולחוץ:

כמלוא אורה. המלקט וסל בידו ללקט פירות הנופות החיצונות כמו ואורה כל עוברי דרך (תהלים פ) אריתי מורי (שיר ה) ולקמן מפרש כמה יהא ביניהן ויצטרפו:

כמלוא אורה וסלו. אחוצה להן קאי אורה שייך למימר בתאנים ובוצר בענבים וקוצר בתבואה וגודר בתמרים ומוסק בזיתים ומלקט בשאר אילנות:

מתקיף לה רבי אלעזר. לר' יוחנן דיהיב ליה דרך חוצה להן כמלוא אורה וסלו כדי להלך סביבות האילנות ללקט פירותיו השתא דרך אין לו ליכנס דרך שדהו של בעל שדה לילך לאילנותיו אלא יפרח באויר או יקח לו דרך מבעל הקרקע כרבנן דהמוכר את הבית (לעיל דף סד.) דאמרי גבי מוכר בור ודות בעין רעה מוכר וצריך ליקח לו דרך לבורו ולדותו והוא הדין הכא גבי שלשה אילנות דדמי לבור ודות משום דארעא אחריתי היא שאין האילנות נטועין בקרקע של בעל השדה שהרי יש להן קרקע וחשיבי שדה האילן בפני עצמו דומיא דבור ודות שהוא קרקע בפני עצמו ולא אישתעבד שדהו לאילנותיו של לוקח דנימא גם לכל צרכיהן אישתעבד אפי' לתת לו דרך כדלקמן גבי שני אילנות:

כמלוא אורה וסלו. שאין צריך לו כל כך כמו דרך יש לו בתמיה הרי אפשר לעלות באילן וללקוט אי נמי מתחתיו ילקט:

מדברי רבינו. ר' אלעזר שפירש טעמו משום דארעא אחריתי היא:

הא שנים יש לו. דרך דהא אין לו קרקע:
דא"ל. לוקח בארעא דידך קיימי ושיעבדת לי קרקע שלך לצורך אילנות כאדם שמשאיל מקום לחבירו בביתו להניח חפציו כן גם זה משאיל לו:

דאמר שמואל. בהמוכר את הבית:

א"ל. לעולם כרבי עקיבא סבירא ליה ומיהו מתני' דפריש עלה רבי יוחנן כמלוא אורה וסלו רבנן היא והלכך קפריך ליה:
דלא מכחשי בארעא. לא הבור ולא הדרך שאנו נותנין לו הלכך בעין יפה זבין ויהיב ליה דרך:

גבי אילן מי אמר. בתמיה מי אית ליה עין יפה גבי אילן כל כך לשעבד לו קרקע שלו לכל מה שיגדלו נופותיו ויאבד קרקע שלו שהצל רע לבית השלחין וגם לא יוכל לחרוש בבקר בשביל בה המרדע דנהי נמי דאית ליה עין יפה גבי אילן במכר אילנות ושייר קרקע לפניו שיש לו קרקע לרבי עקיבא על מנת ליטע תחתיהן כדאמרן בחזקת הבתים (לעיל דף לו.) מיהו היזק גדול כל כך כגון שמאבד לגמרי קרקע שלו לית ליה עין יפה:

דמי לא מודי ר' עקיבא. בהך סתמא דתנן בלא יחפור אילן הנוטה לתוך שדה חבירו כו' והא נמי להווא דמי שהרי האילנות הללו אינן נטועין בקרקעו של מוכר דהא יש להן קרקע בפני עצמן ואיסתלק ליה מיניה לגמרי ולעולם הא סיפא מתוקמא כר"ע ומיהו שיעורא דאורה וסלו אית ליה לר"ע דלר"ע דרך יש לו דומיא דבור ודות דלא דמי להיזק גדול של אילן הנוטה ולעולם לית ליה דשמואל רביה ומיהו רישא ודאי דקתני גבי שני אילנות אם מתו אין לו קרקע לא מתוקמא כרבי עקיבא דאמרן בחזקת הבתים מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן כו':

מלא מרדע. בגבהו:

"קנה שלשה - קנה קרקע".

וכמה?

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

הרי זה קנה תחתיהן,

ובניהן,

וחוצה להן

כמלוא אורה וסלו.

כב,

מתקיף לה רבי אלעזר:

השתא, דרך אין לו, אורה וסלו יש לו?!

דרך אין לו, דארעא אחריתי היא, אורה וסלו יש לו?!

אמר רבי זירא:

מדברי רבינו, נלמד שלשה הוא אין לו דרך,

הא: שנים יש לו,

דאמר ליה: בארעא דידך קיימי.

אמר ליה רב נחמן בר יצחק לר'א:

לימא רבי אלעזר לית ליה דשמואל רביה?!

דאמר שמואל: הלכה כרבי עקיבא,

דאמר: "מוכר בעין יפה מוכר"!

אמר ליה: לא מתוקמא מתניתין כרבי עקיבא.

ממאי?

מדקתני: "הגדילו ישפה",

ואי סלקא דעתך: רבי עקיבא היא, אמאי "ישפה"?

האמר: "מוכר בעין יפה מוכר"!

אמר ליה: אימור דאמר רבי עקיבא גבי בור ודות דלא מכחשי ארעא,

גבי אילן מי שמעת ליה?!

מי לא מודי רבי עקיבא באילן הנוטה לתוך שדה חבירו,

שקוצץ מלא מרדע מעל גבי מחרישה?

תניא כוותיה דרבי חייא בר אבא:

"הרי זה קנה תחתיהן, ובניהן, וחוצה להן כמלוא אורה וסלו".

רפ"י

אותן אורה וסלו מי זורען. בעל האילן דשלו הן או בעל השדה דהא לא נשתעבדו לבעל האילנות אלא בשעת לקיטת פירותיו לדרוס עליהן וא"כ בעל השדה זורען ובעת הלקיטה ידרוס הלוקח אפילו בזרעים אבל תחתיהן וביניהן פשיטא לך דבעל האילן זורען:

תניתוה. בפרק המוכר פירות לקמן מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חבירו כו' והחיצון זורע הדרך הכא נמי בעל השדה זורע את הדרך כלומר אורה וסלו:

התם לית ליה פסידא ללוקח. לבעל הגינה הפנימית שידרוס יפה כשיצטרך על זרעיו של זה הכא גבי אורה וסלו אם בעל השדה זורען אית ליה פסידא לבעל האילן:

קמיטנפי. כשיפלו על הזרעים: **הא לא דמיא.** הא דאורה וסלו לא דמיא אלא לסיפא דההיא דקתני נתנו לו ב"ד דרך מן הצד מדעת שניהן כו' וזה וזה אין רשאיין לזורעה הואיל ונתרצו שניהן ובחרו להן דרך זה על ידי ב"ד ואע"ג דהפסד מועט הוא שהזרעים יעכבן הליכתן קצת וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדעת שניהן דמסתמא הקונה אילנות יש לו שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טינוף פירות:

29. כב, ב

["הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן במלוא אורה וסלו"]

אמר ליה אב"י לרב יוסף:
אותן אורה וסלו - מי זורען?

אמר ליה:

תניתוה:

"החיצון - זורע את הדרך" (בבא בתרא צט:).

אמר ליה:

מי דמ"י?

התם - לית ליה פסידא ללוקח,
אבל הכא - אית ליה פסידא ללוקח,
דאמר ליה: קמיטנפי פירי!

הא לא דמיא אלא לסיפא: **"וזה וזה, אינן רשאיין לזורעה"**.

תנ"א כוותיה דאב"י:

**"הרי זה קנה - תחתיהן וביניהן וחוצה להן במלוא אורה וסלו,
וזה וזה - אינן רשאיין לזורעה"**.

30. כב, ב - כג, א

רָפָ"י

וכמה יהא ביניהן. דנימא קנה כל מה שביניהן דאי קרובין יותר מדאי הרי הן כיער העומד ליתלש ולא חשיבי ואם רחוקים נמי יותר מדאי לא מצטרפי:

מארבע אמות. לכל הפחות בין כל אילן לאילן מן השלשה שתהא ראויה המחרישה לחרוש בינתים לבד עובי האילנות כדמוכח לקמיה:

ועד ח' אמות. ולא עד בכלל:

ועד ט"ז. ולא ט"ז בכלל:

לא תפלוג עליה דרב נחמן דתנן כו'. ואתה תלית ושכחת:

ה"ג במס' כלאים הנוטע כרמו על ט"ז אמה מותר כו'. שאם כל הכרם נטוע שורות שורות זו בצד זו רחוקות זו מזו ט"ז אמה שלימות לא מיצטרפי למהוי כרם דשורה בפניו אינה כרם אא"כ יש שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב כדתנן במס' כלאים:

מותר להביא זרע לשם. בין שורה לשורה דלא הוה כרם אבל בפחות מט"ז הוי כרם ואסור להביא זרע לשם ומיהו אגן האידינא קיימא לן כרבי יאשיה בכלאים עד שיזרע חטה ושעורה ותרצן במפולת יד בשחיתת תולין (דף קלו:):

א"ר יהודה. סייעתא לתי"ק:

בצלמון. שם מקום:

שנטע את כרמו ט"ז אמה על ט"ז והפך שער שתי שורות לצד אחד. שער היינו הענפים הנוטים הפכן לצד אחד כגון שאורך שתי השורות מן המזרח למערב וסדורות זו כנגד זו מצפון לדרום והפך זמורה של שורה דרומית לצד צפון ושל צפונית לצד דרום נמצא אור שבין שתי שורות הללו מלא ושחוצה להן ריקן וכן כל הכרם:

וזרע את הניר. החרישה ריקנית דהוי ט"ז ריקנות אבל אם לא היה מהפך נמצא שכל שורה תופסין זמורתיה מאויר הטי"ז ואסור להביא זרע לשם:

למקום הזרע. שזרע בו אשתקד:

וזרע את הבור. שהיה בור אשתקד מחרישה וזריעה:

והתירוהו. משום דהיפך אבל אם לא היפך דבציר ליה אור ט"ז אמות אסור דהוי כרם כדרב נחמן:

אנא לא ידענא. כלומר לא סבירא לי כי ההיא משנה אלא עובדא הוה כו' וכר' שמעון סבירא ליה כדלקמן:

בדורא דרעותא. בעיר של רועים שמכר אחד לחבירו שלשה אילנות ולא היה ח' אמות ביניהן ואמר ליה רב יהודה למוכר זיל הב ליה ללוקח הקרקע ואע"ג דאין ביניהן אלא כמלא בקר וכליו:

כיון דשמעת' להא דתנן. כלומר כיון דשמעת' לברייתא הנשנית על הא דתנן בלא יחפור לא יטע אדם אילן בקצה שדהו סמוך לשדה חבירו כדי שלא תלך מחרישתו לחרוש אילן זה דרך שדה חבירו:

המשך דברי רשי בעמוד הבא

["קנה שלשה - קנה קרקע"].

וכמה יהא ביניהן?

רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: מארבע אמות ועד שמונה.

רבא אמר רב נחמן אמר שמואל: משמונה ועד שש עשרה.

אמר ליה אביי לרב יוסף: לא תפלוג עליה דרב נחמן, דתנן מתניתין כוותיה, דתנן:

"הנוטע את פרמו שש עשרה אמה על שש עשרה אמה - מותר להביא זרע לשם. אמר רבי יהודה:

מעשה בצלמון, באחד שנטע את פרמו שש עשרה על שש עשרה אמה, והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד, וזרע את הניר, לשנה אחרת היה הופך את השער למקום הזרע וזרע את הבור, ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו" (כלאים ד, ט).

פגא

אמר ליה: אנא לא ידענא, אלא עובדא הוה בדורא דרעותא, ואתו לקמיה דרב יהודה, ואמר ליה: "זיל הב ליה כמלא בקר וכליו", ולא הוה ידענא "כמלא בקר וכליו" - כמה? כיון דשמעתה להא דתנן: "לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו, אלא אם כן הרחיק ממנה ארבע אמות" (בבא בתרא כו.), ותני עלה: "ארבע אמות שאמרו כדי עבודת הפרס", אמרנא, שמע מינה: "כמלא בקר וכליו" = ארבע אמות.

וכרב יוסף מי לא תנן?!

"רבי מאיר ורבי שמעון אומרים:

הנוטע את פרמו שמונה אמות על שמונה מותר להביא זרע לשם" (כלאים ד, ט)!

אפילו הכי, מעשה עדיף.

בשלמא לרב יוסף אליבא דרבי שמעון, שמעינן ליה מפוזרין ושמעינן ליה רצופין, "מפוזרין" - הא דאמרן, "רצופין" - דתנן:

"פרס הנוטע על פחות מארבע אמות - אינו פרס,

דברי רבי שמעון.

וחכמים אומרים:

פרס רואין את האמצעיים כאילו אינן" (כלאים ה, ב).

אלא לרב נחמן אליבא דרבנן, "מפוזרין" - שמעינן ליה, "רצופין" - מי שמעינן ליה?!

סברא הוא! מדלרבי שמעון פלגא, לרבנן נמי פלגא.

אמר רבא:

הלכתא: מארבע אמות ועד שש עשרה.

תניא כוותיה דרבא:
"כמה יהו מקורבין?"

ר"ז

וכרב יוסף מי לא תנן. בתמיה ואמאי אמר ליה אביי לא תפלוג עליה דרב נחמן דתנן כו': הייג לה במסכת כלאים רבי מאיר ורבי שמעון אומרים אף הנוטע כרמו על ח' אמות מותר. וסיפא דהך דרבי יהודה היא:

אפי' הכי מעשה. דצלמון רב והלכך אמר ליה אביי לא תפלוג עליה דרב נחמן דמעשה השנוי במשנה מסייעיה וההיא משנה עיקר טפי מהך דר"ש דסמכינן אעובדא:

וקמפרש גמרא בשלמא לרב יוסף. דאמר מדי' ועד ח' וסבירא ליה כר"ש שמעינן דאיירי ר"ש מתרוייהו שיעורי כרב יוסף:

מפוזרין. ח' אמות דהיינו לכל (היותר):

רצופין. ד' אמות לכל (הפחות): **אינו כרם.** אלא יער ומותר בכלאים:

רואין את האמצעיים כו'. דכל העומד ליעקר כעקור דמי וחומרא היא גבי כלאים:

אלא לרב נחמן. דסבירא ליה ט"ז כרבנן בשלמא מפוזרין ט"ז שמעינן ליה ממעשה דצלמון:

ומשני סברא הוא. דח' הוה רצופין מדלר"ש הוה שיעורא דרצופים פלגא דמפוזרין לרבנן נמי פלגא דט"ז הוה רצופין:

אמר רבא הלכתא מד' אמות. כעובדא דרעותא:

ועד ט"ז אמות. כעובדא דצלמון וכולה כרבנן קפסיק דסבירא במאי דפליגי פליגי ובמאי דלא פליגי לא פליגי בח' אמות מפוזרין דר"ש ואמרי ט"ז אבל ברצופין ד' אמות מודו ליה ולא נאמר מדלר' שמעון פלגא לרבנן נמי פלגא:

כמה יהו מקורבין כו'. נראה בעיני דהוא הדין למקדיש אילנות דאיכא נמי האי שיעורא והך ברייתא דקתני גבי הקדש ממשטע עשרה לבית סאה בשילהי המוכר את הבית (לעיל דף עב.). פליגא אהך ברייתא דלא שני מוכר ממקדיש וראיה לדברי מתוספתא דבבא בתרא (פ"ד) דקתני בתרוייהו ממשטע יי לבית סאה:

שש עשרה אמות. כלומר עד ט"ז אמות ולא ט"ז בכלל:

ואת האילנות. קטנים:

לפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע. ליטע אחר במקומו:

אַרְבַּע אַמּוֹת.

וְכַמָּה יְהוּ מְרוּחָקִין?

שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה,

הָרִי זֶה קִנָּה קֶרְקַע וְאֵת הָאֵילָנוֹת שְׁבִינִיהוּ,

לְפִיכֵךְ יֵבֵשׁ הָאֵילָן אוֹ נִקְצָץ - יֵשׁ לוֹ קֶרְקַע.

פְּחוֹת מִבָּאן, אוֹ יֵתֵר עַל בָּאן, אוֹ שְׁלֶקְחָן בְּזֶה אַחֵר זֶה - הָרִי זֶה לֹא קִנָּה,

לֹא אֵת הַקֶּרְקַע,

וְלֹא אֵת הָאֵילָנוֹת שְׁבִינִיהוּ,

לְפִיכֵךְ יֵבֵשׁ הָאֵילָן אוֹ נִקְצָץ - אִין לוֹ קֶרְקַע."

31. כג, א

כ"ט

ממקום קצר. מגובה גזע האילן הוא מודד הטי"ז אמות והדי אמות:
או ממקום רחב. סמוך לקרקע הוא עב ואית דפתרי מקום קצר כל הגזע עד הענפים מקום רחב מקום הנופות הענפים שמרחיבין אילך ואילך ולא נהירא:
ת"ש. דמן הבינוני הוא מודד:
הרכובה שבגפן. גפן בחור מרכיבין בגפן זקן:
כשהוא מודד. ד' אמות בינתיים כדי שיהו שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב:
עיקר השני. פקק השני כדתניא בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה אבל לא מן העיקר הראשון שרחב יותר ולא מן השלישי שקצר הרבה אלא מן הבינוני והוא הדין לאילנות:

בְּעֵי רַבִּי יִרְמְיָהּ:
 כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד מִמְּקוֹם קָצֵר הוּא מוֹדֵד,
 אוּ מִמְּקוֹם רָחֵב הוּא מוֹדֵד?

אָמַר לִיה רַב גְּבִייהָ מִבֵּי כְּתִיל לְרַב אֲשִׁי:
תָּא שְׁמַע:
דְּתַנֵּן:

"הַרְכוּבָה שֶׁבְּגַפָּן - אֵינוֹ מוֹדֵד אֶלָּא מֵעֵיקֵר הַשְּׁנַי" (כלאים ז, א).

32. כג, א

רס"י

ג' **בדי אילן**. אילן אחד מכר לו שיש לו שלש בדים מרוחקין זה מזה ד' אמות והעלה הקרקע שירטון ונראין בשעת מכירה כשלשה אילנות מי אזלינן בתר גוף האילן דמיניה קא רבו ואין לו קרקע או דלמא כיון דנשרשו כל אחד בקרקע קנה קרקע ואע"ג דמיחברי מתחת לקרקע ואית דמוקמי לה בג' אילנות ומכר לו בד בכל אחד ולא נהירא דכיון דשייר לעצמו רוב כל בדי אילן ואילן שייר גם הקרקע לעצמו:

המבריך. כופף אמצעית הגפן בקרקע ומכסהו בקרקע באמצעיתו וכשנשרש באמצעיתו חותכין עיקר הראשון ונעשו שתי גפנים:

ג' **גפנים**. כשהוברכו בקרקע נעשו ו' והוי כרם דבכל ו' איכא שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב והלכך נקט ג' דאינו יכול למצוא ה' גפנים בפחות מג' דשתי גפנים מוברכות לא הוו אלא ד':

ועיקריהן נראין. כלומר שהשרישו:

מד' אמות ועד ח'. כרבי מאיר ור"ש לעיל:

מצטרפין. ואע"ג דכל שתי גפנים ינקי משורש אחד והוא הדין לשלש בדי אילן דקנה קרקע:

בְּעֵי רַבִּי יְרֵמְיָהּ:

מכר לו שלשה בדי אילן, מהו?

אָמַר לֵיהּ רַב גְּבִיְהָה מִבֵּי כְּתִיל לְרַב אִשִּׁי:

תָּא שְׁמַע:

דְּתַנּוּ:

"הַמְּבָרִיךְ שְׁלֹשׁ גְּפָנִים וְעִקְרֵיהֶן נִרְאִין:

רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אָמַר:

אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶן, מְאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה - מְצַטְרְפִין,

וְאִם לֹא - אֵין מְצַטְרְפִין" (כלאים ז, א).

33. כג, א-ב

רס"י

ואחד על המצר. מי היא הפלגה ולא מצטרף דלא דמי לשדה האילן ולא קנה קרקע או דלמא קנה:

ואת"ל דקנה שתיים בתוך שלו ואחד בתוך של חברו מהו. כגון שיש לו שני אילנות בקצה שדהו ויש לו עדיין אילן אחד שקנה בשדה חברו הסמוך לאילנות הללו ויש לו גם הקרקע עם האילן:

בעי רב אשי. אם תימצי לומר דהנך אין מפסיקין משום דליכא שום הפסק בינתים אבל אם יש בור של מים מכונסים בין ג' אילנות מהו שתפסיק ואת"ל דאינו מפסיק דהא לא מיתחזו המים מבראי אבל אמת המים מהו ואת"ל דלא מפסיק רשות הרבים כגון מד' אמות עד ט"ז ולא ט"ז בכלל מהו שתפסיק:

ריכבא דדיקלי. הרכבת דקלים הרבה ביחד דמי להפסקה טפי מכולהו:

בעי רב פפא:

מכר לו שנים בתוך שדהו ואחד על המצר - מהו?

שנים בתוך שלו ואחד בתוך של חברו - מאי?

תיקו.

פג,ב

בעי רב אשי:

בור - מהו שתפסיק?

אמת המים - מהו שתפסיק?

רשות הרבים - מהו?

ריכבא דדיקלי - מהו?

תיקו.

34. כג, ב

רפ"י

עלה ארז ביניהן. לאחר מכירה מהו מי הוי הפסקה ולא יקנה קרקע הכי ס"ד השתא ומתמה עלה הא ברשותיה דלוקח קאי דכיון דמעיקרא לא היה שום הפסק קנה קרקע וכיון דקנה קרקע הארז שלו הוא דבקרקע שלו גדל:

היה ארז. בשעת מכירה:

קנה וקנה. וגם הארז קנוי לו כדתניא לעיל ואת האילנות שביניהן:

בעא מיניה הלל מרבי:

עלה ארז ביניהן מהו?

עלה?! ברשותא דידיה נפק!

אלא היה ארז ביניהן, מהו?

אמר ליה:

קנה וקנה.

35. כַּג, ב

כַּשׁ"י

כיצד הן עומדין. היאך הן נטועין הני גי אילנות שיש בהן מארבע ועד ט"ז היאך סדר נטיעתן דקני קרקע:
כשורה. כזה והוי ד' אמות או עד י"ו בין כל אחד לחבירו:
כחצובא. קנקן שיש לו שלש רגלים אחד כנגד אויר השתים כזה:
כל שכן כחצובא. דאין הקרקע ראוי לחרישה ולא שיירה לעצמו:
תלת היגי רומייתא. סנאים או אטדים גדולים כחצובא ולי נראה אפילו כשורה נמי לא מיזדרע בינתים שדואגים ללכת בסמוך להם מפני שנועצים בגוף כקוף ומכאיב:
הנך לא חשיבי. היגי רומייתא ואנן תרתי בעינן חשיבות דאילנות והוא דלא מיזדרע:

כיצד הן עומדין?

רב אמר: כשורה.

ושמואל אמר: כחצובא.

מאן דאמר: "כשורה" - כל שכן כחצובא.
 ומאן דאמר: "כחצובא" - אכל כשורה לא.

מאי טעמא?

משום דמיזדרע בינתייהו.

מתקיף לה רב המנונא:

ולמאן דאמר: כחצובא - מאי טעמא? דלא מיזדרע בינתייהו,
 אלא מעתה, זבין ליה תלת היגי רומייתא דלא מיזדרע בינתייהו, הכי נמי יש לו קרקע!?

אמר ליה:

הנך - לא חשיבי,

הנך - חשיבי.

36. כג, ב - כד, א

ר"י

מתגי

לא מכר את הרגלים. ובתוספתא (פ"ד) תני בד"א במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה: הקנה. היא הריאה ונקראת על שם קנה שלה: ד' מדות במוכרין. ד' דינין חלוקין זה מזה ואלו הן לוקח יכול לחזור בו מוכר יכול לחזור בו אין אחד מהן יכול לחזור בו שניהן יכולין לחזור בהן הרי ד' והשתא מפרש להו ואזיל ומניינא לא למעוטי מידי אתא אלא להודיעך שצריך לתת טעם לכל ארבעתן למה הן חלוקין זה מזה:

מכר לו חטים יפות. התנה לו למכור חטים יפות ונמצאו רעות אין זה מקח טעות שיוכלו שניהם לחזור שהרי חטין התנה לו למכור וחטין מכרו ואי משום דרעות נינהו אין זו אלא אונאה כגון אונאת שתות ויכול לוקח לחזור שהרי נתאנה אבל מוכר שלא נתאנה לא יכול לחזור אפי' אם הוקיר השער דבשעת מכירה לא נתאנה הוא אלא לוקח ותנן בהזהב (ב"מ דף נא.) מי שהוטל עליו אונאה ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתי והכא נמי מי שנתאנה יכול לחזור בו ואע"ג דלית הלכתא כי ההיא משנה דהא פסק רבא בהזהב (שם דף נ.) שתות קנה ומחזיר אונאה ואינו יכול לומר תן לי מעותי וההיא משנה מוקי לה רבא כ"י יהודה הנשיא ואיהו סבירא ליה כרבי נתן אפילו הכי הכא גבי יפות ונמצאו רעות כ"ע מודו דיכול לחזור שהרי הטעהו ולא היה דעתו ליקח רעות אבל גבי אונאת שתות שקנה מה שרוצה לקנות וליכא שום טעות אלא מכירת יוקר התם מחזיר אונאה משום דכתיב אל תונו אבל המקח קיים כרבי נתן וכדפסק רבא:

רעות ונמצאו יפות. מוכר נתאנה והלכך יכול לחזור ולא לוקח ואפי' אם הוזל השער:

אין אחד מהן יכול לחזור בו. ואפי' אם הוקר השער דנתאנה מוכר או הוזל השער ונתאנה הלוקח דסד"א דהיכא דהוזל השער ורוצה לוקח לחזור מצי טעין גבי רעות ונמצאו רעות אני ליפות נתכוונתי והאי דאמרי לך רעות לאו משום דנתרציתי אלא משום דרע רע יאמר הקונה כדאמר בגמי וכן היכא דהוקר השער ורוצה מוכר לחזור מצי טעין גבי יפות ונמצאו יפות רעות הייתי סבור למכור והא דאמרי יפות משום דטוב טוב יאמר המוכר דמדדע רע יאמר הלוקח המוכר אומר טוב טוב קמ"ל דתרוייהו לא מצו הדרי הואיל ונמצא כמו שאמר שניהן והוא הדין במוכר סתם שלא פירשו לא רעות ולא יפות דאין אחד מהן יכול לחזור:

שחמתית. אדומה על שם חמה שמאדימתן: **ונמצאת לבנה.** שניהן טעו דכיון דהתנה לו למכור שחמתית חפץ היה לעכב הלבנה וגם הלוקח לא היה חפץ בלבנה כי אם בשחמתית וכן כל הנך דקתני ואזיל דהו שני מינין ואיכא דניחא ליה בהאי ולא ניחא ליה בהאי הלכך הוי מקח טעות ושניהן נתאנו הלכך שניהן חוזרין ואע"פ ששורה יפה ממה שקנאו מיהו אין חפצים במכירה זו לא לוקח ולא מוכר אבל גבי חטין יפות ורעות כולי עלמא ניחא להו ביפות ולא ברעות ורצון המוכר לעכב היפות ולמכור הרעות ודעת הלוקח ביפות ולא ברעות:

יין ונמצא חומץ. אין זה יפות ונמצאו רעות דאיכא

משנה

המוכר ראש בהמה גסה - לא מכר את הרגלים.

מכר את הרגלים - לא מכר את הראש.

מכר את הקנה - לא מכר את הכבד.

מכר את הכבד - לא מכר את הקנה.

אבל בדקה:

מכר את הראש - מכר את הרגלים.

מכר את הרגלים - לא מכר את הראש.

מכר את הקנה - מכר את הכבד.

מכר את הכבד - לא מכר את הקנה.

ארבע מדות במוכרין:

מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות - הלוקח יכול לחזור בו.

רעות ונמצאו יפות - מוכר יכול לחזור בו.

רעות ונמצאו רעות,

יפות ונמצאו יפות -

אין אחד מהם יכול לחזור בו.

שחמתית ונמצאת לבנה,

לבנה ונמצאת שחמתית,

עצים של זית ונמצאו של שקמה,

של שקמה ונמצאו של זית,

יין ונמצא חומץ,

חומץ ונמצא יין -

שניהם יכולין לחזור בהן.

גמרא

אמר רב חסדא:

מכר לו שוה חמש בשש, והוקר ועמד על שמונה,

מי נתאנה? לוקח,

לוקח - יכול לחזור בו,

לא מוכר,

משום דהאמר ליה אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך,

השתא דאוניתן מצית הדרת בך!?

פד, א

ותנא תונא:

"יפות ונמצאו רעות - לוקח יכול לחזור בו, ולא מוכר."

גמ'

אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש. שעתה נתאנה לוקח שתות מעות שהרי מו' מעות שנתן לו למוכר לא היה לו ליתן כי אם ה' דאינו שוה אלא ה' אבל שוה ו' בה' דלקמיה הוי שתות מקח שנתאנה המוכר מפשוט אחד שהוא חלק שש משוייו של מקח ששוה ששה ובה' מכרו וקרי ליה רב חסדא אונאה וקאמר בתרוייהו שנתאנה יכול לחזור בו דסבירא ליה כשמואל דאמר בפרק הזהב (שם דף מט:) אף שתות מעות שנינו דלא שנה אונאת שתות דמעו או אונאת שתות דמקח דהויא אונאה ויכול לחזור מי שנתאנה כדתנן מי שהוטלה האונאה עליו ידו על העליונה ותניא כוותיה דשמואל ורב חסדא ב' הזהב (שם) מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו שוה ה' בו' מי נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתי מכר לו שוה ו' בה' נתאנה מוכר יד המוכר על העליונה רצה אומר לו תן לי מקחי כו' ומיהו לית הלכתא כרב חסדא אלא כרבא דפסק התם הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה ומיהו רב חסדא כסתם מתני' דהתם ס"ל דמי שהוטל עליו ידו על העליונה ואתא למימר דהיכא דמכר לו שוה חמש בו' דנתאנה לוקח והיה יכול לחזור בכדי שיראה לתגר או לקרובו כדאמר בגמי בהזהב (שם) הוקרו בתוך אותו זמן ועמדו על שמנה דהשתא לבסוף נתאנה מוכר אפילו ביותר משתות דהוי ביטול מקח ורוצה מוכר לחזור עתה משום דעדיין לא נתקיים המקח לגמרי כל זמן שיכול לוקח לחזור דעדיין לא הראה לתגר או לקרובו והלכך הואיל ובתוך כך נתאנה גם הוא רוצה לחזור שהרי עתה נתאנו שניהם אפי' אינו חוזר דמי הוא שנתאנה מעיקרא בשעת מכירה לוקח הלכך יכול לחזור בו כל שעה שירצה בתוך זמן הקצוב לו אבל לא מוכר שהרי הוא היה המאנה וידו על התחתונה ואע"פ שלא נתקיים המקח עדיין כשחזר ונתאנה גם הוא:

משום דא"ל. לוקח למוכר:

אי לאו דאוניתן. בשעת מכירה היה מתקיים המקח ולא מצית הדרת בך ואע"פ שהוקר אחרי כן והשתא מצית הדרת בתמיה וכי בשביל שאוניתי וייפו חכמים את כחי לחזור אם ארצה ונתנו ידי על העליונה תחזור בך גם אתה כשהוקר לבסוף ותהי גם ידך על העליונה אי"כ מצינו חוטא נשכר:

ועמדו על שמונה. רבותא נקט ביטול מקח והוא הדין דהוה מצי למימר ועמדו על שבעה דאיכא אונאת שתות מעות ורוצה גם מוכר לחזור:

ותנא תונא. תנא דידן כמו אבונא אחונא ולשון קצר הוא:

יפות ונמצאו רעות. הרי נתאנה לוקח לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר אע"ג דהוקרו דלהך רבותא איצטריך למתנייה:

37. כד, א

רש"י

שׁוֹה וְ בַה' שְׁתוּת מִקַּח הוּא וְהוּא הַדִּין לְשׁוֹה ז' בִּשְׁשׁ דְּהוּי שְׁתוּת מֵעוֹת:

וְהוֹזֵל. אַחַר זְמַן מְרוּבָה וְרוּצָה לֹקַח לְחֹזֵר דְּהָא אַכְתִּי לֹא נִתְקִיִּים הַמִּקַּח דְּהָא מוֹכֵר לְעוֹלָם חֹזֵר כְּדַאמְרִינָן בְּהִזְבָּה (ב"מ דף נא.):

עַל שְׁלֹשׁ. הֵינּוּ הוּי מְצִי לְמִימְרָא עַל ד' דְּהוּי בִּיטוּל מִקַּח: הַכִּי גְרַסִּין בְּסִיפָא כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּסִפְרִים מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן מִתְנִיתִין הִיא אִי מִמְתְּנִיתִין הוּהוּ אִמְנִנָא דְרַב חֲסִדָא תְרוּיִיהוּ הַדְרִי בְּהוּ וּמִתְנִיתִין הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְרַע רַע יֹאמֵר הַקּוֹנֵה. כְּלוּמַר דְרַב חֲסִדָא דְאִיכָא אֹנָא תְרוּיִיהוּ הַדְרִי הוּאִיל וְנִתְאַנָּה הַמְאָנָה לְבִסּוּף בְּתוּךְ זְמַן שְׁהִיָּה הַמְתַּאנָּה יִכּוֹל לְחֹזֵר וְכִיּוֹן דְלֹא נִתְקִיִּים הַמִּקַּח לְגַמְרִי עַד דְּנִתְאַנָּה גַם הַמְאָנָה תְרוּיִיהוּ הַדְרִי:

וּמִתְנִיתִין. בְּדִלְכָא אֹנָא כִּלְלֵא אֲלֵא בְשׁוּיִיהוּן מְכָרוּ וְעַכְשִׁיו טוּעִין אִינִי חֲפֵץ בְּאֵלוּ הַלֶּכֶךְ בְּמִכְרָ לְחֹזֵר בּוּ דְאִ"ל יְפוֹת בְּקִשְׁתִּי וּמִקַּחִי טַעוֹת אֲבָל אִם בָּא מוֹכֵר לְחֹזֵר וְלוֹמֵר גַּם אֲנִי אֲחֹזֵר שְׁמַקַּח טַעוֹת הוּא הַלּוֹקַח אֹמֵר לּוֹ אִינוּ טַעוֹת שְׁאֵף אֲנִי בְּחֻזְקַת רַעוּת לְקַחְתִּים דְרַע רַע יֹאמֵר הַקּוֹנֵה וְסִיפָא נְמִי רַעוּת וְנִמְצָאוּ יְפוֹת הַמּוֹכֵר חוֹזֵר דְאִמְרָ טַעִיתִי וְלֹא הִיָּה בְּדַעְתִּי לְמִכּוֹר אֵלוּ אֲבָל אִם בָּא הַלּוֹקַח לְחֹזֵר בְּעִלְיָה זֹו מִפְּנֵי שְׁהוֹזְלוּ חֲטִין וְרוּצָה לֹמֵר לּוֹ אֵלוּ לֹא מְכַרְתִּי לִי אֹמֵר לּוֹ בְּחֻזְקַת רַעוּת לְקַחְתִּים וְאֲנִי מוֹדָה לָךְ וְכֵן פִּירֵשׁ רַבִּינוּ זְקֵנֵי מִ"כ וְלִי נִרְאָה דְהַכִּי מְצִי טַעִין לִיָּה אֲנִי לֹא הִטְעִיתִךְ דְּבְחֻזְקַת יְפוֹת מְכַרְתִּים לָךְ דְּטוֹב טוֹב יֹאמֵר הַמּוֹכֵר בְּשַׁעַת מְכִירָה אֲבָל גְּבִי אֹנָא שְׁתוּת דְרַב חֲסִדָא שְׁאִין אָדָם יוֹדַע שׁוּיָא שֶׁל מִקַּח עַד שִׁירָאָה לְתַגְרָה הַתָּם לִיכָא לְמִימְרָא רַע רַע יֹאמֵר הַקּוֹנֵה וְיוֹדַע הִיָּה שְׁקִנְאוּ בְיוֹקֵר דְאִי הוּהוּ יוֹדַע לֹא הוּהוּ זְבִין אֲלֵא בְשׁוּיִין דְהוּא נִאֲמָן לְטַעוֹן יוֹדַע הִיָּיתִי שְׁרַעוּת הֵן וְאֵעִפִּ"כ גְּמַרְתִּי בְּדַעְתִּי לְקַנּוּתֵךְ דְכִיּוֹן שְׁשׁוּוֹת הַדְמִים דַּעְתִּי לְקַנּוּתֵךְ אֲבָל בְּהָא לֹא מְהִימֵן אִי טַעִין הִיָּיתִי יוֹדַע דְאִיכָא אֹנָא וְגַמְרִתִּי בְּדַעְתִּי לְקַנּוּתֵךְ דְהָא וְדָאִי לֹא עֲבִיד אִינִישׁ:

וְאָמַר רַב חֲסִדָא:

מְכַר לּוֹ שְׁוֵה שֵׁשׁ בְּחֻמְשׁ, וְהוֹזְלוּ וְעָמְדוּ עַל שְׁלֹשׁ, מִי נִתְאַנָּה? מוֹכֵר, מוֹכֵר - יִכּוֹל לְחֹזֵר בּוּ, וְלֹא לֹקַח.

דְאָמַר לִיָּה: אֵילוּ לֹא אֹנִיתֵךְ לֹא הוּהוּ מְצִית הַדְרַתְךָ בְּךָ, הַשְׁתָּא מְצִית הַדְרַתְךָ בְּךָ?!

וְתַנָּא תוּנָא:

"רַעוּת וְנִמְצָאוּ יְפוֹת - מוֹכֵר יִכּוֹל לְחֹזֵר בּוּ, וְלֹא לֹקַח"

מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן? מִתְנִיתִין הִיא!

אִי מִמְתְּנִיתִין, הוּהוּ אִמְנִנָא: דְלִמָּא דְרַב חֲסִדָא תְרוּיִיהוּ מְצוּ הַדְרִי בְּהוּ, וּמִתְנִיתִין²⁷⁹ הֵינּוּ טַעְמָא: מְשׁוּם דְכְּתִיב: **"רַע רַע יֹאמֵר הַקּוֹנֵה"**²⁸⁰ (משלי ב, יד).

²⁷⁹ נוסח הדפוס כשיטת ר"י המובא בתוספות, הבאנו את גירסת רש"י ורשב"ם ועוד ע"ם הגהות הב"ח: הָא אֲתָא לְאִשְׁמוּעֵינָן דְלֹקַח יִכּוֹל לְחֹזֵר בּוּ. דְסִלְקָא דַּעְתְךָ אִמְנָא. עֵיין בְּהַרְחֵבָה בְּהַעֲרוֹת בְּשׁוּטְנִשְׁטִין הַמְסַבֵּיר אֶת הַבְּדִלִי הַגִּירָסָאוֹת.

²⁸⁰ רַע רַע יֹאמֵר הַקּוֹנֵה וְאֵלוּ לּוֹ אֵז יִתְהַלֵּל

38. כד, א

"שחמתית ונמצאת לבנה ... שניהם יכולין לחזור בהן".

אמר רב פפא:

מדקתני "לבנה",

שמע מינה: האי שמשא סומקתי היא.

תדע דקא סמקא צפרא ופניא.

והאי דלא קא חזינן כוליה יומא נהורין הוא דלא ברי.

מיתבי:

"ומראה עמק מן העור"²⁸¹ (ויקרא יג, כה; יג, ל-לא) כמראה חמה עמוקה מן הצל,

והתם לכן הוא!

כמראה חמה, ולא כמראה חמה,

"כמראה חמה" - דעמוקה מן הצל,

"ולא כמראה חמה" - אילו התם לכן, והכא אדום.

ולמאי דסליק דעתין מעיקרא הא קא סמקא צפרא ופניא!

בצפרא - דחלפא אבי ורדי דגן עדן.

בפניא - דחלפא אפתחא דגיהנם.

ואיכא דאמרי איפכא.

רפ"י

מדקתני לבנה ש"מ. שחמתית אדומה ולא שחורה דהא שני מראות יש בחטין ולא יותר לבנות ואדומות ומדקרי לחדא לבנה ולאידך שחמתית ש"מ שחמתית אדומה ועל שם חמה שהיא אדומה קרי לחטין אדומות שחמתית:

נהורין דלא ברי. מאור עינינו אינו ברור כל כך מתוך אור היום שמכחה עינינו אבל צפרא ופניא שהיום חשוך ניכר אדמומית החמה ורב פפא לפרש משנתנו בא אמאי מקרי שחמתית:

עמוק. הלבן נראה עמוק אצל השחור:

לבן הוא. כדכתיב (ויקרא יג) ואם בהרת לבנה היא ומדמדמי ליה לחמה שמע מינה לבנה היא:

ולמאי דס"ד מעיקרא. דהוה פרכינן לרב פפא מבריייתא דלבנה היא אמאי לא הויא קשיא לן האי דסמקא צפרא ופניא מה היינו יכולין לפרש אמאי סמקא אם לבנה היא:

בפניא. ששוקעת במערב דחלפא אפתחא דגיהנם ומאדמת מכת אש גיהנם בצפרא דחלפא במזרח אורדי דגן עדן שהוא במזרח כדכתיב גן בעדן מקדם (בראשית ב):

ואיכא דאמרי איפכא. בצפרא סמקא משום דעומדת במזרח ומאירה החמה כנגדה במערב ומאדמת מכח גיהנם שבמערב לפי שעמוד של אור החמה מכה כנגד גיהנם ומאדים החמה מכחו בפניא דחלפא במערב ועמוד שלה הולך לצד מזרח ומכה בגן עדן ומאדים מכח אדמומית וורדי דגן עדן:

²⁸¹ כה וראה אתה הבהן והנה נהפך שער לכן בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא כמקוה פרהה וטמא אתו הבהן נגע צרעת הוא ל וראה הבהן את הנגע והנה מראהו עמק מן העור ובו שער צהב דק וטמא אתו הבהן נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא. לא וכי יראה הבהן את נגע הנתק והנה אין מראהו עמק מן העור ושער שחר אין בו והסגיר הבהן את נגע הנתק שבעת ימים

39. פד, א-ב

רש"י

לימא מתניתין רבי היא ולא רבנן. דכיון דאמרי מין אחד הן אין שניהן חוזרין אלא המתאנה דדמי לחטין יפות ונמצאו רעות רעות ונמצאו יפות:

מין אחד הוא. ואם תרם מזה על זה תרומתו תרומה דקרינא ביה והרמותם ממנו (במדבר יח) וכן לענין הודאה ממין הטענה דאם טענו יין וחומץ והודה לו באחד מהן חייב שבעה על השני דאיכא הודאה מקצת הטענה וממין הטענה:

לא תשארו עליו חטא. אם תרימו חלבו כלומר מן היפה הא אם תרימו מן הרע שבאותו המין תשארו חטא שהתרומה תקדש כמו שהיא רע ואין תקנה להחליפה ולא לחזור ולתרום:

נשיאות חטא למה. הא לא עבד ולא מידי ויחזור ויתרום מן היפה:

אבל לענין מקח. שזה רוצה לקנות יין או חומץ אע"ג דמין אחד הוא לא קני דאיכא דניחא ליה בטעם דניחא ליה בטעם חומץ ולא דמי לחטין יפות ורעות דהתם חד טעמא אית להו וחד שמא אית להו ומה ששאל מכר לו אלא שאינהו קצת:

"ויו ונמצא חומץ - שניהו, יכולין לחזור בהו".

לימא, מתניתין רבי היא ולא רבנן?!

דתניא:

"ויו וחומץ מין אחד הוא,

רבי אומר:

שני מיניו".

פד, ב

אפילו תימא רבנן,

עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין מעשר ותרומה וכדרי רבי אלעא,

דאמר רבי אלעא: מנין לתורם מן הרעה, על היפה, שתרומתו תרומה?

שנאמר: **"ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלב ממונו"**²⁸² (במדבר יח, לב).

אם אינו קדוש נשיאות חטא למה?

מכאן לתורם מן הרעה על היפה - שתרומתו תרומה,

אבל לענין מקח וממכר -

דכולי עלמא: איכא דניחא ליה בחמרא ולא ניחא ליה בחלא,

ואיכא דניחא ליה בחלא ולא ניחא ליה בחמרא.

²⁸² ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלב ממונו ואת קדשי בני ישראל לא תחלקו ולא תמונתו

40. פד, ב

רפ"י

מתני'

המוכר פירות לחבירו. ופסק לו הדמים בשער הידוע כל איפה בכך וכך ומשך כגון בסימטא ובחצר של שניהן קנה ואע"פ שלא מדד דמדידה לא מעכבא דאינה אלא גלויי מילתא בעלמא כמה מכר אבל אם לא פסק אע"פ שמדד ומשך לא קנה כדאמרין בגמרא דלא סמכא דעתיהו שעדיין המוכר יכול להעלות דמיהו כל מה שירצה וזה יכול לומר לא אקנס אלא בזול:

מדד ולא משך לא קנה. וכגון שמדד בכליו של מוכר והניח ע"ג סימטא אבל מדד ונתן לתוך כליו של לוקח קנה כדאמר בגמ':

אם היה פיקח. הלוקח:

שוכר את מקומו. אם ברשות בעלים הם כדאמרין בגמ' ובשליפי רברבי מוקי לה בגמ' והלכך קתני בהו משך דאין דרכם בהגבהה דלא שייכא משיכה אלא במידי דלאו בר הגבהה הוא כדאמרין בגמ':

אבל הלוקח פשתן. דהיינו שליפי זוטרי כדאמרין בגמ':

הרי זה לא קנה. במשיכה:

עד שיטלטלנו כו'. כלומר שיגביהם ויטלם ממקומם למקום אחר ואורחא דמילתא נקט דאין דרך להגביה מקחו אלא כדי ליטלו ולילך:

ואם היה מחובר כו'. בגמרא מפרש לה:

גמ'

מדד. בכליו של מוכר:

והניח ע"ג סימטא קנה. הלוקח כאילו הניחם מוכר ברשותו של לוקח וכגון שפסק הדמים וסימטא אית דאמר שביל של יחידים ואני שמעתי כניסה בולטת מרה"ר ויש רשות לבני אדם להעמיד שם חפצים שלהם כחצר השותפים דאינו עשוי להילוך בני רשות הרבים:

שמה לא שמעת. כלומר שמה לא שמעת מרי יוחנן אלא במודד והניח לתוך קופתו של לוקח דקני ליה כליו בסימטא שהרי יש לו רשות להניח שם כליו כבחצר השותפין אבל סימטא בלא כלי לא קני דלא משיכה איכא ולא רשות המיוחדת ללוקח איכא וכן כלי בלא סימטא לא קני כגון כליו ברשות הרבים דאין לו רשות להושיבם שם:

מודד לתוך קופתו. בסימטא:

מימרא בעי. בתמיהה הא אפי' ברשות מוכר קני ליה כליו דלוקח:

קיבלה מיניה. רבי זירא מרבי אסי או לא קיבלה מיניה:

תא שמע. דקיבלה מיניה:

דאמר רבי ינאי. רבו של רבי יוחנן:

חצר השותפין. והוא הדין לסימטא:

קונין. מקח זה מזה כדמפרש ואזיל:

מאי לאו על גבי קרקע. כרבי אסי אלמא קיבלה בתר הכי כי שמעה מרבי ינאי:

קשיין אהדדי. דרבי אסי ודרי ינאי קשיין אהך דרבי יעקב:

אלא ש"מ כו'. ר' אסי אמת אמר ששמע מרבי יוחנן קנה וגם ר' יעקב שמע לא קנה כדאמר משמיה דר' יוחנן וכדמפרשי כאן במודד כו' ורבי אסי טעה בפירוש שמועתו ואיכא למימר דלא קיבלה:

ת"ש. קשיא לרבי אסי משום הכי לא קיבלה:

מדד ולא משך לא קנה. ובעל כרחך במודד והניח על גבי קרקע מיירי דאי בתוך קופתו קשיא לכולהו בין לרבי ינאי בין לר' יעקב בין לרבי אסי אלא בלא כלי מיירי וקשיא לרבי אסי לבדו דאמר קנה והכא קתני לא קנה:

לא ברשות הרבים. ואפילו אם מדד לתוך קופתו נמי לא קנה דאין כליו של לוקח קונה לו ברשות הרבים כדלקמן:

והאמר אביי ורבא כו'. בפירקין לעיל (דף עו:): פרישית לה:

מסירה. כגון בספינה ובהמה גסה:

משנה

המוכר פירות לחבירו:

משך ולא מדד - קנה.

מדד ולא משך - לא קנה.

אם היה פיקח - שוכר את מקומו.

הלוקח פשתן מחבירו - הרי זה לא קנה,

עד שיטלטלנו ממקום למקום,

ואם היה מחובר לקרקע ותלש כל שהוא - קנה.

גמרא

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

מדד והניח על גבי סימטא - קנה.

אמר ליה רבי זירא לרבי אסי:

שפא לא שמע רבי אלא במודד לתוך קופתו?

אמר ליה:

דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא,

"מדד לתוך קופתו" - מימרא בעי!?

קיבלה מיניה, או לא קיבלה מיניה?

תא שמע:

דאמר רבי ינאי אמר רבי:

חצר השותפין - קונין זה מזה.

מאי לאו על גבי קרקע.

לא, לתוך קופתו.

הכי נמי מסתברא,

דאמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן:

מדד והניח על גבי סימטא - לא קנה.

קשיין אהדדי!

אלא לאו שמע מיניה:

כאן - במודד לתוך קופתו,

כאן - במודד על גבי קרקע.

שמע מיניה.

תא שמע:

"מדד ולא משך - לא קנה,"

מאי לאו בסימטא.

לא, ברשות הרבים.

אי הכי,

אימא רישא: "משך ולא מדד - קנה,"

משיכה ברשות הרבים - מי קניא!?

והא אביי ורבא,

דאמרי תרוייהו: מסירה - קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהן,

משיכה - קונה בסימטא, ובחצר שהיא של שניהן.

וְהַגְבָּהָה - קוֹנָה בְּכֹל מְקוֹם.

מֵאֵי "מִשְׁדֵּךְ" נִמְי דְקִתְנִי, מְרֻשּׁוֹת הָרַבִּים לְסִימְטָא.

אֵי הָכִי,

אֵימָא סִיפָא: "אִם הִיא פִיקַח - שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמוֹ",

וְאֵי בְרֻשּׁוֹת הָרַבִּים, מִמָּאן אָגֵר?

הָכִי קֹאמֵר:

וְאִם בְּרֻשּׁוֹת בְּעָלִים הִיא,

אִם הִיא פִיקַח - שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמוֹ.

רַש"י

אֵי הָכִי. דְלֹא בְסִימְטָא מִיִּירֵי אֵלֹא בְרֻשּׁוֹת הָרַבִּים אֵימָא סִיפָא אִם הִיא פִיקַח שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמוֹ וְאֵי בְרֻשּׁוֹת הָרַבִּים הִיא מִמָּאן אָגֵר אֵלֹא וְדֹאֵי בְסִימְטָא אִם בְּחֻצֵי הַשּׁוֹתֵפִים מִיִּירֵי דְמֻצֵי אָגֵר מִבְּנֵי הַהוּא מִבּוֹי הַפְתּוּחַ לְהַהִיא סִימְטָא:

הָכִי קֹאמֵר וְאֵי בְרֻשּׁוֹת בְּעָלִים כו'. דְהֵאֵי דְקִתְנִי וְאִם הִיא פִיקַח מִלְתָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה הִיא לְאַשְׁמוּעִינָן דִּישׁ מְקוֹם שְׂאֵם יִהְיֶה פִיקַח יִשְׁכּוֹר רֻשּׁוֹת בְּעָלִים כְּדִי לְקַנּוֹת מִקַּחוֹ וּמִשְׁפִּטֵי קִנְיָהּ בְּאִי לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְמִשִּׁכָּה קוֹנָה וְשִׁכְרוֹת מְקוֹם כְּהַגְבָּהָה גְבִי פִשְׁתָּן:

41. כד, ב - כה, א

ר"י

כליו של אדם. של לוקח קונה לו אם פסק דמים בכל מקום אפי' ברשות מוכר וכגון דאמר ליה בהדיא יקנה כלליך כדאמר לקמן בשמעתין אבל בסתמא מיבעיא לן לקמן ולא אפשיטא:

חוץ מרה"ר. והוא הדין לחצר שאינה של שניהן כדמוכח לקמן בברייתא דד' מדות:

כאן בסימטא. הא דר"ל ור' יוחנן:

כל מקום שיש לו רשות. כגון סימטא וחצר השותפין ורשות מוכר וכגון דאמר ליה זיל קני כדלקמן דהיינו יש לו רשות:

אין לו רשות. כגון רה"ר לא: הי"ג בתוספתא ארבע מדות במוכרין עד שלא נתמלאת מדה למוכר משנתמלאת מדה ללוקח בדי"א במדה שאינה של שניהן אבל אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה בדי"א ברה"ר או בחצר שאינה של שניהן אבל ברשות הלוקח כיון שקיבל עליו מוכר הי"ז קנה ברשות מוכר לא קנה עד שיגביה או עד שיוציא מרשות הבעלים ברשות זה המופקדין אצלו לא קנה עד שיקבל עליו או עד שישכור את מקומו. ופירוש ארבע מדות במוכרים לאו ד' רשויות קחשיב רה"ר רשות מוכר רשות לוקח רשות המופקדין אצלו דהא רשות מוכר ורשות נפקד חזא הוא דהכא והכא שייך למימר קבלה ושכירות מקום והוצאה והגבהה דהא תנן במתניתין גבי רשות מוכר שכירות מקום דקתני ואם היה פיקח שוכר את מקומו ואוקימנא ברשות בעלים וכיון דדינן שוה ליכא ד' מדות ומה הן ארבע מדות ד' חלוקין של דינן שחלוקין זה מזה ואלו הן מדה שאינה של שניהן ברה"ר ובחצר שאינה של שניהן דאמרינן בה עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה ללוקח הרי אחת מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה הרי שתיים רשות לוקח מיד כשקיבל מוכר קנה הרי ג' רשות מוכר ורשות נפקד דקמפרש בהן דין הגבהה והוצאה קבלה ושכירות הרי ד' וסמך מצאתי לי מדברי רבינו זקני מ"כ:

עד שלא נתמלאת המדה למוכר. שאם נשפך היין או השמן או אם הוקר למוכר ויכול לחזור בו דמוקי לה לקמיה במדה שהשאלו שניהן הלכך כל זמן שלא נתמלאת המדה הרי היא ברשות מוכר:

משנתמלאת הרי היא ברשות לוקח. לקחתה וליטול בה מקחו עד שיצניענו או יניחנו בכליו דלדעת כן השאילו להם לזה למדידה ולזה להצניע את שלו וכל זמן שעוסק במדידה למלאות המדה הרי היא ברשותו דמודד דהיינו מוכר ואין הלוקח יכול לקנות בתוך כליו של מוכר כל זמן שלא משך או שלא הגביה משנתמלאת המדה ללוקח כדפרישית שעכשיו נעשית כליו של לוקח דלדעת כן נשאלה לו וסי"ל להאי תנא דכליו של לוקח קונה ברה"ר כדמפרש ואזיל ודלא כרב ושמואל ומיהו בסימטא ובחצר של שניהן מוקי לה לקמיה דהתם קני כליו של לוקח:

במדה שאינה של כו'. וכדפריש טעמא:

אבל אם היתה המדה של אחד מהם. או של לוקח או של מוכר:

ראשון ראשון. שנותנין לתוך המדה קנה בעל המדה שאם המדה של מוכר אע"פ שנתמלאת המדה הרי היא של מוכר ולא קנה לוקח ואע"פ שפסק הדמים לא קנה עד שימשוך דבכליו של מוכר ברה"ר אי נמי בסימטא לא קני לוקח דהא אפי' ברשות לוקח נמי אמרינן לקמן דלא קנה לוקח כל זמן שהפירות בכליו דמוכר עד שישפכם לקרקע ואם המדה של לוקח אף על גב דלא נתמלאת נמי ראשון ראשון קנה דדמי למשך אע"פ שלא מדד דקתני מתני' דקנה דכליו של לוקח קונה לו:

ברה"ר. וקשיא למי"ד חוץ מרה"ר:

ובחצר שאינה של שניהן. וכגון שלא נתן בעל חצר להם רשות למדוד שם דהיינו דומיא דרה"ר:

אבל. אם היו מודדין ברשות מוכר לא קנה לוקח אע"פ שהמדה שלו דכליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה ואע"פ שפסק ומדד ומשך דמשיכה לא מהניא בי מוכר עד שיגביהה דהגבהה קונה בכל מקום או עד שיוציאנה מרשות של מוכר לרשות של לוקח או לסימטא או שצירף ידו למטה גמי ברה"ר סמוך לאיסקופת הבית וקיבלה כדאמרי' בכתובות (דף לא.) גבי היה מגרר ויוצא ולקמן בשמעתין (דף פו.) מייתי לה ומיהו לקמן מוקי לה במדה דמוכר בי מוכר ומדה דלוקח בי לוקח דבי מוכר שכיחי מאני דמוכר ובי לוקח שכיחי מאני דלוקח:

ברשות לוקח. שהביא המוכר תבואתו למוכר בבית לוקח: **כיון שקיבל עליו מוכר.** שנתרצה ואי"ל כל תבואה זו קנויה לך בכך וכך כל סאה וסאה:

רב ושמואל דאמרי תריןיהו:
פדה, א פליו של אדם - קונה לו בכל מקום, חוץ - מרשות הרבים.

ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תריןיהו:
אפילו ברשות הרבים.

אמר רב פפא:

לא פליגי:

כאן - ברשות הרבים,

כאן - בסימטא.

ואמאי קרו לה 'רשות הרבים'?

שאין רשות היחיד.

הכי נמי מסתברא:

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

פליו של אדם - קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניחו.

יש לו רשות - אין,

אין לו רשות - לא.

שמע מינה.

תא שמע:

"ארבע מדות במוכרין,

עד שלא נתמלאה מדה - למוכר,

משנתמלאה מדה - ללוקח.

במה דברים אמורים: במדה שאינה של שניהן.

אבל אם היתה מדה של אחד מהן - ראשון ראשון קנה.

במה דברים אמורים: ברשות הרבים,

ובחצר שאינה של שניהן,

אבל ברשות מוכר - לא קנה עד שיגביהנה,

או עד שיוציאנה מרשותו

ברשות לוקח - כיון שקבל עליו מוכר קנה לוקח.

ברשות הלה המופקדים אצלו - לא קנה עד שקיבל

או עד שיוץ

קתני מיהא: 'ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהן'.

מאי לאו ברשות הרבים ממש.

לא, סימטא.

והא דוקיא ד'חצר שאינה של שניהם' קתני!

מאי 'חצר שאינה של שניהם' נמי?!

לא דהאי כולה ולא דהאי כולה, אלא דתרוייהו.

קנה לוקח. מיד אע"פ שלא מדד דקני ליה רשותו ואע"פ שהמדה של מוכר דהכלי בטל אצל הרשות ומיהו לקמיה מוקי לה במדה דלוקח ולא גרע ממשך ולא מדד דקתני מתני' דקנה:

המופקדין אצלו. שהפקיד שם מוכר פירותיו ומסתמא הקנה לו נפקד למפקיד את רשותו לצורך פירותיו למוכר ולמדוד פירותיו בביתו כדרך כל הנפקדים: **עד שקיבל עליו.** נפקד במצות מפקיד לייחד לו רשות ללוקח לקנות הפירות באשר הוא שם או שישכור והוא הדין נמי גבי רשות מוכר שייך קבלה ושכירות והכא נמי שייך הגבהה והוצאה אלא תנא אורחא דמילתא קתני דסתם מוכר כשמוכר רוצה הוא לפנות את ביתו הלכך קתני התם הגבהה והוצאה דאינו חפץ להשאיל ולא להשכיר רשותו וגבי נפקד שייך קבלה ושכירות דכי היכי שהיה נפקד של זה הראשון הכי נמי ישמור פקדונו של שני ורבותא תנא הכא קבלה ושכירות וכל שכן הגבהה והוצאה ולמאן דמוקי לקמן במאני דמוכר בי מוכר ומאני דלוקח בי לוקח איכא לאוקומי נמי במאני דמופקד בי מופקד והלכך לא קני לוקח בכליו דנפקד: **מאי לאו רשות הרבים ממש.** ואפי"ה קתני דאם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה אלמא כליו של לוקח ברה"ר קונה וקשיא למי"ד חוץ מרה"ר ולר' אבהו אי"ר יוחנן:

אלא דתרוייהו. חצר השותפין:

42. כה, ב - כו, א

רָשׁ"י

כליו של לוקח ברשות מוכר. כגון פסק ונתן לתוך מדה של לוקח או מדד במדה שלו ושפכן לכליו של לוקח והבית של מוכר הוא:

קנה לוקח. כאילו נתן לתוך רשותו של לוקח: **או לא קנה.** דרשות עיקר והכלי בטל לגבי הרשות:

תניתוה. משנה היא בגיטין בפרק הזורק (דף עז.): **לתוך חיקה.** כלומר על בגדיה שהיא מלובשת:

קלתה. סל שהנשים נותנות לתוכו מחטין וצינוריות:

הרי זו מגורשת. דקונה לה קלתה ברשות המגרש: **דמחו מאה עוכלי בעוכלא.** כלומר שדו בה נרגא מאה הכאות במשקל ששמו עוכלא ששיברו הטעם הזה דבפרק הזורק פרכין ש"מ כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח ומתרצי כל הני אמוראי התם דלא תילף מינה:

תלויה בה. ואינה נגררת בקרקע ולכך קונה לה קלתה דדמי להגבהה שקונה בכל מקום תלויה בה היינו קשורה ותלויה:

קשורה אף על פי שאינה תלויה. אלא נגררת בקרקע וקשורה בה ולא גרסי תלויה אע"פ שאינה קשורה:

בין ירכותיה. ואף על פי שמונחת בקרקע אין מקפיד על מקום מושב אשתו ועד עכשיו היה אותו מקום קנוי לה:

מוכר קלתות. לכך אינו מקפיד על מקומם שיש לו בית לכך. כך פירשה רבינו מ"כ במס' גיטין:

לא על מקום חיקה. כשנגררין בגדיה על הקרקע: **אלא פשוט לה מהא.** דלא קנה:

מאי לאו בכליו דלוקח. שמדדו בו בבית מוכר ואפ"ה לא קנה לו כליו:

ומשני לא בכליו דמוכר. ומש"ה לא קנה לוקח עד שיגביהה דאכתי לא נפק מרשותיה דמוכר כלל:

ומקשינן מדרישא בכליו דמוכר כו'. ולפי סדר התוספתא איכא לאקשוויי הכי ומדסיפא בכליו דמוכר רישא נמי בכליו דמוכר:

ואי בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח. לדידך דאזלת בתר כלי ולא מבטלת ליה אצל הרשות שהוא בתוכו אי"כ אמאי קנה לוקח בקבלת מוכר הא אכתי לא נפק מרשותו דמוכר כלל אלא ודאי בתר רשות אזלינן ולא בתר כלי והלכך בי מוכר הרי הוא של מוכר עד שיגביהה לוקח לא שנא בכליו דלוקח ולא שנא בכליו דמוכר ובי לוקח קנה לוקח ואפילו אי הוי בכליו דמוכר ומשני סיפא אתאן כו':

ומתמה ומאי פסקא. כי פסקת את הדבר כן דלעולם בי מוכר אין מודדין כי אם בכליו דמוכר ובי לוקח בכליו דלוקח בתמיה:

ומשני סתמא דמילתא כו'. והיינו שתיים מדות מדי' מדות של מוכרין דהכי קאמר ברשות מוכר לעולם לא יקנה לוקח כי אם בהגבהה משום דדרך למדוד שם בכליו דמוכר ולעולם ברשות לוקח קונה בקבלת מוכר שהרי נתונים בכליו דלוקח: מצאתי מוגה בהגהת רבינו זקני מ"כ כן משך חמריו ופועליו והכניסן לוקח לתוך ביתו והתבואה על גבן:

בין פסק עד שלא מדד. אם באו לחזור קודם מדידה יחזרו דבמאי נקנה לא משיכת תבואה יש ולא רשות לוקח יש דעודם על צוארם ולא הונחו לרשותו שהרי לא פירקן כדמוכח סיפא דקתני בה פירקן מכלל דרישא בלא פירקן אלא הכנסה בעלמא שמשכן והכניסן לתוך ביתו קתני והך משכיכה לאו משיכה היא לקנות שהרי האדם הוא מושך ומשיכת אדם טעון פירות לא מהניא לקנות את הפירות עד שימשוך הפירות עצמן:

בין מדד. דהונחו לרשותו: **עד שלא פסק.** אם באו לחזור קודם פיסוק חוזרין אע"פ שהונחה עתה בשעת מדידה ברשותו דלוקח ובכליו דלוקח דלא קניא רשותו קודם פיסוק ואפילו משיכה קודם פיסוק לא מהניא כדמפרש לקמיה דלא סמכא דעתיה לא דמוכר ולא דלוקח שהמוכר שמא יפסוק דמיהן יקרים יותר או הלוקח ישלם בזול יותר ומתני דקתני משך ולא מדד קנה כשפסק קודם משיכה:

בְּעֵא מִינֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת מֵרַב הוּנָא:
כְּלָיו שֶׁל לֹקַח בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר,
קָנָה לֹקַח אוֹ לֹא?

אָמַר לֵיהּ:

תְּנִיתוּהּ:

"**זְדַקּוּ לָהּ לְתוֹךְ חִיקָה אוֹ לְתוֹךְ קִלְתָּהּ הֲרִי זוֹ מְגוּרְשֶׁת**" (גיטין עז.).

אָמַר לֵיהּ רַב נַחֲמָן:

מֵאֵי טַעְמָא פְּשֻׁטָּתָ לֵיהּ מְהֵיִיא? דְּמַחוּ לָהּ מָאָה עוֹכְלֵי בְּעוֹכְלָא!

דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל:

וְהוּא שְׁהִיתָה קִלְתָּהּ תְּלוּיָהּ בָּהּ.

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר:

קְשׁוּרָה וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינָה תְּלוּיָהּ בָּהּ.

רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה אָמַר:

כְּגוֹן שְׁהִיתָה קִלְתָּהּ מוּנַחַת לָהּ בֵּין יִרְכּוּתֶיהָ.

רַב מִשְׁרֵשִׁיא בְּרִיהּ דְּרַבִּי אֲמַי אָמַר:

כְּגוֹן שְׁהִיָּה בְּעֵלָה מוֹכֵר קִלְתוֹת.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

מְקוֹם חִיקָה, קְנוּי לָהּ. מְקוֹם קִלְתָּהּ קְנוּי לָהּ.

אָמַר רַבָּא:

מֵאֵי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן?

לְפִי שְׂאִין אֲדָם מְקַפֵּיד לֹא עַל מְקוֹם חִיקָה וְלֹא עַל מְקוֹם קִלְתָּהּ.

אֵלָּא פְּשׁוּט לָהּ מְהֵא:

"**בְּרִשּׁוֹת מוֹכֵר לֹא קָנָה,**

עַד שִׁיגְבִינְהָ, אוֹ עַד שִׁיִּצְיָאנָה מִרְשׁוֹתוֹ."

מֵאֵי לָאוּ בְּכָלְיוֹ דְּלֹקַח.

לֹא,

בְּכָלְיוֹ דְּמוֹכֵר.

וּמְדַרְיֵשָׁא בְּכָלְיוֹ דְּמוֹכֵר,

סִיפָא נְמִי בְּכָלְיוֹ דְּמוֹכֵר.

אִימָא סִיפָא: "**בְּרִשּׁוֹת לֹקַח, בֵּין שְׁקִיבֵל עֲלָיו מוֹכֵר קָנָה לֹקַח,**"

וְאִי בְּכָלְיוֹ דְּמוֹכֵר, אֲמַאי קָנָה לֹקַח?

סִיפָא אֲתָאן לְכָלְיוֹ דְּלֹקַח.

וּמֵאֵי פְּסָקָא!?

סְתַמָּא דְּמִילְתָּא,

בִּי מוֹכֵר מְאֵנִי דְּמוֹכֵר שְׂכִיחִי,

בִּי לֹקַח מְאֵנִי דְּלֹקַח שְׂכִיחִי.

אָמַר רַבָּא:

תָּא שְׂמַע:

"**מִשְׁךְ חֲמִרְיוֹ וּפּוֹעֲלָיו וְהַכְּנִיסוֹן לְתוֹךְ בֵּיתוֹ,**

בֵּין פְּסָק עַד שְׁלֹא מְדַד,

וּבֵין מְדַד עַד שְׁלֹא פְּסָק,

פ"א

שְׁנִיָּהּ, יְכוּלִין לְחַזֵּר בָּהּ.

פִּירְקוֹ וְהִכְנִיסוּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ,

פֶּסֶק עַד שֶׁלֹּא מָדַד - אֵין שְׁנִיָּהּ יְכוּלִין לְחַזֵּר בָּהּ.

מָדַד עַד שֶׁלֹּא פֶּסֶק - שְׁנִיָּהּ יְכוּלִין לְחַזֵּר בָּהּ.

וּמְדַכְּלִין דְּמוּכָר בְּרִשּׁוֹת לֹקָח - לֹא קָנָה,

כְּלִין דְּלֹקָח נְמִי בְּרִשּׁוֹת מוּכָר לֹא קָנָה!

אָמַר רַב נְחֵמָן בַּר יֶצְחָק:

בְּשֵׁשֶׁפְּכֵן.

אֵיקָפַד רַבָּא:

מִיָּדִי "שֵׁשֶׁפְּכֵן" קָתְנִי?!

"פִּירְקוֹ" קָתְנִי!

אָלֵא אָמַר מָר בַּר רַב אֲשֵׁי:

בְּמִתְאֲכָלֵי דְתוּמִי.

אָמַר לִיה הוּנָא בְּרִיה דְּמָר זוּטְרָא לְרַבִּינָא:

מְכַדִּי "פִּירְקוֹ" קָתְנִי,

מַה לִּי פֶּסֶק וּמַה לִּי לֹא פֶּסֶק?

אָמַר לִיה:

פֶּסֶק - סְמַכָּא דְעֵתִיָּה,

לֹא פֶּסֶק - לֹא סְמַכָּא דְעֵתִיָּה.

אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשֵׁי:

תָּא שְׁמַע:

רַב וְשִׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַרְוִיָּהוּ:

כְּלִין שֶׁל אָדָם קוֹנֵה לוֹ בְּכָל מְקוֹם.

לְאֵתוּי מַאי?

לְאוּ לְאֵתוּי רִשּׁוֹת מוּכָר.

הָתָם דְּאָמַר לִיה: "זֵיל קְנִי".

רַס"י

פִּירְקוֹ. בֵּין מוּכָר בֵּין לֹקָח וְהִכְנִיסוּ לְרִשּׁוֹתוֹ דִּישׁ כֵּאֵן הִנְחָה בְּרִשּׁוֹת לֹקָח יֵשׁ כֵּאֵן חִילוּק וְאֵעִי' דֹּאכְתִּי בְּהַךְ הִכְנָסָה לֹא קָנָה מִשּׁוּם דְּלֹא פֶּסֶק אִהְיֵי לְכִי פֶּסֶק בְּתֵר הִכִּי דְקָנִיא לִיה רִשּׁוֹתֵיה שְׁמוּנְחִין בּוּ הִלְכֵךְ פֶּסֶק אַחֲרֵי כֵן אֵעִי'פִּי שֶׁלֹּא מָדַד קָנִיא לִיה רִשּׁוֹתֵיה וְאֵין יְכוּל לְחַזֵּר אִפִּי קוּדָם מְדִידָה דְבִשְׁעַת פִּיסוּק קָנִיא לִיה רִשּׁוֹתֵיה וְאֵין כְּלִין שֶׁל מוּכָר מַעֲכָב עֲלֵיו אֲלֵמָא כְּלִי לֹא חֲשִׁיב רִשּׁוֹתֵיה וּמְדִידָה נְמִי לֹא מַעֲכָבָא כְּדַתְנָן מִשְׁךְ וְלֹא מָדַד קָנָה דְהוּאִיל וּפֶסֶק דְמִים עַל כּוֹלֵן מְדִידָה גְלוּי מִילְתָּא בַעֲלֵמָא הִיא וְלֹא דְמִי לְהִיכָא דְלֹא מְכַר לוֹ אֲלֵא כּוֹר אַחַד דְאִמְרֵי לְקָמָן מְדִידַת הַכּוֹר מַעֲכָבָא וְיְכוּל לְחַזֵּר בּוּ אִפִּילוּ בְּסֵאָה אַחֲרוּנָה דְהָתָם מַעֲכָבָא מְדִידָה דְלֹא קָנִיא רִשּׁוֹתֵיה אֲלֵא מֵאִי דּוֹבִין לִיה:

מָדַד עַד שֶׁלֹּא פֶּסֶק לֹא קָנָה. וְיְכוּלִין לְחַזֵּר קוּדָם שִׁיפְסָקוּ אַבְל מִשִּׁיפְסוּק קָנָה וְאֵית דְּמַפְרְשֵׁי פִירְקוֹ וְהִכְנִיסוּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ הֵיינו מְשִׁיכָה וְהֵיא דְקָתְנִי פֶּסֶק עַד שֶׁלֹּא מָדַד אֵין שְׁנִיָּהּ יְכוּלִין לְחַזֵּר מוּקָמִי לֵה כְּשִׁפְסָק קוּדָם שְׁפִירְקוֹ וְקָנִי בְּמִשְׁכָּה שְׁאֲחַר פִּיסוּק וְטֵעוֹת הוּא בִידָם דְאִי'כִּי הִיכִי יִלְיָף מִינֵיה דְכְּלִין שֶׁל מוּכָר לֹא מַעֲכָב קָנִייה דְרִשּׁוֹת לֹקָח דְלֵמָא הֵיא דְקָנָה לֹקָח לֹאוּ מִשּׁוּם קָנִיית רִשּׁוֹתוֹ הוּא אֲלֵא מִשּׁוּם מְשִׁיכָה:

וּמְדַכְּלִין שֶׁל מוּכָר בְּרִשּׁוֹת לֹקָח לֹא קָנָה. מוּכָר כְּלוּמַר שְׁאֵין כְּלִין שֶׁל מוּכָר מַעֲכָב עַל רִשּׁוֹת הַלֹּקָח לְקָנוֹתוֹן הַלֹּקָח כְּדָקְתְנִי פִירְקוֹ וּפֶסֶק קָנָה דְקָנָה רִשּׁוֹת קוּדָם מְדִידָה וְאֵעִי'פִּי שְׁעֵדִיין הַפִּירוֹת בְּתוֹךְ שְׁקִין שֶׁל מוּכָר וְכִיּוֹן דֹּאִהְיֵי רִשּׁוֹת לֹקָח לְבַטֵּל כְּלִין שֶׁל מוּכָר וְלְהוֹצִיאָן מִרִשּׁוֹת מוּכָר כֹּל שְׁכָן וְכֹל שְׁכָן כְּלִין דְּלֹקָח נְמִי בְּרִשּׁוֹת מוּכָר יְבַטֵּל הַרִשּׁוֹת אֵת הַכְּלִי שֶׁל לֹקָח שֶׁלֹּא לְהוֹצִיאָן מִחֻזְקַת הַמוּכָר שְׁמוּחֻזַק בְּהוֹן עַד עֵתָה:

בְּשֵׁשֶׁפְּכֵן. הֵיא פִירְקוֹ הֵיינו שְׁפִירְקוֹ לְשִׁפְכֵן מִן הַשְּׁקִין לְקַרְקַע בֵּיתוֹ שֶׁל לֹקָח דְלִיכָא כְּלִין דְמוּכָר וְהִלְכֵךְ קָנִיא לִיה לְלֹקָח רִשּׁוֹתוֹ:

אֵיקָפַד רַבָּא. דֹּאִיהוּ אָמַר הֵיא תִישׁ:

פִּירְקוֹ קָתְנִי. דְּמִשְׁמַע כְּמוֹת שְׁהִי מוּנְחִין חֲבִילוֹת כֵּן פִּירְקוֹ:

בְּמִתְאֲכָלֵי דְתוּמִי. חֲבִילוֹת שׁוּמִים דְלִיכָא שְׁקִין:

מְכַדִּי פִירְקוֹ קָתְנִי. שְׁהוּנְחוּ בְּרִשּׁוֹת לֹקָח וְקָנִי לִיה רִשּׁוֹתוֹ מִיד כְּשִׁקִּיבֵל עֲלֵיו מוּכָר לְמַכְרָן לוֹ כְּדָקְתְנִי בְּבִרְיִיתָא לְעִיל:

לֹא סְמַכָּא דְעֵתִיָּה. דְּמִי יִימַר שִׁיטְקִים הַמְכָר שְׁמָא הַמוּכָר יַעֲלֵה בְּדַמְיָהוּן וְהַלֹּקָח יִזְלוּל בְּדַמְיָהוּן שְׁהֵרִי אֵין דְּמִיָּהוּן קְצוּבִין:

הָתָם דְּאָמַר לִיה. מוּכָר זֵיל קָנִי אֲנִי רוּצָה שִׁיקָנָה לְךָ כְּלִיךְ דְּכִמְאֵן דְּמוּשִׁיל לִיה מְקוֹם הִנְחַת כְּלִין דְּמִי כִי קְמִיבְעִיא לָן סְתִמָּא:

43. כו, א-ב

רָא"י

תנן התם: בפ"ק דקדושין: **שיש להן אחריות.** שקיימין לעולם: **בכסף.** במתן מעות: **בשטר.** אם כתב לו שדי מכורה לך או נתונה לך ומסר לו את השטר: **ובחזקה.** נעל וגדר ופרץ כל שהוא והתם יליף טעמא מקראי: **ושאין להם אחריות.** מטלטלי: **במשיכה.** שמושכן לרשותו או לרשות שיש לו חלק בו כגון סימטא וחצר השותפין וכל שכן בהגבהה דהגבהה קונה בכל מקום ובכל דבר דמשהגביהה הניחה ברשותו אפי' בלא משיכה כן נראה לי: **להא שמעתא.** דלקמיה האי לא שנו: **שאין דרכן להגביה.** שכבידין: **שדרכן להגביה.** דברים קלים: **הגונב כיס בשבת.** והוציאו לרשות הרבים: **חייב.** בתשלומין דליכא למימר קם ליה בדרכה מיניה דליכא הכא שתי רשעיות ביחד: **שכבר נתחייב בגניבה.** משעת הגבהה דהגבהה בכל מקום קונה ואיסור שבת ליכא עד שעת הוצאה: **היה מגרר.** בקרקע דהגבהה ליכא ולא קני ליה אלא בשנינו רשות שימשכנה לרשותו: **פטור.** מן התשלומין דקם ליה בדרכה מיניה וכתוב כדי רשעתו (דברים כה) משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות: **שהרי איסור שבת וחייב גניבה באין כאחד.** דבשעת הוצאת חוץ קנייה ונתחייב בסקילה ובכתובות בפרק אלו נערו פרכין דמשיכה להיכא אי לרשות הרבים איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא ומוקמינן לה כשצירף ידו למטה מג' וקבלה וידו של אדם חשובה לו כד' על ד' וקניא ליה ולא בטלה לגבי רה"ר לגבי קנייה ויש כאן [איסור] שבת וגניבה באין כאחד והך קנייה לאו משום הגבהה היא אלא משיכה לתוך ידו שהרי ידו סמוכה בתוך ג' לקרקע ואית דמוקי ליה התם בצדי רשות הרבים דלענין גניבה מיקנא קני ולענין שבת הוי רשות הרבים כרבי אליעזר: **והא כיון דבר הגבהה הוא.** ואפילו הכי אי לאו משום איסור שבת הוה קני ליה במשיכה כגון אם היה מגרר ויוצא בחול: **אמר ליה במיתנא.** כך השיבו סתם וסבור רב אדא דכיס קטן הוא ותמה על תירוץ זה ואמר ליה אנא נמי מיתנא קאמינא לך דאע"ג דאיכא ביה מיתנא דרכו להגביהו הוא: **א"ל דחזי למיתנא קאמינא לך.** כיון גדול מאד [כך שיטת הגמרא נכונה וכך מצאתי הגהת רבינו זקני מ"כ]: **או עד שיוציאנה.** היינו משיכה: **אלמא מידי דבר הגבהה.** דבר קל: **לצדדין קתני.** עד שיגביהנה אם דבר קל הוא או עד שיוציאנה אם דבר כבד הוא ולפי עניות דעתי נראה לי דהוה מצי לתרוצי הכא במידי דבר משיכה עסקינן הלכך אי בעי בהגבהה ליקני דהגבהה עדיפא ממשכיה וקונה בכל דבר ואי בעי במשיכה ליקני דהא אורחיה במשיכה אלא דניחא טפי לאורווי דין תרווייהו דמידי דבר הגבהה בהגבהה ולא במשיכה ומידי דבר משיכה אפי' במשיכה וכן נראים הדברים דהא בפ"ק דקידושין (דף כה): תנן אמר רבי מאיר בהמה גסה במסירה והדקה בהגבהה ולא במסירה ומשיכה ואמרי ליה רבנן בהמה דקה נקנית במשיכה כלומר אף במשיכה ובגמרא אמרי רבנן אחרים זו וזו במשיכה ואמר לחו רבי שמעון זו וזו בהגבהה אלא הגבהה עדיפא ממשכיה דהא אפילו [גסה] לרבי שמעון בהגבהה ולא במשיכה כדמפרש התם: **תא שמע.** ממתניתין המוכר פירות כו': **והא פירות דבני הגבהה נינהו.** דבשליפי זוטרי משמע מתניתין מדקמפלגי בסיפא גבי פשתן דהכי קתני המוכר פירות משך ולא מדד קנה דמשיכת כל שהוא מהניא בפירות שהרי דבר מועט הוא ובמשיכת כל שהוא נעקר כולו ממקומו כדאמר שמואל לגבי ספינה (לעיל דף עה): עד שימשוך את כולה אבל המוכר פשתן שהוא ארוך אע"ג דהוי שליפי זוטרי לא קנה במשיכת פורתא דעדיין לא נעקר כולו ממקומו עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר כלומר שימשכנו או יגביהנו למקום אחר שהיה נעקר כולו ממקום שהיה שם דאיכא למימר דאפילו רב דפליג בספינה הכא מודה דהתם מים יש תחתיו ומדניידא פורתא חשיבא כנעקרה כולה ממקומה אבל על גבי קרקע איכא למימר דמודי: **הכא במאי עסקינן בשליפי רברבי.** והכי קא מפליג בין פירות לפשתן המושך פירות פעמים שאם משך קנה כגון בשליפי רברבי דהתם ודאי מהניא משיכה וכל שכן הגבהה אבל המוכר פשתן דאי אפשר בשליפי רברבי כדמפרש לקמן אלא שליפי זוטרי נינהו לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום כלומר שיגביהנו ולא במשיכה כדלעיל ודרך המגביהין מקחן אין מגביהין ע"מ להחזירו במקום שהגביהו אלא מגביהו והולך לו ונוטלו לרשותו והלכך נקט ממקום למקום והיינו דקפריך אי הכי אימא סיפא כו' דבשלמא לדידי דמוקמינן לה אפי' בשליפי זוטרי איכא לפלוגי בין רישא לסיפא במשיכת כל שהוא כדפרישית אלא לדידך דמוקמת נמי לרישא בשליפי רברבי ארוכין ליכא לפלוגי בין רישא לסיפא אלא דברישא מהניא משיכה דרגילין להיות שליפי רברבי ובפשתן לא מהניא משיכה אלא הגבהה משום דלא הוו רברבי אלא זוטרי:

תנן התם:

"נכסיה שיש להן אחריות - נקניו: בכסף

ובשטר,

ובחזקה.

ושאין להן אחריות - אין נקניו אלא במשיכה" (קידושין כו.).

בסורא מתנו לה להא שמעתא משמיה דרב הסדא,

בפומבדיתא מתנו לה משמיה דרב כהנא,

ואמרי לה משמיה דרבא:

לא שנו אלא:

דברים שאין דרכן להגביה,

אבל דברים שדרכן להגביה: בהגבהה - אין,

במשיכה - לא.

ייתיב אפי', וקאמר להא שמעתא.

איתיביה רב אדא בר מתנה לאפי':

"הגונב כיס בשבת - חייב,

שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת.

היה מגרר ויוצא, מגרר ויוצא - פטור,

שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד".

והרי כיון דבר הגבהה הוא, ואפילו הכי קני במשיכה!

אמר ליה:

במיתנא.

אנא נמי במיתנא קא אמינא!

אמר ליה:

במידי דבעי מיתנא.

תא שמע

"בדשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה,

או עד שיוציאנה מרשותו".

אלמא מידי דבר הגבהה, אי בעי בהגבהה - קני ליה,

ואי בעי במשיכה - קני ליה!

אמר רב נחמן בר יצחק:

לצדדין קתני,

מידי דבר הגבהה - בהגבהה,

מידי דבר משיכה - במשיכה.

פוב, תא שמע:

"המוכר פירות לחבירו,

משך ולא מדד - קני".

והא פירות בני הגבהה נינהו, וקתני דקני במשיכה!

הכא במאי עסקינן:

בשליפי רברבי.

אי הכי,

אימא סיפא:

"הלוקח פשתן מחבירו - לא קנה,

זוטרי:

כ"י

אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי. כמו פירות בתמיה ותהני בהן נמי משיכה [כן נראה שיטה זו בעיני ויעקב]:

שאני פשתן דמשתמיט. שמחליק ואין יכולין לעשות ממנו משאות גדולות הלכך בעי הגבהה דדרכו בכך. ורבינו חננאל פי' שאני פשתן דמשתמיט כיון שאם ימשך מתנתק אין דרכו להמשך לפיכך קני בטלטול ולפי הלשון הזה איכא לאוקומה אפי' בשליפי רברבי ואפי' הכי ליתיה במשיכה אלא בהגבהה משום דמתנתק במשיכה: ה"ג בפירושי רבינו חננאל ת"ש בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור' שמעון בן אלעזר וחכ"א בהמה דקה במשיכה והא בהמה דקה דבר הגבהה היא ותנו חכמים במשיכה. ומשנה היא בפ"ק דקידושין ומדרבנן קפרידך דבהמה דקה מיקניא נמי במשיכה ואע"ג דבת הגבהה היא:

דסרכא. מסתרכת ומתדבקת ברגליה בקרקע ולא אפשר בהגבהה כי אם בקושי הלכך אורחה במשיכה ורבינו חננאל פירש דסרכא שורטת מלשון שרוך נעל (בראשית יד):

עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר,
אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי?

שאני פשתן דמשתמיט,

אמר ליה רבינא לרב אשי:
תא שמע:

"בהמה: גסה - נקנית במסירה,

והדקה - בהגבהה,

דברי רבי מאיר, ורבי שמעון בן אלעזר.

וחכמים אומרים:

בהמה דקה - במשיכה.

והא בהמה דקה דבר הגבהה היא, וקתני דקני במשיכה!

שאני בהמה, דסרכא.

44. כו, ב - כז, א

רש"י

כור בשלשים אני מוכר לך. צריך היה לו למעות כנגד דמי הכור ולא נתכוין שיהא זה קונה פחות מכור ולא יותר מכור אלא כור בצמצום מקנה לו לא פחות ולא יותר הלכך אם משך ואע"פ שפסק ואפילו ברשות לוקח ובכליו של לוקח לא קנה עד שיהא הכור מדוד כולו דהכא מדידה מעכבא הואיל והקפיד במכירה פחות מכור ויותר מכור ומשום הכי יכול לחזור בו מכל המכירה אפילו כשמדד לו כ"ט סאין חוזר הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה ואע"פ שמשך הכ"ט סאין אינה משיכה מעליה דכור זה חד מקח הוא ועד דמשך כוליה לא קני כדאמר' בפרק הזהב (ב"מ דף מז.) דהיכא דמכר לו חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ולא משך את הטלה שניהם יכולין לחזור בהם משום דלא הוי משיכה מעלייתא ומתניתין דקתני משך ולא מדד קנה היינו כשמקנה לן כל החבילה כמות שהיא והמדידה גלויי מילתא בעלמא היא להודיע כמה מכר: **ראשון ראשון קנה.** שכל אחד מכירה בפני עצמו היא וכגון דהויא מדה דלוקח ובסימטא דקני ליה כליו א"י ברשות מוכר וכגון דאמר ליה מעיקרא יקנה לך כלך ברשותי:

רב ושמואל דאמרי תרוניהו:

"כור בשלשים אני מוכר לך" - יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה, "כור בשלשים, סאה בסלע אני מוכר לך" - ראשון ראשון, קנה.

תא שמע:

"אם היתה מדה של אחד מהו - ראשון ראשון קנה",

ואף על גב דלא נתמלאה המדה!

כגון דאמר ליה: "הין בשנים עשר סלעים, לוג בסלע אני מוכר לך", וכדאמר רב פהנא: "שנתות היו בהין", הכא נמי שנתות היו במדות.

תא שמע:

"השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן היום בדינר,

ולגורן יפה סלע - אסור להנות הימנו,

אבל אם שכרו מהיום בדינר ליום, ולגורן יפה סלע - מותר."

ואי סלקא דעתך: "כור בשלשים, סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה",

הכא נמי, קמא קמא מיפסק פסק, ואסור להנות הימנו.

"מדינר ליום ולגורן יפה סלע מותר",

אמאי? והא אגר נטר לי הוא!

אמר רבא:

ותסברא, ולזולי בשכירות מי אסיר!?

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא?

רישא, דלא קא עביד בהדיה מהשתא, מיחזי כי אגר נטר לי,

סיפא דקא עביד בהדיה מהשתא, לא מיחזי כי אגר נטר לי.

רש"י

תא שמע. משום דפרכין מינה טובא בשמעתין לעיל לא קאמר מיתביב: מצאתי גירסא זו על העיקר בפירושי רבינו חננאל איש רומי ת"ש אך היתה המדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה ואע"ג דלא נתמלאת המדה הכא במאי עסקינן בדאמר ליה הין ב"יב סלעים לוג בסלע אני מוכר לך וכדאמר רב כהנא שנתות היו בהין הכא נמי כו' וכן עיקר דמההיא רישא שייך למיפרך הא דקתני בה בהדיא עד שלא נתמלאת המדה למוכר כו' אבל במדה של אחד מהן לא חיישינן לנתמלאת המדה אלא ראשון ראשון הנכנס בכליו של לוקח קנה לוקח דאפי' בחצי מדה שהיא חסירה ואין ידוע כמה יש הואיל ולא נתמלאת אין יכול לחזור בו ואע"ג דא"ל כור אני מוכר לך ביחד או סאה אני מוכר לך ביחד כל שכן הכא דזבין ליה כור ומדד כ"ט סאין מלאין שקנה כל מדה ומדה כשנתמלאת וקשיא לתרויהו ופרקינן בדאמר ליה הין ב"יב סלעים לוג בסלע אני מוכר לך והיו י"ב שנתות כעין בליטות יוצאין בדופני הכלי מתוכו לסימנים כיון שמגיע השמן או היין בכל בליטה ידוע שהוא לוג וכיון שהגיע לבליטה נתמלאת המדה קרינא ביה ודמיה ממש לכור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך דקנה כל סאה וסאה ה"נ כל לוג ולוג קני כשמגיע לסימן ורישא דקתני חילוק בין נתמלאת ללא נתמלאת נהי נמי דמיירי כמו בספא בדאמר ליה הין ב"יב לוג בסלע אפי' הכי לא קני לוקח ראשון ראשון המגיע לסימן דכיון דבמדה שאינה של שניהן עסקינן והוא רוצה למדוד ולמלאותה כולה הרי היא מושאלת לו עד שיגמור את מדידתו דלא הויא שאולה ללוקח עד שתתמלא כדפרישית לעיל דעל מנת כן שאולה שניהן זה למדידה וזה לקחתה משתתמלא לשפכה בכליו או ברשותו. והאי דקפריך בספרים שלנו מסיפא דקתני ברשות לוקח כיון שקיבל כו' לאו פירכא היא כלל דהתם כשהקנה לו כל התבואה מיירי דקני ליה רשותא בלא מדידה כדקתני נמי מתני' משך ולא מדד קנה ועוד אדרבה הוה ליה לפרוכי ממתניתין דקתני בהדיא משך ולא מדד קנה דאילו התם לא מדד כלל ואפי' הכי קנה ועוד שינויא דקמשני לפי לשון הספרים דלא מפרשי דבהכי מיירי דקאמר הין ב"יב לוג בסלע לאו שינויא הוא דמה מהניא שנתות היכא דאמר ליה סתם הין אני מוכר לך אפי' אם מדד לו הין ב"יב לוגין לא קני לשמואל עד דאמר בהדיא הין ב"יב לוג בסלע אני מוכר לך:

כדאמר רב כהנא. במסכת מנחות:

שנתות היו בהין. של קדש עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש כלומר סימנים למדת חצי ההין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש יין:

השוכר את הפועל. ונותן לו שכרו עכשיו בניסן כדי לעשות עמו בגורן:

היום בדינר. כלומר כל יום של ימות הגורן בדינר ונתן לו עכשיו ל' דינר ל' ימי הגורן ולא גרסינן מהיום בדינר בפי' רבינו חננאל:

ולגורן יפה. שכרו סלע בכל יום שבסלע היה יכול להשכיר עצמו אבל בשביל הקדמת המעות אוזיל גביה:

אסור. משום דמיחזי כי אגר נטר לי שנתות לו זה הפועל סלע בימות הגורן בשביל דינר שנתן לו בניסן והמתין לו עד עכשיו:

אבל אם שכרו מהיום. מאה יום במאה דינר ונתן לו שכרו עכשיו ולגורן היה יכול להשתכר הפועל בסלע דהיינו ד' דינרין ליום כיון שמאותו היום ששכרו עושה עמו מותר שכל פועלת המאה ימים כיום אחד ארוך דמיין ולא הוי אגר נטר לי שהרי מיד התחיל בפעולתו וכמו שהתחיל בפעולת ימי הגורן דמי והא הכא דכי כור בשלשים סאה בסלע הוא שהרי הזכיר לתת לו דינר ליום ולא קאמר ליה סתמא עד ימות הגורן אני שוכר במאה דינר ואפי' הכי קתני מותר וחייב להשלים וקשיא להני דאמרי ראשון ראשון קנה והשאר לא קנה וכיון שזה לא קנה אמאי מותר הא כיון דיכול לחזור בו דכל יום ויום חשוב מכירה בפני עצמה הוי נמי אגר נטר לי לענין ימות הגורן שהרי בניסן נתן לו שכר ימות הגורן ואינהו לא חיילי עד שיגיע ימות הגורן:

ותסברא. דליהוי אסור וכי ולזולי בשכירות מי אסור בתמיה ואפי' היכא דהקדים לו הדינר מניסן ולא עשה עמו עד לגורן מדאורייתא שרי דלא דמי לא להלואה ולא למקח וממכר דאית ביה אונאה וביטול מקח דהתם ודאי כי מוזיל גביה מכדי שויו בשביל הקדמת המעות נמצא שנתות לו יותר מכדי הדמים שקבל אבל שכר טרחו של אדם ליכא אגר נטר לי דדרך פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה יאכל וכל מה שמקבל הפועל מבעל הבית ריוח הוא אצלו והלכך הך סיפא ליכא צד רבית כלל והיינו דקפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דלזולי בשכירות שרי רישא אמאי אסור ליהנות ממנו:

ומשני רישא. חומרא בעלמא הוא דכיון דלא קעביד בהדיה מלאכה עד שיבא הגורן והוא כבר נתן המעות מקודם מחזי כרבית:

45. פז, א

"אם היה מחובר בקרקע, ותלש כל שהוא - קנה."

משום ד'תלש כל שהוא - קנה'!?

אמר רב ששת:

הכא במאי עסקינן:

דאמר ליה: "לך יפה לך קרקע כל שהוא, וקני כל מה שעליה".

פז"י

ומתמיהין משום זתלש כל שהוא. מן הפשתן קנה כל השאר המחובר בקרקע ואמאי מי קני האי במשיכה דהאיך: דא"ל. מוכר ללוקח: לך ויפה לך קרקע כל שהוא. כך כתוב בספרים ישנים כלומר לך והחזק בקרקע לקנות פשתן המחובר בה דקרקע נקנה בחזקה וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ואתא מתניי לאשמועינן דחזקת קרקע מהני לפשתן ואע"ג דלא זבין ליה ארעא ואשמועינן נמי חזקה קלה דבלקיטת הפשתן מקצתו יכול לקנות השאר המחובר וכגון דא"ל המוכר לקט מן הפשתן עצמו קצת ויתייפה הקרקע ויהיה נקי לחרישה כדאמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף נד.) האי מאן דזכי זיכיא אדעתא דארעא קני וה"נ אם לקט מן הפשתן קצת ונתכוין לקנות הקרקע קני לה לקנות כל מה שעליה כן נראה בעיני:

46. פז, א

רש"י

מתני'

המוכר יין ושמן. וה"ה לפירות אלא אגב דבעי לאורויי בסיפא חייב להטיף שלש טיפין נקט יין ושמן: והוקרו או שהזלו. לאחר פיסוק הדמים:

עד שלא נתמלאת המדה. ובמדה שאינה של שניהם מוקי לה בגמ' ותנינא מה דתניא לעיל בברייתא וטעם כדהתם כל זמן שלא נתמלאת הוי כליו של מוכר ומשנתמלאת הוי כליו של לוקח ומיירי בסימטא או בחצר של שניהם:

היה סרסור ביניהן. והמדה שלו כדמפרש בגמ' ודרך הסרסור לקנות מבעל הבית ומוכר לאחרים ומרויח: נשברה לסרסור. דקני ליה כליו של סרסור לסרסור כדתניא לעיל ואם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה וקא משמע לן דלא אמרינן דסרסור אינו אלא שלוחו של לוקח וכשתמלאת נשברה ללוקח:

הרכינה. הטה על צדה אחר שהטיף ממנה שלש טיפין ללוקח:

ומיצית. שנתאסף מצוי השמן לשולי הכלי:

הרי הוא של מוכר. משום דהלוקח נתניאש כדאמרי' בגמ':

וחייב להטיף לו שלש טיפין. לאחר עירוי השמן והיין חייב עוד להטיף שלש טיפין מן הדבוק בדופני הכלי: והחנווני. טרוד הוא במכירתו ולכך לא הזקיקוהו להטיף דאין לו פנאי: ר' יהודה אומר כו'. בגמ' בעי ר' יהודה אהיכא קאי:

גמ'

אי מדה דלוקח היא. וליקני ליה כליו כדתניא לעיל אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה דהכא נמי בשיש שנתות במדה עסקינן כדאוקימנא להאיא דלעיל דהא סתמא קתני אפילו במדה שיש לה שנתות ואמר ליה הין בשתים עשר סלעים לוג בסלע:

מדה דמוכר הוא. ואמאי קנה לוקח דהא אפילו אם תמצא לומר דברשות לוקח מיירי הא איבעיא לן לעיל אם הכלי חשוב הפסקת רשות ולא איפשיטא וא"כ תפשוט ממתני' דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח והוא הדין לכליו של לוקח ברשות מוכר דקנה מוכר:

במדת סרסור. שהשאיילה לשניהן וכדתניא לעיל בברייתא וטעמא כדפרישית ותנינא במתניתין מאי דתני בברייתא לעיל דארבע מדות:

רישא. שהשאל להם המדה והסרסור אינו שם וקא משמע לן דאין שלוחו של סרסור להיות המקח ברשותו ואף על גב דהמדה שלו ודרך סרסור למדוד במדתו להשתכר בלוקח הלוקח ממנו:

סיפא. שהסרסור ביניהן דכיון שהוא שם והמדה שלו המקח ברשותו דאיהו לוקח מן המוכר ומוכר ללוקח ומשום הכי כי נשברה נשברה לסרסור דכליו קני ליה כדתניא לעיל ראשון ראשון קנה:

משנה

המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו או שהזלו, אם עד שלא נתמלאת המדה - למוכר. משנתמלאת המדה - ללוקח.

ואם היה סרסור ביניהן:

נשברה החבית - נשברה לסרסור.

וחייב להטיף לו שלש טיפין.

הרכינה ומיצית - הרי הוא של מוכר.

והחנווני אינו חייב להטיף שלש טיפין.

רבי יהודה אומר:

ערב שבת עם חשכה - פטור.

גמרא

הא "מדה" דמאן?

אילימא מדה דלוקח "עד שלא נתמלאת מדה למוכר" - מדה דלוקח היא! ואלא מדה דמוכר, "משנתמלאת מדה ללוקח" - מדה דמוכר היא!

אמר רבי אלעא:

במדת סרסור.

והא מדקתני סיפא:

"ואם היה סרסור ביניהם, נשברה החבית - נשברה לסרסור",

מקלל דרישא לאו בסרסור עסקינן!

רישא מדה בלא סרסור,

סיפא בסרסור עצמו.

47. פז, א-ב

כ"י

הכי גרסינן מי כאן תנא דאתנייה רב מדות. כלומר היש כאן בארץ ישראל תנא שונה משניות וברייתות ששנה לו רב מדות מתניי דמיירי בדין מדות:

והתנן. גבי מפריש תרומה שתי מדות ממאה אם הרכינה בעל הבית לאותה מדה שמדד בה התרומה ומיצת הרי הוא של תרומה ונותנו לכהן ובמתניתין נמי תיהוי של לוקח:

משום יאוש בעלים. שהלוקח מתיאש ומפקיר אותו מיצוי מפני שטורח לו להמתין עד שיתמצה אבל תרומה לא שייך יאוש דמ"מ תרומה היא ואסורה לזרים:

"הרפינה ומיצית - הרי הוא של מוכר".

פי סליק רבי אלעזר, אשכחיה לזעירי, אָמַר ליה: מי כאן 'תנא' דאתנייה רב מדות? אָתְוִייה - רב יצחק בר אבדימי.

אָמַר ליה: מאי קא קשיא לך?

דְתַנְנִי:

"הרפינה ומיצית - הרי הוא של מוכר",

וְהַתְנִי:

"הרפינה ומיצה - הרי זו תרומה" (תרומות יא, ח)!

פז, ב

אָמַר ליה:

הָא אִיתְמַר עָלַה,

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

מִשּׁוּם יְאוּשׁ בְּעָלִים נִגְעוּ בָּהּ.

48. כז, ב

רפ"י

ארישא קאי. דקתני חייב להטיף שלש טיפין לעולם ואתא רבי יהודה למימר דבערב שבת אינו חייב:

או אסיפא קאי. דקתני דחנווני פטור מלהטיף ואתא איהו למימר דאינו פטור אלא בערב שבת עם חשיכה:

ת"ש. דאסיפא קאי: מתניי מצאתי הגהת רבינו זקני אבי אמי מ"כ השולח בנו אצל חנווני ופונדיון בידו שהוא שני איסרין להביא לו באיסר שמן ואיסר יתן לו החנווני וכן עשה מדד לו באיסר שמן והאיסר מסר לתינוק להביא לאביו האיסר והשמן ומי שמפרש ונתן לו תינוק את האיסר לחנווני וגם מפרש ואבד את האיסר הוא השמן הלקוח באיסר טעות הוא ואינו לשון משנה וגם כשבעל הגמרא תמיה בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי מאי קאמר מי איכא פלוגתא באיסר והלא לא אבד אלא השמן ואם תאמר לתניי לפונדיון במתניי לא הוצרך שכן דרך רוב סחורותן כי איסרין לא היו מצויין כפונדיון כמו שנוהגין במחציות שנותן פשוט ומקבל מחצה ואוכל בדמי מחצה כן פירש זקני מ"כ:

"החנווני - אינו חייב להטיף שלש טיפין.

רבי יהודה אומר:

ערב שבת עם חשיכה - פטור."

איבעיא להו:

"רבי יהודה" ארישא קאי ולקולא,

או דלמא:

אסיפא קאי ולחומרא?

תא שמע:

דתניא:

"רבי יהודה אומר:

ערב שבת עם חשיכה - חנווני פטור,

מפני שחנווני טרוד."

49. כז, ב - כח, א

רס"ז

ושבר התינוק את הצלוחית. ונשפך השמן :
ואבד האיסר. שנתן לו החנווני עם השמן בדמי הפונדיון שהביא לו :
החנווני חייב לשלם. הצלוחית והשמן והאיסר וטעמא מפרש בגמ' :
שעל מנת כן שלחו. האב לבן אצל חנווני שימסור החנווני לבן
 האיסר והשמן :
ומודים חכמים לר' יהודה כו' שחנווני פטור. בצלוחית לבד אבל
 בשמן ואיסר חייב ה"ג בפי' רבינו חננאל ובספרים ישנים :

גמ'
בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי כו'. האיסר שנתן החנווני לתינוק
 והשמן שבצלוחית :
לאודועיה. לחנווני שצריך לשמן שדריה האב לבנו כדי שישלח לו
 חנווני מה שישלח לו על ידי שלוחו פקח ורבי יהודה סבר לשדורי
 ליה ביד בנו שדריה :

אלא צלוחית. אמאי חייב חנווני לשלם :
אבדה מדעת היא. דכי מסרה לתינוק שאינו יודע לשמרה הפקר
 הוא זה ואינו חושש אם יחזירנה בנו בידו ויקנית אלא שישלח לו
 החנווני מה שישלח משלו הן שמן הן איסר ביד פקח ופונדיון שנטל
 בנו בהליכה נהי נמי דאבדה מדעת היא מכל מקום בחזרה יפה
 מחייבין חכמים הואיל ואמרין לאודועיה שדריה :
בבעל הבית. האי שולח בנו מוכר צלוחיות הוא וניחא ליה שיקנה
 אותה חנווני אם ירצה לקנותה :
שנטלה חנווני. מיד התינוק :
לבקרה. אם שלימה היא על מנת לקנותה :

כדשמואל. היא פלוגתא דרבנן ורבי יהודה דבנטלה קנאה מיד
 שהרי מסתמא ימצאנה שלימה ויתכוין לקנותה והוא דקיצא דמיה
 כדלקמן דקני ליה מיד וכשמחזירה ליד התינוק הרי הוא כמשליכה
 לאיבוד ונאנס בידו קרינא ביה ולא מיפטר עד שיחזירנה ליד בעלים
 עצמן שהרי משנטלה נתחייב באחריותה (ד) (ואע"ג דתניא כוותיה
 דשמואל בפי' ד' נדרים (נדרים לא) : בהליכה חייב כו') :
ע"מ לבדקו. ולעכבו :

ונאנס בידו. כגון שנפל מידו ונשבר :
חייב. והוא דקיצא דמיה כדמפרש לקמן דסמכא דעתיה לקנותה
 אחרי שפסק דמיו ואפילו אם חוזר בו ואומר איני חושש בכלל זה
 לקנותו ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב דמדאגביה ע"מ
 לבדקו ולקנותו אחרי כן הוא דאיחייב ליה באחריותו וכיון
 דאיחייב באחריותו היכי מיפטר תו עד שיחזירו לבעליו וה"י רבנן
 מחייבי כדשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל והיינו דקתני סיפא
 ומודים חכמים לר"י כו' הכי קאמר מודים חכמים לרבי יהודה
 שאם נטלה על מנת שלא לבדקה הרי הוא כאילו צלוחית ביד תינוק
 ומדד חנווני לתוכה שפטור :

הכא בחנווני מוכר צלוחיות. והך צלוחית דמתניתין של חנווני היא
 ששלח לו בעל הבית הדמים ביד בנו לקנות צלוחית ממנו ולהביא
 בה שמן והלכך האי צלוחית ליכא אבדה מדעת :
דרבנן לטעמייהו. דאמרי גבי איסר ושמן חייב דלאודועיה שדריה
 והוא הדין לצלוחית ורבי יהודה לטעמיה דלשדורי יין ושמן
 וצלוחית ביד בנו שדריה לבנו :
והאמרת לאודועיה שדריה. ולא היה לו למסור הצלוחית לבנו של
 בעל הבית :

אלא אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו. לא תוקמה
 לא בחנווני מוכר צלוחיות ולא בבעל הבית מוכר צלוחיות אלא
 הכא בצלוחית המיוחדת למדה עסקין ונטלה חנווני מיד תינוק
 למוד בה לצורך התינוק ואע"ג דאבדה מדעת היא כיון שנטלה
 נתחייב בשמירתה עד שיחזירנה לידו של בעל הבית :
כגון שנטלה למוד בה. כלומר מתניתין לאו בבעל הבית ולא בחנווני
 מוכרי צלוחית מיירי אלא כגון שנטלה למוד בתוכה השמן ואע"ג
 דלא לדעת החנווני שלחה דשמא לא יטלנה משנטלה מתחייב בה
 וכדריה :

הכישא. במקל גבי זקן ואינה לפי כבודו מיירי ב"מ (דף ל:) דאע"פ
 שאינו חייב להחזירה כיון שהכישא נתחייב בה והשתא איכא
 לפרושי מודים חכמים לרבי יהודה בשלא נטלה וכו' :
אימור דאמר רבה. אי בעי הוה פריך לימא דרבה תנאי היא אלא
 דעדיפא מינה קפריך :
דאנקטה ניגרי ברייתא. הלקיחה פסיעות חיצוניות כלומר הרגילה
 לברוח ולילך למרחוק ומשי"ה נתחייב בה :
כגון שנטלה. מיד תינוק :

למוד בתוכה לאחרים. הצלוחית מדה ומדד בה לאחרים :
ובשואל שלא מדעת. בעל הצלוחית פליגי :
דמר סבר. רבנן גזלן הוי וקנייה להתחייב בה עד שתבא ליד בעלים
 דבעינן והשיב את הגזילה והשבה ליד תינוק לאו השבה היא והכי
 אמריי בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף ק"ח.) הגונב טלה מן העדר והחזירו
 ומת או נגנב חייב באחריותו דבעינן דעת בעלים ואין זה דעת
 בעלים כשמוסרו ליד תינוק :

ורבי יהודה סבר שואל הוי. וכי מחזירו למקום ששאלו משם די
 והלכך משהחזירו לתינוק פטור והא דאמריי בהמפקיד הא דאמר
 רבא שואל שלא מדעת גזלן הוי היינו לרבנן דהכא ומודים חכמים
 לרבי יהודה הכי יש לפרש מודים חכמים לר' יהודה היכא דלא
 נטלה למוד בה לאחרים אפילו נטלה למוד לתינוק והיינו דקתני
 בזמן שהצלוחית ביד התינוק שלא מדד בה אלא לצורך התינוק
 ואם כן לא אפקה מרשות בעלים ומשי"ה פטור מן הצלוחית ואית
 דמפרי לה להא סוגיא לחנווני הרגיל אצלו ומסר לו בעל הבית כבר
 הפונדיון ושלח בשביל השמן והאיסר ולא שלח ביד בנו כי אם
 הצלוחית לבדה ובכך הסוגיא פשוטה :

משנה

**השולח את בנו אצל חנווני ופונדיון בידו,
 ומדד לו באיסר שמן, ונתן לו את האיסר,
 שבר את הצלוחית, ואבד את האיסר - חנווני חייב.**

רבי יהודה: פוטר,

שעל מנת כן שלחו.

ומודים חכמים לרבי יהודה:

בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה - שחנווני פטור.

גמרא

בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי,

דרבנן סברי: לאודועי שדריה.

ורבי יהודה סבר: לשדורי ליה שדריה.

אלא שבר צלוחית - אבדה מדעת היא!

אמר רב הושעיא:

הכא בבעל הבית מוכר צלוחיות עסקינן,

וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה,

וכדשמואל,

דאמר שמואל: הנוטל כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו - חייב.

לימא דשמואל תנאי היא?

אלא,

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו:

הכא בחנווני מוכר צלוחיות עסקינן,

ואודא רבי יהודה לטעמיה, ורבנן לטעמייהו.

אי הכי,

אימא סיפא:

"מודים חכמים לרבי יהודה,

בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה - שחנווני פטור."

והא אמרת לאודועי שדריה!

אלא אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו:

הכא במאי עסקינן:

פח,א כגון שנטלה למוד בה,

וכדריה,

דאמר רבה:

הכישא נתחייב בה.

**אימור דאמר רבה בבעלי חיים, דאנקטיהו ניגרא ברייתא,
 כי האי גונא מי אמר?!**

אלא אמר רבא:

אני וארי שבחבורה תרגימנוה,

ומנו? רבי זירא,

הכא במאי עסקינן:

כגון שנטלה למוד בה לאחרים,

ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי:

מר סבר: שואל הוי,

ומר סבר: גזלן הוי.

50. כח, א

רפ"י

והני מילי דקייצי דמיה. שדמיו קצוצים כגון רחיים של פלפלין ושאר כלים קטנים שדרך לעולם לתת בפשוט פשוט ובנדרים מוקי לה להא דשמואל בתרעא חריפא ובדבר שלוקחין קופצין עליו דאין הנאה למוכר בלקיחתו של זה דהרבה ימצא קופצין ומשום דהנאתו של לוקח היא הוה ליה הלוקח כשואל עליו ומיחייב באונסא ותניא התם בברייתא כוותיה דקתני נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא בנושא שכר ונראה בעיני דלא דוקא נושא שכר דא"כ לא ליחייב באונס אלא בגניבה ואבידה וטעמא משום דקייצי דמיה וזבינא חריפא הוא הרי הוא בנטילה זו כמו לוקח גמור אי נמי כמו שואל שכל הנאה שלו

בו:
אגבה אטמא. הגביה ירד לקנותה ולראות אם שמנה היא או כחושה: אבל לא קייצי דמיה כו' לא גרסי:
קרא. דלעת:
שקול קרא. לקנות:
אמר להן הרי הן מוקדשין לשמים. לפי שלא היה יודע ממי ישאל מעותיו היה רוצה לאסרן להם:

אין אדם מקדיש כו'. דכי יקדיש איש את ביתו כתיב (ויקרא כז) וה"י כיון דקייצי דמיהו זכו בהו כדשמואל:
ברשותא דמרייהו קיימי. ויכול להקדישן דלא דמי לגזלן דאמרי' (בי"ק סח:) שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דהכא לאו אדעתא למיגזל שקלינהו אלא לקנותן וכיון דלא קייצי דמיהו לא סמכא דעתיהו דשמוא ירצה למכרן ביותר ודעתן להחזירן ומשי"ה ברשותא דמרייהו קיימי:

גופא,
"אמר שמואל:
הנזיל פלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו - חייב".

והני מילי הוא דקייצי דמיה.

ההוא גברא דעל לבי טבחא,
אגבה אטמא דבישרא,
בהדי דקא אגבה אתא פרשא מרמא מיניה,
אתא לקמיה דרב יימר - חייביה לשלומי דמיה.

והני מילי הוא דקייצי דמיה.

ההוא גברא דאייתי קארי לפום נהרא,
אתו פולי עלמא שקול קרא קרא,
אמר להו: הרי הן מוקדשין לשמים!
אתו לקמיה דרב פהנא,
אמר להו: אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.

והני מילי הוא דקייצי דמיהו.
אבל לא קייצי דמיהו - ברשות מרייהו קיימי.
ושפיר אקדיש.

51. כח, א

כ"י

הלוקח ירק. חבר מעם הארץ :
בירר והניח. ולא גמר לקנות :
אינו חייב במעשר. דהא אינו
 מתכוין אלא לברר היפות אבל
 גמר לקנות נתחייב מיד לעשרו
 דמאי ואם רוצה לחזור ממקחו :
להחזירו א"א. בלא הפרשת
 מעשר שכבר נתחייב במעשר
 ואין חבר מוציא מתחת ידו דבר
 שאינו מתוקן :
ולעשרו א"א. ואח"כ יחזירו
 למוכר שהרי מפחיתו בדמים
 שנתמעט החבילה כדי מעשר :
מעשרן ונותן. ללוי ונותן לו דמי
 מעשר ומחזיר את המותר בעין :
אטו משום דגמר בלבו לקנות
קנה ומעשר. בתמיה אמאי הא
 אפילו אי קייצי דמיהו יכול
 להחזירן וליהדרינהו וליפטור :
רב ספרא. הוה קרי קריאת
 שמע ואמר ליה ההוא גברא הב
 לי עסקך בכך וכך מעות וסבר
 דמשום מיעוט דמים הוה שתיק
 והעלה לו דמים מרובים ולאחר
 תפלתו לא רצה לקבל אלא
 במיעוט מעות הראשונות משום
 דגמר בלבו להקנותו בכך וה"נ
 גבי מעשר כיון דירא שמים הוא
 כיון שגמר בלבו זכה במקח
 ונתחייב במכר וכי מחזירו
 כחזור ומוכר לו דמי :

תנו רבנן:

"הלוקח ירק מן השוק,

ובירר והניח אפילו כל היום נולדו - לא קנה,

ולא נתחייב במעשר.

גמר בלבו לקנותו - קנה,

ונתחייב במעשר.

להחזירו - אי אפשר ששכר נתחייב במעשר.

ולעשרו - אי אפשר ששכר מפחיתו בדמים.

הא ביצד?

מעשרו, ונותן לו דמי מעשר."

אטו משום דגמר בלבו לקנות, קנה ונתחייב במעשר!?

אמר רב הושעיא:

הכא, בירא שמים עסקינן,

כגון רב ספרא,

דקיים בנפשיה: "ודבר אמת בלבבו"²⁸³ (תהלים טו, ב).

52. כח, א-ב

רַש"י

מתני'
הסיטון. הוא חנווני גדול שקונה הרבה יחד ומוכר לחנווניים קטנים:
סיטון. חטיף בלשון יון ומשום שקונה הרבה חטיף ביחד קורא לו סיטון:
מקנח מדותיו. בשביל שנקבץ בהן היין והשמן ונקרש לתוכן ומתמטעת המדה ובכלי הלח מוקי לה לקמן:
בעל הבית. שאינו מוכר תדיר כסיטון די בפעם אחת בשנה שאינו נדבק בו כל כך:
חילוף הדברים. סיטון פעם אחת בשנה דכיון שמוכר תדיר אין המשקה נקרש בתוכו אבל בעל הבית שאינו מוכר תדיר נקרש ומייבש המשקה בתוכו:
החנווני מקנח פעמים בשבת. לפי שתדיר למכור יותר מסיטון ובעל הבית ואתאן לרש"י כך פירשו רבותינו ולא נהירא דא"י לא ס"ל הכי שהרי הלכה כרשב"ג במשנתנו ועוד דקמסכים בה רשב"ג כדקאמר אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים כ"י ועוד אם איתא דפליג עלה אמאי לא קתני שיעוריה כדקתני לעיל אלא נראה דאפילו רשב"ג מודה בחנווני אע"פ שמוכר תדיר דכיון שאינו חייב להטיף ג' טיפין נקרש בתוכו יותר:
וממחה. מקנח כמו ומחה ה' דמעה מעל כל פנים (ישעיה כה):

משקלותיו. אבני משקל ששוקל בהן דבר לח ובשר:
על כל משקל ומשקל. בכל פעם ופעם ששוקל בהן שנדבק בהן יותר מן המשקלות לפי שיש להן בית קיבול צריך לקנחן בכל פעם ופעם:
במה דברים אמורים. קינוחין הללו בדבר לח כגון בשר ויין ושמן:
אבל דבר יבש. כגון פירות כמון ופולפלץ אינו צריך לקנח שלא נדבק בהן מאומה:
וחייב להכריע. המאזנים מצד הבשר טפח שיהא הבשר שוקל יותר מן הליטרא ובגמ' מוקי לה במקום שנהגו להכריע וה"ה לעשרה ליטרות ביחד להכריע טפח כדאמרי' בברייתא בגמרא ונתן הכרע אחד לכולן ונראה בעיני דלפחות מליטרא לא בעי הכרע טפח דנפיש יותר מדאי הכרע טפח בדבר קל:
היה שוקל לו עין בעין. בצמצום כגון במקום שאין מכריעין נתן לו לבד המשקל את גרומיו הכרעו כדקתני אחד מעשרה בלח כ"י ובגמ' מפרש לה ובגמרא נפקא לן מקראי דחייב ליתן לו מוכר משלו לבד המשקל וגירומיו לשון הכרעה הוא וכן הגרמה דשחיטה נמי לשון הכרעה והטייה הוא שמכריע ומטה את הסכין חוץ למקום שחיטה:
בדקה. קב:

לא ימוד בגסה. בסאה דהוי הפסד דלוקח דאין לו משהה קבין כי אם הכרע אחד ואובד ה' הכרעות ואפילו במקום שמוחקין נמי אי אפשר למחוק כל כך בצמצום [א"י משום שמווד לו בריוח ובדקה מודד יותר וכשמווד בגסה מפסיד הקונה]:
לא ימוד בדקה. דמפסיד מוכר משום שאינו יכול למחוק כל כך:
למחוק. את המדה:
לא יגדוש. קונבליייר בלע"ז אע"פ שמוסיף לו שליש בשביל גודשא כדמפרש בגמרא וכן לא ימחוק אע"פ שפוחת מן הדמים:
גמ'
מנהני מילי. קא סלקא דעתך דבעי אהא דצריך להכריע טפח:
וצדק. מיותר הוא למדרש אע"פ שאיפה שלימה מדדת צדק משלך ותן לו והיינו הכרעה ובמדה נמי למדוד בריוח כדי שיהא יתר על מדתו:
היכי יהיב ליה עין בעין. האמרת דגזירת הכתוב הוא שיכריע בשעת המשקל:
אלא [רישא] במקום שנהגו. כלומר אין גזירת הכתוב להכריע בשעת המשקל אלא במנהגא תליא מילתא דאם רוצין להכריע בשעת המשקל תחת גירומיו דאחר מדידה הרשות בידו ואותו הכרע צריך טפח דאין הכתוב מקפיד אלא שיוסיף על המשקל או בשעת המשקל או לאחר כן:
מנהני מילי. דצריך להוסיף על המשקל:
אחד מעשרה בליטרא. כששוקלן י' ליטרין דהיינו אחד ממאה (ס"א). ומדמציריך הכרעת טפח במקום שמכריעין טפח והגירומין במקום הכרעה קיימי. ע"כ ומלישנא דמתניתין דקתני אחד לעשרה בלח ולא קתני אחד מעשרה בלח דייקנן ליה הלכך חסורי מחסרא והכי קתני אחד מעשרה לעשרה בלח כן נראה בעיני וטורח היה לתנא להזכיר ב' פעמים עשרה וחסיר האחד: מתני' דקתני אחד ל"י בלח ואחד ל"י ביבש איבעיא להו היכי קתני כ"י ולפרושי סיפא קאתי היכי קאמר מתני' אחד מ"י בלח ל"י דלח והוא הדין אחד מ"י ביבש ל"י דיבש דהיינו חלק אחד מד' מאות:

מִשְׁנָה

הסיטון: מִקְנַחַם מְדוּתָיו - אֶחָד לְשָׁלְשִׁים יוֹם, וְבַעַל הַבַּיִת: - אֶחָד לְשָׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ.
רְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר:
חִילוּף הַדְּבָרִים.
**חָנוּוּנִי: מְקַנְחַם מְדוּתָיו - פְּעָמִים בְּשַׁבָּת, וּמִמַּחָה מְשָׁקְלוֹתָיו - פְּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת, וּמִקְנַחַם מְאֻזְנִים - עַל כָּל מִשְׁקָל וּמִשְׁקָל.
אָמַר רְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:
**בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים: בְּלַח, אֲכַל בִּיבֶשׁ - אֵינוֹ צָרִיךְ.
**פ,ח,ב וְחַיִּיב לְהַכְרִיעַ לוֹ טַפָּח.
**הֵיךְ שׁוֹקֵל לוֹ עֵין בְּעֵין,
**נֹתֵן לוֹ גִירוּמִין - אֶחָד לְעֶשְׂרֵה בְּלַח,
**וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בִּיבֶשׁ.
**מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ: לְמוֹד בְּדָקָה - לֹא יִמּוֹד בְּגָסָה,
**בְּגָסָה - לֹא יִמּוֹד בְּדָקָה.
**לְמַחּוֹק - לֹא יְגַדֹּשׁ,
לְגָדוֹשׁ - לֹא יִמְחֹק.******************

גְּמָרָא

מְנַהֲנֵי מִיְלִי?

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:

אָמַר קְרָא: "אֲבָן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק"²⁸⁴ (דברים כה, טו) - צֶדֶק מְשַׁלֵּךְ, וְתָן לוֹ.

אִי הָכִי, אִימָא סִיפָא:

"הֵיךְ שׁוֹקֵל לוֹ עֵין בְּעֵין - נֹתֵן לוֹ גִירוּמִין",

וְאִי הַכְרָעָה דְאֹרִייתָא, הִיכִי יְהִיב לֵיהּ "עֵין בְּעֵין"?

אֵלָא רִישָׁא בְּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ.

וְכִי אֵיתָמַר דְּרִישׁ לְקִישׁ, אֲסִיפָא אֵיתָמַר:

"הֵיךְ שׁוֹקֵל לוֹ עֵין בְּעֵין - נֹתֵן לוֹ גִירוּמִין".

מְנַהֲנֵי מִיְלִי?

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:

אָמַר קְרָא: "וְצֶדֶק" (דברים כה, טו) - צֶדֶק מְשַׁלֵּךְ וְתָן לוֹ.

וְכַמְהָ גִירוּמִין?

אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר מִנְיָל אָמַר רַב:

אֶחָד מְעַשְׂרָה בְּלִיטְרָא בְּלַח לְעֶשְׂרֵה לִיטְרִין.

²⁸⁴ אֲבָן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק וְהִיא לָהּ אִיפָה שְׁלֵמָה וְצֶדֶק וְהִיא לָהּ לְמַעַן יֵאָרֶכּוּ יְמֵיהֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוּהָ אֱלֹהֵיהֶם נָתַן לָהּ

53. פח, ב

רפ"י

או דלמא אחד מי' בלח לי' דלח
 וכן אחד מי' ביבש לכ' דיבש.
 דהיינו חלק אחד ממאתים
 ואחד מי' אתרוייהו קאי ונראה
 משום שהלח נדבק בכלי ואינו
 מטויף לו הכל צריך להוסיף לו
 יותר מביבש:

"אֶחָד לְעִשְׂרֵה בְּלַח, וְאֶחָד לְעִשְׂרִים בְּיָבֵשׁ" וכו'.

איבעיא להו:

היכי קאמר - אֶחָד מְעִשְׂרָה בְּלַח לְעִשְׂרֵה דְלַח,
 וְאֶחָד מְעִשְׂרִים בְּיָבֵשׁ לְעִשְׂרִים דְיָבֵשׁ,

או דלמא:

אֶחָד מְעִשְׂרָה לְעִשְׂרֵה דְלַח, וְלְעִשְׂרִים דְיָבֵשׁ?

תיקו.

54. כח, ב - כט, א

רָפָ"י

עונשן של מדות. אם עושה בהן עול:

מעונשן של עריות. אם נכשל בהן:

שזה נאמר בהן אל. עריות דכתיב את התועבות האל ובמדות כתיב אלה דכתיב כל עושה אלה כל עושה עול:

ואלה קשה מאל. דמש"ה הוסיף הכתוב בהן ה' לרבות ולהגדיל הקישוי:

בעריות נמי כתיב. כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו:

למעוטי מדות מכרת. דס"ד אמינא כיון דעול מדות נקראו תועבות ה"א הרי הן בכלל כל אשר יעשה מכל התועבות אי לא כתב אלה דמשמע מיעוט ולא משום ג"ש דאפי' לא כתב אלה לא דיינינן דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אא"כ למדו מרבותיו ולא מק"ו דהאי אפשר בתשובה והאי לא אפשר בתשובה דאין עונשין מן הדין אלא ממשמעותו כדפרישית:

ואלא מאי עודפיהו. דמדות כיון דבעריות איכא כרת ובדידהו ליכא כרת:

אפשר ליה בתשובה. עריות מועלת תשובה אי עביד ליה תשובה מעלייתא כדכתיב (הושע יד) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ואמרי' נמי (מכות דף כג.) כל חייבי כריתות שלקו נפטר מדי כריתתן אבל מדות שגזול את הרבים א"א לו בתשובה שהרי תשובתו תלויה בהשבת גזילה דכתיב והשיב את הגזלה (ויקרא ה) והוא אינו יודע למי יחזיר ואע"ג דאמרין יעשה בהן צרכי רבים אין זו תשובה מעליא מאחר שאינו משיב לבעלים אלא שברירו לו המוטב:

גזל הדיוט. הקדים בו חטא למעילה דכתיב (שם) נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו וגוי' מיד התחלת הגזל קרי ליה חוטא משעת כפירה וגבי הקדש כתיב כי תמעול מעל וחטאה בשגגה דאינו נקרא חוטא עד שנהנה:

שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. שהקב"ה רחמן וברכתו מרובה מקללתו אבל אדם קללתו מרובה מברכתו: בעשרים ושתים. מאם בחקותי עד קוממיות מאל"ף שבאם עד תי"ו שבקוממיות והיינו בעשרים ושתים אותיות שבאל"ף בי"ת לבד הכפולות ומו"ו עד מ"ים שמנה אותיות:

מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה. חשוב מו"ו עד ה' כל האלפ"א בית"א דהיינו שתים ועשרים אותיות:

אמר רבי לוי:

קשה עונשן של 'מדות' יותר מעונשן של 'עריות',

שזה נאמר בהן "אל" (ויקרא יח, כז) וזה נאמר בהן "אלה" (דברים כה, טז).

ומאי משמע דהאי "אל" קשה הוא?

דכתיב: "ואת אילי הארץ לקח" (יחזקאל יז, ג).

גבי עריות נמי הכתיב "אלה" (ויקרא יח, כט)!

ההוא למעוטי מדות מכרת.

ואלא מאי עודפיהו!

דהתם - אפשר בתשובה,

והכא - לא אפשר בתשובה.

ואמר רבי לוי:

קשה 'גזל הדיוט', יותר מ'גזל גבוה',

שזה הקדים "חטא" ל"מעילה" (ויקרא ה, כא),

וזה הקדים "מעילה" ל"חטא" (ויקרא ה, טז).

ואמר רבי לוי:

בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם;

הקדוש ברוך הוא ברוך ישאל בעשרים ושתים וקללן בשמונה,

ברוך בעשרים ושתים מ'אם בהקתי' (ויקרא כו, ג) עד 'קוממיות' (ויקרא כו, ג),

וקללן בשמונה מ'ואם בהקתי תמאסו' (ויקרא כו, טז) עד 'ואת הקתי געלה נפשם' (ויקרא כו, מג).

ואילו משה רבינו ברוך בשמונה וקללן בעשרים ושתים,

ברוך בשמונה מ'והיה אם שמוע תשמע' (דברים כח, א) ועד 'לעבדם' (דברים כח, ד).

וקללן בעשרים ושתים מ'והיה אם לא תשמע' (דברים כח, טז) עד 'ואין קנה' (דברים כח, סח).

285 מי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמו הארץ

286 מי תועבת ה' אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול

287 ויקח מזויע המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח

288 מי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העשת מקרב עם

289 נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו

290 נפש מי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערקה כסף שקלים בשקל הקדש לאשם

55. פט, א

רפ"י

מנין שאין מוחקין במקום שגודשין. ואפי' מחיל קונה: ואין גודשין במקום שמוחקין. ואפילו מחיל מוכר:

משמע דלא גרסינן הכא וצדק אלא משלמה נפקא לן שצריך שיהא האיפה שלימה שלא יבא לידי רמאות דאם עושין כן שמא יראו אותן אחרים ויאמרו כן המנהג וירמה הלוקח את המוכר או המוכר את הלוקח והא ליכא למימר דבלא מחיל מיירי ברייתא דההוא מלא תעשו עול נפקא שגזול לו את שלו בידים:

ולפחות לו מן הדמים. תילתא גודשא תילתא דהשתא לא אתי לרמות כיון דפחת לו משער היוצא כולי עלמא ידעי דבשביל כך פחת לו דאין מנהג בעיר למחוק וכן כשמוסיף יודעין שבשביל כך מוסיף דאין דרך לגדוש:

ת"ל איפה שלמה וצדק. לטפויי אתא וצדק מכל מקום דאף זה יכול לבא לידי רמאות דאיכא דחזי במדידה ולא ידע לא בפחת ולא בתוספת ובספרי יליף לכולהו מוצדק שהוא מיותר: **מעיינין.** לשקול עין בעין:

לא יהיה בביתך. ממון מה טעם משום איפה ואיפה שלוקח בגדולה ומוכר בקטנה בביתך קרא יתירא קדריש: **אבל אבן שלמה.** ואם בביתך אבן שלמה וצדק יהיה לך ממון כדאמרין בעלמא (נדה דף ע:): מה יעשה אדם ויתעשר ישא ויתן באמונה:

ת"ר (לא) יהיה לך (בכיסך) וגו'. אבי"ד קמזהר וקרא יתירא קא דריש דמצי למיכתב לא יהיה לך אבן ואבן כי אם אבן שלמה וצדק:

אגרדמין. ממונה להלקות ולענוש מעותתי המדות:

ואין מעמידין אגרדמין לשערים. שלא ימכרו ביוקר סברא הוא דאינו צריך דאם זה רוצה למכור ביוקר אותו הצריך למעות יתן בזול וילכו הלוקחין אצלו וימכרו זה בזול על כרחו:

"מקום שנהגו למוד בגסה" וכו'

(סימן: אין מעיינין ואין גודשין באגרדמין ובליטרא שלשה ועשר נפש משקלות ממחק עבה לא תעשו לא יעשה).

תנו רבנן:

"מנין שאין מוחקין במקום שגודשין? ואין גודשין במקום שמוחקין? תלמוד לומר: **"איפה שלמה"** (דברים כה, טו).

ומנין שאם אמר: **"הריני מוחק במקום שגודשין, ולפחות לו מן הדמים"**, **"והריני גודש במקום שמוחקין, ולהוסיף לו על הדמים"**, שאין שומעין לו?

תלמוד לומר: **"איפה שלמה וצדק יהיה לך"** (דברים כה, טו).

תנו רבנן:

"מנין שאין מעיינין, במקום שמכריעין? ואין מכריעין במקום שמעיינין? תלמוד לומר: **"אבן שלמה"** (דברים כה, טו).

ומנין שאם אמר: **"הריני מעיין במקום שמכריעין, ולפחות לו מן הדמים"**, **"והריני מכריע, במקום שמעיינין, ולהוסיף לו על הדמים"**, שאין שומעין לו?

תלמוד לומר: **"אבן שלמה וצדק"** (דברים כה, טו).

אמר רב יהודה מסורא:

"לא יהיה לך בביתך" (דברים כה, יד),

מה טעם?

משום **"איפה ואיפה"** (דברים כה, יד).

"לא יהיה לך בכיסך" (דברים כה, יג),

מה טעם?

משום **"אבן ואבן"** (דברים כה, יג).

אבל **"אבן שלמה וצדק"** - **"יהיה לך"**,

"איפה שלמה וצדק" - **"יהיה לך"** (דברים כה, טו).

תנו רבנן:

"יהיה לך" - מלמד שמעמידין אגרדמין למדות, ואין מעמידין אגרדמין לשערים.

דבי נשיאה אוקימו אגרדמין בין למדות בין לשערים.

אמר ליה שמואל לקרנא:

פוק תני להו:

"מעמידין אגרדמין למדות,

ואין מעמידין אגרדמין לשערים".

נפק דרש להו: **"מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים"**.

אמר ליה: מה שמך?

291 אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיה על האדמה אשר ה' אלהיה נתן לך

292 לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה

293 לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה

294 אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיה על האדמה אשר יהוה אלהיה נתן לך

295 מהדורת הדפוס: (לא)

רש"י

נפקא ליה קרנא בעיניה. ואע"ג דאמרינן במסכת שבת (דף קח.) דרב לטייה כשבא מבבל ותהא ליה קרנא אקנקניה איכא למימר דגרמא ליה הא והא: **מפני הרמאין.** שממתינין עד שימכור אותו המוכר בזול ואח"כ מוכרין ביוקר. ל"א מפני הרמאין המוכרים ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן חטין יפות למעלה ורעות למטה או כל מיני רמאות וכדאשכחן שהיו מעמידין פרהדרין שהיו מכין בעלי חנויות והיו אומרים להם מכרו בזול במסכת יומא (דף ט.) (בירושלמי פ"א):

קרנא,

תיפוק ליה קרנא בעיניה.

נפקא ליה קרנא בעיניה.

ואיהו כמאן סבר?

כי הא דאמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק:

מעמידין אגודמין בין למדות בין לשערים, מפני הרמאין.

56. פט, א

רפ"י

מאי קא משמע לן. הא ודאי מה שקונה שוקל לו:

הכי גרסינן דמתקני מתקלי עד הכי. בית דין קדמונים התקינו המדות עד כאן ופחות מכאן שוקלים במטבעות ואם יבא אדם לתקן בפחות אין שומעין לו פן יבואו לרמות ולומר זהו רביע ליטרא אי נמי מתקני מתקלי בענין זה ולא שלישי ליטרא ולא חמישית ליטרא מפני שמטעין בהן בפירוש רבינו חננאל:

לא יאמר לו שקול לי אחת אחת. כל רביע בפני עצמו שאי אפשר לו שלא ישקול בריוח ומפסיד שאי אפשר לצמצם ואית דמפרש בשביל ההכרעות ולא היא דאם היה יכול לצמצם ההכרעות חד שיעורא הוה דרביע הכרע ליטרא הוא מכריע שהרי ההכרעות הוא טפח מכריע רבע ליטרא שהוא דבר קל ואפילו במקום שנוהגין למווד בדקה הני מילי מדות אבל משקלות אין דרך לשקול כי אם הכל ביחד במשקל הגדול:

אלא שוקל לו ליטרא. ונותן ליטרא בכף מאזנים אחד והבשר ורביע ליטרא בכף שניה דהשתא איכא ג' רבעי בשר ובמקום שאין מכריעין עסקינן דאי מכריעין נמצא נותן לו הכרע של אותו רביע שנותן עם הבשר בחנם ובמקום שמכריעין נותן ג' רבעים באחת ומניח בשר בשניה ומכריע:

(קא משמע לן דמתקנינן מתקלי עד הכי. שהתקינו מדת משקל עד כאן ואין המוכר יכול לומר ללוקח לא אשקול לך דבר מועט כזה שאתן לך הכרע בשביל מקח מועט זה אבל בפחות מכאן אין דרך לשקול ולא יתן לו שום הכרע דלא חשיב מקח בפחות ורבינו שמואל פירש דלא מתקנינן משקלות מועטין דלמא אתי למיטעי בהו ואע"ג דבמדות קטנות אמרינן לקמן דלא טעו אינשי שזה חללו מרובה מזה ואיכא היכרא טובא במשקלות טעו ולא נהירא לי): ונותן הכרע אחד לכולן. משום דאי אפשר לצמצם ומפסיד המוכר כדפרישית:

תנו רבנן:

"היה מבקש ממנו ליטרא - שוקל לו ליטרא. חצי ליטרא - שוקל לו חצי ליטרא. רביע ליטרא - שוקל לו רביע ליטרא."

מאי קא משמע לן?

דמתקנינן מתקלי עד הכי.

תנו רבנן:

"היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא, לא יאמר לו: 'שקול לי שלשה רבעי ליטרא, אחת אחת', אלא שוקל ליטרא ומניח רביע ליטרא עם הבשר."

תנו רבנן:

"היה מבקש ממנו עשר ליטרין, לא יאמר לו: 'שקול לי אחת אחת והכריע', אלא שוקל לו כולו בבת אחת, ונותן הכרע אחד לכולן."

57. פֶּט, א-ב

רֶש"י

נפש של מאזנים. הוא ברזל החלול שהלשון קבוע בו:

תלויה באויר ג' טפחים. שיהו ג' טפחים מן הקנה לגג הבית ובמאזנים גדולות ששוקלין בהן נחשת וברזל עסקינן כדלקמן שהן תלויות בגג הבית וקבועות שם לפיכך צריך הרחקת שלשה טפחים מן הגג שלא תגע בגג כשיכריעם:

וקנה. הוא הקנה שהלשון קבוע באמצעותו ושתי המיתנות תלוין בראשיו:

ומיתנא. הן החבלים שהכפות תלויות בהן:

י"ב טפחים. ד' טפחים הקנה וארבעה טפחים כל אחד מן החבלים התלויות בשני ראשי הקנה אבל אי הוי פחות אין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט מתוך שהמשקל מרובה:

וגבוה מן הארץ שלשה טפחים. שלא יגע בקרקע בשעת הכרעה: **צמרים.** מוכרי צמר במשקל: **וזגגין.** מוכרי כלי זכוכית:

טורטני. מאזנים של כסף וזהב וקטנות הן טורטני הצורך קרוי כן וכל אחת לפי מה שהן גדולות צריכות להרחיק מן הגג ומן הקרקע לפי ששוקל בהן משקל כבד ומכריע יותר:

וגבוה מן הארץ טפח. דכך צריך להכריע:

שלוש אצבעות. ואף על גב דאינו יכול להכריע כי אם שלש אצבעות דכי אמרינן דצריך להכריע טפח הני מילי בשר ומיני מאכל אבל באלו אינו צריך כי אם דבר מועט: **איני יודע.** תנא דברייתא קאמר ליה:

ומתמה תלמודא ואלא הך קמייתא דמאי. כיון דקחשיב צמרים וזגגין וחוננים ובעל הבית וצורפי זהב וכסף:

(בפירוש זה. העמוד יש פרישות נכריות מהופך ומבולבל והספרים שונות זה אומר בכה וזה בכה וכן יש עוד שלש הלכות בפרק זה אשר הם כאלו וכאשר מצאנו בהעתק ישן דפסנו והלכנו אחריו): דיגרומי. הן צורפי נחושת וברזל נפחים ששוקלין חתיכות גדולות של מאה ליטראות ביחד: **לענין איסורן.** דאסור לשקול אם לא עשויין בענין זה:

כך אמרו לענין טומאתן. דאין מקבלין טומאה אם אין עשויין כך דלא חשיבי כלי כיון דאסור לשקול בהן:

תנינא. במסכת כלים פרק כ"ט ולענין טומאה נשנית:

חוט המאזנים של חנוני. הוא החבל שתלויות בו בגג כדתניא לעיל ושל בעל הבית תלויה באויר טפח וכיון דאשמעינן בשל בעל הבית דמקפיד בחוט שיהא ראוי לשקול הוא הדין לכל הני דלעיל:

קנה ומיתנא. שיעור קנה ומיתנא אשמועינן ר' מני דאית להו הקפדה לענין טומאה כמו למשקל ובמקום דקתני איני יודע הוי ספק טומאה והשאר כדקתני בברייתא דלעיל:

דלא תנן. במסכת כלים:

תנו רבנן:

"נפש מאזנים:

תלויה באויר שלשה טפחים, וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים, וקנה ומיתנא שלשה שנים עשר טפחים.

ושל צמרים ושל זגגין:

תלויה באויר שני טפחים, וגבוהה מן הארץ שני טפחים, וקנה ומיתנא שלשה תשעה טפחים.

ושל חנוני ושל בעל הבית:

תלויה באויר טפח, וגבוהה מן הארץ טפח, וקנה ומיתנא שלשה טפחים.

ושל טורטני:

תלויה באויר שלש אצבעות, וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות, וקנה ומיתנא שלשה איני יודע".

ואלא הך קמייתא - דמאי?

פֶּט, ב. אָמַר רַב פֶּפֶּא:

דִּיגְרוּמִי.

אָמַר רַבִּי מְנַי בַּר פֶּטִישׁ:

כְּדֶרֶךְ שְׁאֲמָרוּ לְעֵנִין אִיסוּרוֹן, כִּדְ אָמְרוּ לְעֵנִין טוּמְאָתוֹן.

מאי קא משמע לן?

תְּנִינָא!

"חוט מאזנים של חנוני ושל בעלי בתים - טפח" (כלים כט, ה).

קנה ומיתנא שלשה איצטריכא ליה, דלא תנן.

58. פט, ב

רפ"י

בעץ. בדיל אשטייין:
אבר. פלומבי"א:
גיסטרון. מיני מתכות מעורבים:
ולא של שאר מיני מתכות. מפני שפוחתין והולכין:
צונמא. אבן:
מחק. רשטוייר"א בלע"ז שמוחקין בו את המדה:
שהוא קל. ואינו נכנס כל כך במדה ולכך אינו מוחק יפה ומפסיד המוכר:
אשברוע. בויישב"ל:
צדו אחד עב וצדו אחר קצר. מפני שהקצר נכנס בתוך התבואה ומוחק יפה והעב אינו נכנס כל כך ואינו מוחק יפה ואם צדו אחד עב וצדו אחד קצר כשהוא קונה ימחוק בעב וכשהוא מוכר ימחוק בקצר אלא שניהן עבים או שניהן קצרים כפי המנהג:
בבת אחת. בפעם אחת ובמהרה שאינו מוחק יפה:
מעט מעט. כגון מוחק רוחב טפח לבד ומגביה את המחק וחוזר וכובש את המחק ומוחק טפח אלא בפעם אחת ובנחת א"י בשתי פעמים כגון מוחק עד חצי המדה ומגביה המחק וחוזר ומוחק חצי המדה השני:
על כולן. על כל מיני עוולות הללו:
ילמדו שמא יאמרו כו'. ומתוך כך יבאו לרמות יותר: וקבעי גמרא אמרה רבן יוחנן לבסוף או לא אמרה דמעיקרא הוה מספקא ליה אם יאמר או לא ולבסוף מי איפשיט ליה:
דרכי ה'. דברי תורה:
וצדיקים ילכו בם. יזהרו בם שלא לרמות הבריות:
יכשלו בם. ילמדו לרמות:

תנו רבנן:

"**אין עושין משקלות: לא של בעץ, ולא של אבר, ולא של גיסטרון, ולא של שאר מיני מתכות.**
אבל עושה הוא: של צונמא, ושל זכוכית.

תנו רבנן:

"**אין עושין המחק של דלעת - מפני שהוא קל, ולא של מתכת - מפני שהוא מכביד, אבל עושה: של זית, ושל אגוז, של שקמה, ושל אשברוע.**

תנו רבנן:

"**אין עושין את המחק צדו אחד עב וצדו אחד קצר. לא ימחוק בבת אחת, שהמוחק בבת אחת - רע למוכר ויפה ללוקח. ולא ימחוק מעט מעט - שרע ללוקח ויפה למוכר. על כולן אמר רבן יוחנן בן זבאי: אוי לי אם אמר, אוי לי אם לא אמר, אם אמר - שמא ילמדו הרמאין, ואם לא אמר - שמא יאמרו הרמאין: אין תלמידי חכמים בקיאים במעשה ידינו.**

איבעיא להו

אמרה או לא אמרה?

אמר רב שמואל בר רב יצחק:

אמרה,

ומהאי קרא אמרה: "**מי ישרים דרכי ה' וצדקים ילכו בם, ופושעים יפשלו בם**"²⁹⁶ (הושע יד, י).

59. כַּט, ב - צ, א

רָשִׁי

זו מִזְת קִרְקַע. שהרי מדת כלי כתב לקמיה דהיינו משורה כדכתיב ומים במשורה תשתה (יחזקאל ד):

שלא ימדוד. לשני לקוחות שלקחו קרקע בשותפות או לאחד משני אחין שחלקו:

לאחד בימות החמה. ולאחר באותו חבל עצמו בימות הגשמים שבימות החמה החבל יבש וקצר יותר מבימות הגשמים ורבינו חננאל פירש בימות הגשמים הקרקע כוּוץ ובימות החמה הקרקע מתבקע בפתחיו ומוסיף במדתו: במלח. שמכבידן:

שלא ירתיח. שלא ישפוך המוכר את היין בחוזק ומגביה לתוך משורתו של לוקח מפני שעולה הקצף אשקומי"א בלע"ז ונראה כמלא:

ומה משורה שהיא. קטנה כל כך שלשים וששה יש בהן בלוג קל וחומר ברתיות כלי גדול כגון היין או אפי' חצי היין או אפי' שלישית ההיין כו':

וחצי תומן ועוכלא. גרסינן בתוספתא:

תומן. שמינית הקב חצי לוג:

עוכלא. לקמן מפרש:

שישהה. דזימנין דאתי למדוד ומיהו קרא לא אזהר גדולה וקטנה אלא כשיתקנה לו על מנת למוד בהך דאי לא תימא הכי מאי אצטרך ליה למימר:

ואפילו היא עביט. דאיכא למיחש פעמים שרוחצו ומעביר טינופו ומודד בו הלכך אין לו תקנה אלא שבירה: דלא חתימי. שאין ממונה של מלך עושה חותם במדות הלכך אסור דאתי לרמויי:

לא שקיל. לוקח ומותר לשהות:

מהנדסי. הולכין ובאין ממונים של מלך לבדוק את המדות כמו זימנין דמהנדסי בהדי הדדי באלו טריפות (חולין דף מג.).

דמתרמי בין השמשות. שהכל טרודין ואין רואהו אי"נ הלוקח עצמו מתוך טורדו אינו נותן אל לבו ומיקרי ושקיל והלכך יבא המוכר לרמות בו:

וחצי סאה. לא גרסי' דהיינו תרקב תרי קב היינו ג' קבין:

וחצי תרקב. קב ומחצה:

קב. דלא אתי למיטעי בחצי תרקב כדלקמיה דבתילתא לא טעו אינשי:

וחצי רובע. היינו שמינית הקב חצי לוג:

תומן. איכא למימר היינו שמינית הלוג דלקמן ועוכלא לקמיה מפרש אחד מחמשה ברובע וקשיא לי דא"כ כמו שכתוב בספרים שלנו מאי האי דקפריך לקמן תומן ועוכלא לא ליעבד ומשום דטעו אינשי בריבעא קפריך לה והאי לאו קושיא היא שהרי התומן גדול מן העוכלא יותר מכפלים אם שמינית הקב הוא ואם שמינית הלוג הוא היינו עוכלא ועוד אם שמינית הקב הוא היינו חצי רובע אלא הכי גרסינן בתוספתא ובפירושי רבינו חננאל קב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן ועוכלא וכמה היא עוכלא אחד מה' ברובע ופירושה קב ד' לוגין ולוג ו' ביצים נמצא הקב כ"ד ביצים וחצי קב שני לוגין ורובע היינו לוג ו' ביצים כל רובע רובע הקב וכל רביעית שבגמרא רביעית הלוג וכן תומן שמינית הקב דהיינו חצי רובע וחצי רובע לא גרס ליה בהדייהו דהיינו תומן אבל שמינית לשון נקבה היינו שמינית הלוג והיינו דקתני לקמיה גבי לוג רביעית ושמינית אבל הכא גבי קב גרס רובע ותומן והתומן חצי לוג ג' ביצים וחצי תומן ביצה ומחצה:

ועוכלא אחד מחמשה ברובע הקב. כלומר אחד מה' בלוג היינו ביצה וחומש ביצה שהלוג ו' ביצים וכן פירש רבינו חננאל ועיקר והשתא לא עדיף חצי תומן על עוכלא כי אם חומש שחצי תומן ביצה ומחצה שהן ז' חומשין וחצי חומש דהיינו ה' חומשין וה' חצי חומש והעוכלא היא ביצה וחומש ביצה דהיינו ו' חומשין שהן ד' חומשין וד' חצי חומש נמצא חצי תומן יתר על עוכלא חומש וחצי חומש ביצה ואישתכח דלא עדיף מיניה ריבעא אלא חומשא והכי פרכינן לקמן חצי תומן ועוכלא לא נעבד דכיון דטעו אינשי בריבעא כ"ש דטעו בחומשא:

היין. י"ב לוג הוא דהיינו נמי תרקב:

חצי ההיין. היינו חצי תרקב:

שלישית ההיין. דהיינו קב לקמיה מפרש למה התקינו:

רביעית ההיין. היינו שלשה לוגין והא דלא עביד נמי חצי רביעית ההיין דהיינו לוג ומחצה משום דאתי למיטעי בחצי קב דיבש דהיינו ב' לוגין ואמר' לקמן דבריבעא טעו אינשי:

ולוג. היינו נמי רובע הקב דלעיל:

תנו רבנן:

"לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה" (ויקרא יט, לה).

"במדה" - זו מדידת קרקע, שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד ב'

"במשקל" - שלא יטמין משקלותיו במלח

"במשורה" - שלא ירתיח,

וקל וחומר,

ומה משורה שהיא אחד משלשים וששה בלוג הקפיי

קל וחומר: להיין,

וחצי היין,

ושלישית ההיין,

ודביעית ההיין,

ולוג,

וחצי לוג,

ודביעית,

וחצי תומן,

ועוכלא."

אמר רב יהודה אמר רב:

אסור לאדם שיששה מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו, ואפילו היא עביט של מימי רגלים.

אמר רב פפא:

לא אמרן אלא באתרא דלא חתימי,

אבל באתרא דחתימי - אי לא חזי חתימה לא שקיל.

ובאתרא דלא חתימי נמי - לא אמרן, אלא דלא מהנדסי,

אבל מהנדסי, לית לן בה.

ולא היא,

זימנין דמיקרי בין השמשות, ומיקרי ושקיל.

תניא נמי הכי:

"לא ישהה אדם מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו,

ואפילו היא עביט של מימי רגלים,

אבל עושה הוא: סאה,

תרקב,

חצי תרקב קב,

וחצי קב,

ורובע,

ותומן,

וחצי תומן,

ועוכלא.

צ, א

וכמה היא "עוכלא"?

אחד מחמשה ברביע.

ובמדת הלח:

הוא עושה: היין,

וחצי היין,

ושלישית ההיין,

ודביעית ההיין,

ולוג,

רש"י

וחצי לוג. היינו תומן דיבש :
ורביעית. היינו חצי תומן
 דאמרן לעיל ביצה ומחצה :
ושמינית. היינו חצי ביצה ורביע
 ביצה אבל יבש אין דרכו למדוד
 בכלי קטן כל כך אלא נמכר
 באומד או במשקל אם דבר יקר
 הוא :
וחצי שמינית. גרסינן בתוספתא
 וזהו קורטוב הנזכר בהרבה
 מקומו' מ' סאה חסר קורטוב
 שנפל לתוכו קורטוב יין בפ"ב
 דחולין (דף כו.) ובפ"ק דמכות
 (דף ג.) :
וליעבד נמי קביים. דליהוי
 שלישית הסאה כי היכי דתקון
 שלישית ההין :
ומשני אתי לאחלופי בתרקב.
 דהוא שלשה קבין וגדול שליש
 מקביים וימדוד לו מוכר
 בקביים תחת תרקב :
בחצי תרקב. דהיינו קב וחצי
 ואינו פחות מקביים שליש אלא
 רביע ואתי למיטעי :
נראה בעיני דה"ג אי הכי חצי
תומן ועוכלא לא נייעבד. שהחצי
 תומן אינו גדול אפי' רביע כי
 אם חומש כדפרישית לעיל וכ"ש
 דאתי למיטעי :
בקיאי בהו אינשי. שמתוך
 קטנותו יודעין בהו לשער כמה
 מחזיק ולא אתי לרמות :
רביעית ההין. פחותה משלישית
 ההין רביע ואתי למיטעי :
כיון דהוּוּ במקדש. כדאמרן
 לעיל (דף פו.) שנתות היו בהין
 עד כאן לפר עד כאן לאיל עד
 כאן לכבש דהיינו חצי ושלישית
 ורביעית ההין :

וחצי לוג,

ורביעית,

ושמינית,

ואחד משמונה בשמינית - וזהו קורטוב."

ולעבד נמי קביים!

אתי לאיחלופי בתרקב.

אלמא טעו אינשי תילתא,

אי הכי "קב" נמי לא ליעבד, דאתי לאיחלופי בחצי תרקב!

אלא קביים,

היינו טעמא דלא עבד: דאתי לאיחלופי בחצי תרקב.

אלמא טעי אינשי ריבועא,

אי הכי "חצי תומן ועוכלא" לא ליעבד!

אמר רב פפא:

מדות קטנות בקיאי בהו אינשי.

"שלישית ההין רביעית ההין" - לא ליעבד!

כיון דהוּוּ במקדש, לא גזרו בהו רבנן.

במקדש נמי ליגזור!

פְּהִינִים זְרִיזִין הֵן.

60. צ, א

כ"י

אין מוסיפין על המדות כו'. אם באו אנשי העיר להוסיף על כל המדות בין גדולות בין קטנות לפי חשבון אחד מכור עד רביעית ולשבר מדות הראשונות דלא ליתן למיטעי אין מגדילין כי אם שתות יותר שמי שהחזיק ה' ביצים יחזיק עתה ו' וטעמא מפרש לקמיה:

והמשתכר. כגון חנוני הקונה יין ופירות מן הסיטון הרבה ביחד כדי למכור מעט מעט אל ישתכר יותר משתות [וכגון שלא הוקר השער אבל אם לקח בשעת הגורן ועכשיו הוקיר ישתכר אפילו כפליים כפי שהשער הולך ותקנת חכמים היא זו שלא ישתכר יותר]:

משום אפקועי תרעא. שמביאים תבואה לכאן כשיראו שהוסיפו המדות יוקירו ומשנכנס היוקר מוקירין יותר מכדי תוספת:

שתות נמי לא ליעבדי. משום האי טעמא גופיה:

אלא. להכי אין מוסיפין יותר משתות משום דאותו מכר דהוי עכשיו אונאה אין שניהם חוזרין כשאין מוסיפין אלא שתות:

ליהוי ביטול מקח. אם נוסיף יתר על שתות ולא נכון לעשות תקנה שיבטלו על ידה המכירות והיכי דמי כגון החמרים שמביאין תבואה לכאן רגילים ליתן ה' קבין בה' [דינר] וכשהוסיפו המדות שתות והן לא ידעו יתנו כמו כן ה' קבין בה' דינר ונמצא שנתאנה שתות ד' קבין יש בהני ה' ויחזור לו פשוט ויהיה המכר קיים אבל אם הוסיפו על החמשה קבין קב וחצי הרי נתאנה יתר משתות ובטל המקח:

והאמר רבא כו'. ואפילו אם יוסיפו על המדות פחות משתות ליהוי ביטול מקח:

כל דבר שבמדה. שהוטעה במדה אפילו פחות מכדי אונאה דהיינו פחות משתות דהוי מחילה בחפץ הנמכר באומדן הכא חוזר משום דטעות גמור הוא ושניהן נמי חוזרין אלא משום דפחות מכדי אונאה הוי מחילה לגמרי לא נתיבין רבא אלא לאפקועי ממחילה ומיהו מקח טעות הוי לחזור שניהן דהא לרבא לית ליה חזרה במי שנתאנה טפי מן המאנה דפסק רבא בפרק הזהב (בי"מ דף ג.) הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה אבל בפחות משתות הוי מחילה וביותר משתות שניהן חוזרין:

דלא ליהוי פסידא לתגרא. שבה מעיר אחרת ואמרן דמשתכר שתות ובשלא הוסיפו כי אם שתות והוא לא ידע ומכר כמו שהיה רגיל עד עכשיו ואיבד כי אם שתות שהיה לו להרויח ולא הפסיד מקרן שלו כלום אבל אם הוסיפו יותר משתות אית ליה פסידא מקרן שלו:

ומתמה גמרא פסידא הוא דלא ליהוי ליה. כלומר להכי חשו דלא יפסיד מקרן שלו כלום אבל לריוח שלו לא חשו חכמים אם לא ירויח:

זבן וזבין תגרא איקרי. בתמיה משל הוא וכי לכך קנה התבואה רחוק מכאן שיתנה כאן באותן דמים כדי שיקרא תגר ולהרויח אינו חושש הא דאין אין לך פסידא גדולה מזו שטורח ואוכל ואינו מרויח והכי הוי להו למימר אין מוסיפין על המדות שתות כי אם פחות משתות כדי שירוויח התגר פורתא:

קרא אשכח. דאמר מוסיפין שתות והלכך מותר להוסיף שתות דלא חייש קרא אתגר אם יטעה בתוספת ולא ירויח ומיהו יותר משתות אין מוסיפין משום פסידא דתגרא שהרי לא התיר הכתוב [כך נראה הטעם בעיני]:

השקל. סלע:

עשרים גרה. מעות קטנות שיש מהן ה' בדינר:

עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. שלש חשבוניות הללו ביחד המנה יהיה לכם ויש לומר דיש מקומות שהמנה חמשה עשר סלעים ויש עשרים סלעים ויש חמשה ועשרים לכך נאמר שלשת המנים הללו המנה של קודש יהיה לכם:

מנה מאתן וארבעין הו. בתמיה וכי הוי המנה ששים שקלים דהיינו מאתן וארבעין דינר שהשקל ד' דינר והא קי"ל מנה כ"ה סלעים דהיינו נאה זווי כדאמרין (כתובות דף י.) לבתו ינה מאתים ולא למנה מנה:

כפול. חמשים שקלים וחמשה שקלים המיותרין הן תוספת שתות שהוסיפו על מנה של חול חמשה סלעים על כ"ה דהיינו לי סלעים וכשאתה כופל את של קודש הוי ששים שקלים:

ושמע מינה מוסיפין על המדות. ועל המטבעות וליכא איסורא משום רווחא דתגר דלא מרויח מידי דאקראי בעלמא הוא שלא ישמע התגר ובמידי דלא שכיח לא חשו שהרי הכל ידעו שהוסיפו שתות ולא יבאו לטעות ומיהו אין מוסיפין יותר משתות דאיכא פסידא דתגר והכתוב לא התיר והאי ואין מוסיפין פי' בעלמא ואינו מחשבון שמע מינה תלת אלא פירוש הוא דאע"ג דשי"מ דמוסיפין אסור להוסיף יותר משתות כדמפרש לקמיה דהאי תוספת שתותא מלבר הוא על חמשה שקלים הוסיפו שש מעלמא כגון על נ' שקלים דהיינו ה' פעמים עשרה הוסיפו עוד עשרה והוי ששים אבל שתותא מלגיו זהו שתחלוך את החמשים בששה חלקים ומגיע לכל חלק שמנה שקלים ודינר הוסיף אחד מששה חלקים שבתוך הני על החמשים והוי נ"ח סלעים ודינר:

ושי"מ שתותא מלבר. מוסיפין וכל שכן פחות ובלבד שישברו מדות הראשונות אבל טפי אין מוסיפין משום פסידא דתגר:

כ"ילא. מדה:

תלתא קפיזי. ט' לוגין דקפיזא הוא קב חסר לוג דהיינו ג' לוגין כדאמר במסכת שבת (דף קג.) דחק קפיזא בקבא:

יתר משתות. וזה נוסף על חצי תרקב שליש דחצי תרקב היינו קב וחצי שהן ו' לוגין ואית דמפרשי קפיזא לוג תלתא קפיזי ג' לוגין דהוה ליה תוספת שליש על חצי קב דלעיל דהיינו שני לוגין:

והאמר שמואל כו'. ה"י הוה מצי לאקשוויי והא אתי למיטעי בקב שהוא יתר רביע וללישנא קמא נמי הא אתי למיטעי בתרקב דהוי י"ב לוגין וטעי איניש בריבעא אלא משום דאמר שמואל בהדיא קפריך מינה אבל ההיא פירכא מכללא דברייתא שמעינן לה:

אנא כ"ילא חדתא מתקנינא. שאין בעיר הזאת מדה אחרת דליהוי תוספת ולא יבא לידי הפסד תגר וגם לא לטעות בריבעא שאין בעיר הזאת לא חצי תרקב דליהוי מוסף עליו שליש ולא תרקב דליהוי פחות רביע דליתא למיטעי (כך נראה בעיני):

ולא קבלוה. אע"פ שאין בעיר הזאת תרקב וחצי תרקב:

רוז פפא. לשון מדה הוא באותו המלכות ואית דגרס רז פפא כלומר עצת רב פפא ולא נהירא דאינו לשון גמרא:

אמר שמואל:

אין מוסיפין על המדות יותר משתות, ולא על המטבע יתר משתות, והמשתכר אל ישתכר יותר משתות.

"אין מוסיפין על המדות יותר משתות", מאי טעמא?

אילימא משום אפקועי תרעא - שתות נמי לא!

אלא, משום אונאה, דלא ליהוי ביטול מקח.

והאמר רבא:

"כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין, אפילו פחות מכדי אונאה חוזר!"

אלא, דלא ליהוי פסידא לתגרא.

פסידא הוא דלא ליהוי ליה, רווחא לא בעי! זבן וזבין תגרא איקרי!"

אלא אמר רב חסדא:

שמואל קרא אשפח ודרש:

"והשקל עשרים גרה, עשרים שקלים, חמשה ועשרים שקלים, המנה יהיה לכם" (יחזקאל מו, יב).

צב

מנה מאתן וארבעין הו?

אלא שמע מינה תלת:

שמע מינה: מנה של קדש כפול היה.

ושמע מינה: מוסיפין על המדות, ואין מוסיפין יותר משתות.

ושמע מינה: שתותא מלבר.

רב פפא בר שמואל תקין פ"לא בר תלתא קפיזי.

אמרו ליה:

והא אמר שמואל: "אין מוסיפין על המדות יותר משתות!"

אמר להו: אנא פ"לא חדתא תקיני.

שדריה לפומבדיתא - ולא קבלוה,

שדריה לפאפוניא - וקבלוה,

וקרו ליה: 'רוז פפא'.

61. צ, ב

ר"ז

(סימן: אוצרי פירות אין אוצרין ואין מוציאין ואין משתכרין פעמים בביצים מתריעין ולא מוציאין).

תנו רבנן:

"אוצרי פירות,

ומלוי ברבית,

ומקטיני איפה,

ומפקיעי שערים,

עליהן הכתוב אומר:

"לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר,

להקטיני איפה ולהגדיל שקל ולעות מאוני מרמה"²⁹⁷ (עמוס ח, ד-ה).

ובתיב: "נשבע ה' בגאון יעקב אם אשפח לנצח כל מעשיהם" (עמוס ח, ז).

"אוצרי פירות" כגון מאן?

אמר רבי יוחנן:

כגון שבתי אצר פירות.

אבנה דשמואל מזבין להו לפירי בתרעא חרפא פתרעא חרפא.

שמואל בריה, משהי לפירי ומזבין להו בתרעא אפלא פתרעא חרפא,

שלחו מתם: טבא דאבא מדברא.

מאי טעמא?

תרעא רווח רווח.

אמר רב:

עושה אדם את קבו אוצר.

תניא נמי הכי:

אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חיי נפש,

כגון: יינות,

שמניו,

וסלתות.

אבל: תבלין,

כמון,

ופלפלין - מותר.

במה דברים אמורים: בלוקח מן השוק,

אבל במכנס משלו - מותר.

ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל שלש שנים:

ערב שביעית, ושביעית, ומוצאי שביעית,

ובשני בצורת אפילו קב חרובין לא יאצור,

מפני שמכנס מארה בשערים.

אמר ליה רבי יוסי רבי חנינא לפוגא שמעיה:

פוק אצר לי פירי שלש שנים: ערב שביעית, ושביעית, ומוצאי שביעית.

אוצרי פירות. שקונין בשוק לאצור למכור ביוקר וגורמין שמתייקר השער ואיכא הפסד עניים ונראה לי דבעיר שרובה ישראל מיירי:

מפקיעי שערים. מוסיפין על השער:

מתי יעבור החדש ונשבירה שבר. כלומר נמכור ביוקר לסוף חדש אחר ימות הגורן והיינו מפקיעי שערים דלחדש לא מיקרי אוצרי פירות:

השבת ונפתחה בר. כלומר מתי תגיע שנת השמטה ונפתחה אוצרות בר והיינו אוצרי פירות: להקטיני. היינו מקטיני איפה:

להגדיל שקל. נ"ל דהיינו מלוה ברבית שמגדיל שקלו ע"י הלואת רבית דאי משום להגדיל שקל ממש ממקטיני איפה שמעת לה וממאזני מרמה שמעת נמי אונאת משקלות:

וכתיב. בתריה נשבע ה' בגאון יעקב וגו':

כגון שבתי אוצר פירי. כדי למכור לעניים ביוקר אבל כגון דאצר פירי בשעת הזול ומוכרן בזול לעניים בשעת היוקר כדלקמן אע"פ שגורם יוקר השער מותר:

בתרעא חרפא. בשער המוקדם דהיינו בשעת הגורן:

כי חרפא. בזול כדי שימכרו גם הכל ויזדלזל השער כל השנה:

שמואל. מאצר הוא לפירי של שדותיו ומזבין להו בתרעא אפלא בעת היוקר כדתרעא חרפא בשעת הזול ומיהו מן השוק לא הוה מאצר בשעת הגורן דמ"מ מוקיר השער קצת ויצא שכרו בהפסדו כן נראה בעיני ומיהו איסור ממש ליכא:

טבא דאבא מדברא. טובים מעשה האב ממעשה הבן שהאב גורם מתחלה שלא יוקר השער דכיון דרווח והזול השער רווח עוד כל השנה אבל משהוקר השער אינו יכול להזדלזל מהרה:

את קבו. מה שמלקט משדותיו ולישנא מעליא נקט כלומר אותו מעט שנתן לו הקב"ה ואין איסור אלא שלא יקח מן השוק ע"מ לאצור ומיהו לפרנסת ביתו יכול לקנות אם אין לו משדותיו:

ולא יכניס משלו. ומיהו ישיר לעצמו כדי הוצאתו לשנה:

לאצור פירות. ג' שנים לקנות בששית לצורך ששית ושביעית ושמינית למכור לעולם פן ימותו בשביעית ובשמינית ברעב דהא מפירות שמינית לא אכלי עד סוף השנה:

לפוגא פוק אצר כו'. ובארץ ישראל היה וסבירא ליה קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וכמאן דאמר במגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית:

²⁹⁷ ד שמענו זאת השאפים אביון ולשביית עניי ארץ. ה לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטיני איפה ולהגדיל שקל ולעות מאוני מרמה

62. צ, ב - צא, א

רַש"י

מפני שממעט כו'. דנכנס יין יצא סוד:
לסוריא. דכבוש יחיד לא שמייה כבוש:
מהיפרכיא. אחרונה של איי להיפרכיא ראשונה של סוריא דכיון דסמוכים כל כך מותרין:
אין משתכרין. לקנות יין ושמן וסלתות מבעה"ב למכור בשוק אלא בעה"ב עצמו ימכור לצריכין כמו שימכור לחנוני ומיהו לקנות חטין ולעשות פת מותר דכיון דאיכא טירחא שרי אבל למכור הדבר בעין כמו שקונה אותה מבעה"ב אסור דהא בעה"ב נמי מצוי מזבין ליה בלא טורח:
סבר ליה כר"י בן בתירא. הלואי שיוקיר ולא יקנו ממנו:
פעמים. לקמיה מפרש:
בביצים. נ"ל משום דביצים אין בהם חיי נפש כל כך וגם טורח מרובה וריוח מועט הוא לעני המחזר בעיירות לקנות ביצים ולכך התירו לו להשתכר יותר משתות:
על חד תרי. מה שלקח בדינר לא ימכור בשני דינרים:
תגר לתגרא. אלא תגר ראשון ימכור לצריכין אבל לא לתגר אחר דיש כאן ריוח שתי פעמים לתגר ראשון ולתגר שני ומוקירן יותר מדאי אבל בשאר דברים מותר שאם יוקיר זה ימצא אחרים שימכרו בזול:
מתריעין. בתפלה:
על פרקמטיא שהוזלה. הבגדים טובים שהוזלו דאין כאן הפסד לעניים אם יוקירו:
והוא דזל. כל כך דקים עשרה בגדים בדמי שיתא שהוזלו קרוב למחצה:

תנו רבנן:

"אין מוציאין פירות מארץ ישראל, דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: יינות, שמנים, וסלתות.

רבי יהודה בן בתירא:

מתיר ביין,

מפני שממעט את התפלה.

ובשם שאין מוציאין מארץ לחוג לארץ, כך אין מוציאין מארץ ישראל לסוריא. **וצא, א** ורבי מתיר מהיפרכיא להיפרכיא."

צא, א

תנו רבנן:

"אין משתכרים, בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש, כגון: יינות, שמנים, וסלתות.

אמרו עליו על רבי אלעזר בן עזריה:

שהיה משתכר ביין ושמן."

ביין - סבר לה רבי יהודה,

בשמן - באתריה דרבי אלעזר בן עזריה שכיח מישחא.

תנו רבנן:

"אין משתכרין פעמים בביצים."

אמר מרי בר מרי:

פליגי בה רב ושמואל:

חד אמר: על חד תרי,

וחד אמר: תגר לתגרא.

תנו רבנן:

"מתריעין על פרקמטיא ואפילו בשבת."

אמר רבי יוחנן:

כגון כלי פשתן בבבל,

ויין ושמן בארץ ישראל.

אמר רב יוסף:

והוא, דזל וקם עשרה בשיתא.

63. צא, א

תנו רבנן:

"אין יוצאין מארץ לחוץ לארץ,
אלא אם בן עמדו סאתים בסלע.
אמר רבי שמעון:

אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח,
אבל בזמן שמוצא ליקח, אפילו עמדה סאה בסלע - לא יצא.
וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר:
אליםלך, מחלוך וכליוך גדוליך הדור היו, ופרנסי הדור היו,
ומפני מה נענשו?
מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ,
שנאמר: "ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הוצאת נעמי".²⁹⁸ (רות א, יט).

מאי "הוצאת נעמי"?

אמר רבי יצחק:

אמרו: חזיתם נעמי שיצאת מארץ לחוץ לארץ מה עלתה לה?

ואמר רבי יצחק:

אותו היום שבאת רות המואביה לארץ ישראל,
מתה אשתו של בעז,
והיינו דאמרי אינשי: "עד דלא שכיב שיכבא קיימא מנו בייתה".

אמר רבה בר רב הונא אמר רב:

"אבצן"²⁹⁹ (שופטים יב, ח) - זה בעז.

מאי קא משמע לן?

כי איך דרבה בר רב הונא,

דאמר רבה בר רב הונא אמר רב:

מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו,

שנאמר: "ויהי לו שלשים בנים,

ושלשים בנות שלח החוצה,

ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ,

וישפט את ישראל שבע שנים"^(שופטים יב, ט).

ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות: אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו,

ובכולן לא זימן את מנוח,

אמר: "כודנא עקרה במאי פרעא לי"?

תאנא:

"ובולן מתו בחייו".

והיינו דאמרי אינשי:

"בחייה דילדת שיתין, שיתין למה ליה? איכפל ואוליד חד דמשייתין זריז".

רפ"י

אין יוצאין כו'. שמפקיע עצמו
מן המצות:

מתה אשתו של בעז.
ולאשמועינן אתא שהקבי"ה
מקדים רפואה למכה ויש לו
לאדם לבטוח בהקבי"ה:

עד דלא שכיב שיכבא. קודם
שימות המת:

קיימא מנו בייתה. עומד
ומזומן כבר הממונה על ביתו
ועומד במקומו:

אבצן. מן השופטים הוא בספר
שופטים:

מאי קמ"ל. מה ריוח יש בדבר
ומה אנו למידין שום מצוה
מכאן:

כדברה בר רב הונא כו'. דקאמר
שכל בניו [של אבצן] מתו בחייו
ומדקאמר אבצן זה בועז וכתב
בבועז שנשא רות ואע"פ שהיו

לו עדיין בנים הרבה אשמעינן
(יבמות סב:) שאם נשא אדם
אשה בחרותו ישא אשה

בזקנותו כמו שעשה אבצן
דהיינו בועז לפי שהיה ירא שמא
ימותו בניו מאשתו ראשונה

בחייו ולא יהיה לו זכר וכתב
בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח
ידך (קהלת יא) דמהכא נמי

דרש"י ליה וכדמפרש קרא
טעמא כי אינך יודע אי זה יכשר
הזה או זה וגוי אבל אי לא אמר

לן אבצן זה בועז הוה אמרי'
אבצן לא נשא אשה אחרת ובוועז
נמי מעולם לא היו לו אשה

ובנים עד שלקח רות:
מאה ועשרים משתאות. לששים
בנים ובנות:

לכל אחד ב' סעודות. סעודת
אירוסין שהיא מצוה כדאיתא
בפסחים (דף מט.) וסעודת

נשואין כל שבעת ימי המשתה
קרי סעודה אחת יש לשונות
אחרים ואין בהן ממש:

כודנא עקרה. פרדה עקרה:
במאי פרעא לי. אין לו בנים
שיזמין לי לסעודתן:

וכולן מתו. ולא גרס תנא
ומסקנא דמלתא דרבה בר רב
הונא היא והכי הוה קים להו:

בחייה דילדת שיתין. שסופן
למות:

למה ליה. מה בצע בלידתן:
איכפל. ונסיב אשה אחרת:

ואוליד חד דמשייתין זריז. והיינו
עובד שהוליד בועז מרות ויצא
ממנו דוד מלך ישראל ואיכא

דפתרי ליה בשמשון דזריז
משייתין דאבצן ולא נהירא כלל:

²⁹⁸ ותלמנה שיתיהם עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הוצאת נעמי
²⁹⁹ וישפט אחריו את ישראל אבצן מבית לחם

64. צא, א-ב

רָפ"י

ושלמון. אבי בועז כדכתיב ושלמון הוליד את בועז: **ופלוני אלמוני.** משמע ליה שם הגואל כדכתיב סורה שבה פה פלוני אלמוני: **בני נחשון.** כדכתיב ונחשון הוליד את שלמון ושלמון הוליד וגו': **זכות אבות.** אלימלך בן נחשון שהיה נשיא וחסיד: **אימיה דאברהם כו'. לפי** שאמותו של יצחק ויעקב הוזכרו צריכין אנו לידע שם אם אברהם ואגב גררא נקט אימיה דהמן לפי ששמותיהן שוין: **כרנבו.** כרים מצאן טהורין הן ואברהם טהור עורב טמא הוא והמן נמי טמא היה: **אימיה דדוד.** לפי שכל אמהות של מלכים כתובות בנביאים הוצרך לפרש גם אם דוד: **אימיה דשמשון.** משום דאיירי בה קרא טובא וכתביב נמי לאביו ולאמו לא הגיד הוצרך לפרש שכל הדברים האלו שואלין המינים מה טעם אין אנו יודעין שמותן: **ואחתיה נשיין.** כך שמה ואגב גררא דאימיה נסבה: **לתשובת המינים.** ששואלין לנו יותר באלו מנשים אחרות כדפרישית טעמא ואנו משיבין להן שמסרו לנו הנביאים בעל פה: **נחבש.** שחבשו נמרוד ובאגדה ראיתי דתרח אביו חבשו בשביל שהיה מאבד צלמיו: **כותא וקרדו.** מקומות הן וכל זה להודיע חיבתו של אברהם אבינו: **עיברא זעירא.** כך שמו וזהו אור כשדים שהושלך שם אברהם אבינו והרואה צריך לברך ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה כדתנן בהרואה (ברכות דף נד.):

(סימן מלך אברהם עשר שנים שנפטר נתנשא לבדו).

אמר רב חנו בר רבא אמר רב:
אלימלך,
ושלמון,
ופלוני,
אלמוני,
ואבי נעמי,
כולן בני נחשון בן עמינדב הו.

מאי קא משמע לן?

שאפילו מי שיש לו זכות אבות,
אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחוצה לארץ.

ואמר רב חנו בר רבא אמר רב:
אמיה דאברהם - אמתלאי בת כרנבו.
אמיה דהמן - אמתלאי בת עורבתי.
וסימניד טמא טמא, טהור טהור.
אמיה דדוד - נצבת בת עדאל שמה,
אמיה דשמשון - צללפונית.
ואחתיה - נשיין.

למאי נפקא מינה?

לתשובת המינים.

ואמר רב חנו בר רבא אמר רב:
עשר שנים נחבש אברהם אבינו,
ש'ש - בכותא,
ושבע - בקרדו.

ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא.

אמר רב חסדא:

עיברא זעירא דכותא זהו אור פשדים.

ואמר רב חנו בר רבא אמר רב:
אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם,
עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו:
צא, ב אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברינטא.

"והמתנשא לכל לדאש"³⁰⁰ (דברי הימים א' כט, יא).

אמר רב חנו בר רבא אמר רב:
אפילו ריש גרוגותא משמיא מוקמי ליה.

רפ"י

65. צא, ב

["אין יוצאין מארץ לחוץ לארץ,
אלא אם כן עמדו סאתים בסלע.
אמר רבי שמעון:
אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח,
אבל בזמן שמוצא ליקח, אפילו עמדה סאה בסלע - לא יצא.
וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר:
אלימלה, מחלון וכליון גדולי הדור היו, ופרנסי הדור היו,
ומפני מה נענשו?
מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ,
שנאמר: "ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הוצאת נעמי".³⁰¹ (רות א, יט)].

אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה:
חס ושלוש שאפילו מצאו סובין - לא יצאו,
ואלא מפני מה נענשו?
שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו,
שנאמר: "בזעקו יצילך קבוציה"³⁰² (ישעיהו נ, יג).

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
לא שנו אלא מעות בזול, ופירות ביוקר,
אבל מעות ביוקר, אפילו עמדו ארבע סאין בסלע יוצאין.

(סימן סלע פועל חרובא טליא אמרין).

דאמר רבי יוחנן:
נהירנא כד הוו קיימין ארבע סאין בסלע,
והוו נפישו נפחיי כפן בטבריא, מדלית איסר.

ואמר רבי יוחנן:
נהירנא כד לא הוו מיתגרין פועליא למדנח קרתא, מריח פיתהא מיייתין.

ואמר רבי יוחנן:
נהירנא כד הוה בצע ינוקא חרובא,
והוה נגיד חוטא דדובשא על תרין דרעוהי.

ואמר רבי אלעזר:
נהירנא כד הוה נטיל עורבא בשרא,
ונגיד חוטא דמשחא מריש שורא ועד לארעא.

ואמר רבי יוחנן:
נהירנא כד הוו מטיילין טליא וטלייתא בשוקא
כבר שית עשרה וכבר שבע עשרה, ולא הוו חטאן.

ואמר רבי יוחנן:
נהירנא כד הוו אמרין בי מדרשא:
'דמודי להון - נפיל בידיהון, דמתרחין עליהון - דיליה דילהון.

³⁰¹ ותלמנה שתייהם עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הוצאת נעמי
³⁰² בזעקו יצילך קבוציה ואת כלם ישא רוח יקח הכל והחוסה בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי

.66 צא, ב

רָט"י

דברים הללו שיצאו מחלון
וכליון לחייל וע"י כך באה רות
ונשאת לבועז ונולדו מלכי בית
דוד:

עתיק יומין אמרן. מאתו יצאו
כבושים:

שבועת אביהם. שלא לשתות יין
ולא לבנות בתים כדכתיב
(בירמיה לה):

לנטיעה. הלוך וגדול כדכתיב על
כסא ה' למלך:

שגדרו. לעשות סייג לתורה:

הכי גרסי' במלכותו של שלמה
בן בנו של בן בנה. כלומר שלמה
בן דוד שהוא בנו של ישי שהוא
בן עובד בנה:

לאמה של מלכות. שיצאו ממנה
כל המלכים:

פתיב: "מחלון וכליון"³⁰³ (רות א, ב).
וכתיב "יואש ושרף"³⁰⁴ (דברי הימים א' ד, כב).

רב ושמואל:

חד אמר: "מחלון" ו"כליון" שמו,
ולמה נקרא שמו "שרף" ו"יואש"?
"יואש" - שנתאשו מן הגאולה.
"שרף" - שנתחייבו שריפה למקום.
וחד אמר: "יואש" ו"שרף" שמו,
ולמה נקרא שמו "מחלון" ו"כליון"?
"מחלון" - שעשו גופן חולין.
ו"כליון" - שנתחייבו פליה למקום.

תניא כמאן דאמר "מחלון" ו"כליון" שמו:
דתניא:

"מאי דכתיב: 'ויוקים ואנשי כזבא ויואש ושרף,
אשר בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים' (דברי הימים א' ד, כב)?
'ויוקים' - זה יהושע, שהקים שבועה לאנשי גבעון.
'ואנשי כזבא' - אלו אנשי גבעון,
'ויואש ושרף' - אלו מחלון וכליון,
ולמה נקרא שמו 'יואש' ו'שרף'?
'יואש' - שנתאשו מן הגאולה.
'שרף' - שנתחייבו שריפה למקום.
'אשר בעלו למואב' - שנשאו נשים מואביות.
'וישבי לחם' - זו רות המואבית, ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה.
'והדברים עתיקים' - דברים הללו עתיק יומיא, אמרו.
דכתיב: 'מצאתי דוד עבדי'³⁰⁵ (תהלים פט, כא),
וכתיב: 'שתי בנתיה הנמצאות'³⁰⁶ (בראשית יט, טו).

"המה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלכותו וישבו שם"³⁰⁷ (דברי הימים א' ד, כג).
"המה היוצרים" - אלו בני יונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם.
"ישבי נטעים" - זה שלמה, שדומה לנטיעה במלכותו.
"וגדרה" - זו סנהדרין שגדרו פרוצותיהן של ישראל.
"עם המלך במלכותו וישבו שם" - זו רות המואבית,
שראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה,
שנאמר: "וישם כסא לאם המלך"³⁰⁸ (מלכים א' ב, יט).
ואמר רבי אלעזר:
לאמה של מלכות.

³⁰³ ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם והודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם

³⁰⁴ ויוקים ואנשי כזבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים

³⁰⁵ מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משהתיו

³⁰⁶ וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בנתיה הנמצאות פן תספה בעון העיר

³⁰⁷ והמה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלכותו וישבו שם

³⁰⁸ ותבא בת שבע אל המלך שלמה לדבר לו על אדניהו ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב על כסאו וישם כסא לאם המלך ותשב לימינו

67. צא, ב

רפ"י

בלא סלמנטון. דסלמנטון אין מניח ליישן התבואה אלא מרקיבה: **רצינתא**. תולעת המרקיב את התבואה: **שדיפא**. מתחממת התבואה ואין יכולה להתיישן: **מצפין לחדש כו'**. דהכי קאמר קרא ואכלתם מן התבואה ישן עד קרוב לימות הקציר ולא עד בכלל: **שכלה**. היינו עיי רצינתא שמרקיבה ומכלה אותה: **עד שתבא מאליה**. שתתבשל התבואה יפה ולא יהו צריכין להקדים קציר ולעשות קליות: **ישן שרע**. היינו שדיפה אבל שלם הוא הגרעין אלא שמתחמם: **הכי גרסי' ואכלתם ישן מלמד שכל המיושן וכו'**. דמשמע הישן יאכלו ויניחו החדש להתיישן: **דרכן ליישן**. חטה ויין: **אין דרכן ליישן**. כגון מיני פירות שמרקיבין: **ת"ל ישן נושן מכל מקום**. שנה הכתוב להודיע שבח א"י שאפ"י אותן שאין דרכן ליישן יתיישנו ויתקיימו: **היאך נוציא כו'**. דהכי משמע וישן מפני חדש תוציאו בעל כורחכם שלא יהיה לכם מקום להצניע החדש ואע"פ שהישן טפי מעלי יוציאוהו מפני החדש שהחדש ראוי להתיישן טפי מן הישן שכבר נתיישן: **עתיקא**. ישן: **הרסנא**. דגים קטנים:

תנו רבנן:

"ואכלתם מן התבואה ישן"³⁰⁹ (ויקרא כה, כב) - בלא סלמנטון.

מאי בלא סלמנטון?

רב נחמן אמר:

בלא רצינתא.

ורב ששת אמר:

בלא שדיפא.

תניא כותיה דרב ששת,

תניא כותיה דרב נחמן.

תניא כותיה דרב נחמן:

"ואכלתם ישן" (ויקרא כה, כב) - יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני ישן שבלה?

תלמוד לומר: "עד בוא תבואתה" (ויקרא כה, כב) - עד שתבא תבואה מאליה.

תניא כותיה דרב ששת:

"ואכלתם מן התבואה ישן" (ויקרא כה, כב) - יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני ישן שרע?

תלמוד לומר: "עד בוא תבואתה" (ויקרא כה, כב) - עד שתבא תבואה מאליה.

תנו רבנן:

"ואכלתם ישן נושן"³¹⁰ (ויקרא כו, ז) - מלמד שכל המיושן מחבירו הוי יפה מחבירו.

ואין לי אלא דברים שדרכן ליישן,

דברים שאין דרכן ליישן מנין?

תלמוד לומר: "ישן נושן" מכל מקום.

"וישן מפני חדש תוציאו" - מלמד שהיו אוצרות מלאין ישן וגרנות מלאין חדש,

והיו ישראל אומרים: היאך נוציא זה מפני זה?

אמר רב פפא:

כל מילי עתיקא מעליא,

לבר מ: תמרי,

ושיכרא,

והרסנא.

הדרן עלך המוכר את הספינה

³⁰⁹ ודעתם את השנה השימית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה תאכלו ישן
³¹⁰ ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו